

Draft strategického rámce

Česká republika 2030

podklad pro jednání Rady vlády pro udržitelný rozvoj dne 18. října 2016 (stav k 4. říjnu 2016)

Poznámky k draftu:

Tento draft je výsledkem aktualizace *Strategického rámce udržitelného rozvoje* z roku 2010. Zadání aktualizace bylo schváleno usnesením vlády ze dne 29. července 2015 č. 622 k agendě udržitelného rozvoje. Draft je výsledkem širokého participativního procesu, který probíhal od září 2015 a byl koordinován Oddělením pro udržitelný rozvoj Úřadu vlády České republiky. Více se o celém procesu aktualizace včetně jeho harmonogramu můžete dozvědět [zde](#).

Zeleně jsou v textu značeny provazby na jiné části v rámci dokumentu. V rámci finálního dokumentu budou fungovat interaktivně formou hypertextového odkazu. Analýza rozvoje bude ve finální verzi součástí dokumentu, nyní je uvedena jako samostatný dokument. Zkratky pro celý dokument jsou obsaženy v Analýze rozvoje, Seznam literatury je uveden zvlášť pro návrhovou a analytickou část dokumentu.

U každé ze šesti klíčových oblastí jsou graficky znázorněny vazby na globální Cíle udržitelného rozvoje přijaté jako součást Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj Organizací spojených národů v září 2015.

Pro zvýšení přehlednosti textu jsou odstavce klíčových oblastí číslovány (klíčových oblastí má svou číselnou řadu začínající vždy 101, 201 atd.) a odstavce jsou v levém sloupci opatřeny shrnujícími popisky.

Seznam indikátorů bude do dokumentu doplněn před jeho vložením do meziresortního připomínkového řízení (přelom října a listopadu 2016).

Text neprošel jazykovou redakcí.

Obsah

Úvod	3
Vize České republiky 2030	6
Principy udržitelného rozvoje	7
Vnější kontext rozvoje České republiky	9
Shrnutí analýzy rozvoje České republiky	13
1. Lidé a společnost	18
2. Udržitelný hospodářský model	35
3. Ekosystémy	45
4. Udržitelný rozvoj sídel a území	49
5. Česká republika podporující udržitelný rozvoj v Evropě a ve světě	63
6. Dobré vládnutí pro udržitelný rozvoj	67
Monitoring a implementace	75
Seznam literatury	77
Přehled Cílů udržitelného rozvoje	82

Úvod

1. *Česká republika 2030* je strategický rámec, který udává směr, jímž by se rozvoj naší země a společnosti měl vydat v příštím půldruhém desetiletí. Jeho naplnění by mělo vylepšit kvalitu života a nasměrovat Českou republiku k rozvoji, který je udržitelný po sociální, ekonomické i environmentální stránce.

2. Dokument vytváří základní rámec pro ostatní strategické dokumenty na národní, krajské i místní úrovni. Nemůže a nechce nahradit sektorové dokumenty. s důrazem na jejich propojenost však ukazuje oblasti, které jsou rozhodující z hlediska dlouhodobého rozvoje České republiky. Konkrétní kroky k naplnění strategických cílů jsou v gesci příslušných ministerstev a Úřadu vlády České republiky. Naplňování cílů *České republiky 2030* se musí promítnout do krajských a obecních politik i do každodenního života všech obyvatel.

3. Nahrazuje *Strategický rámec udržitelného rozvoje (SRUR)* přijatý vládou v roce 2010. Je součástí společného úsilí o udržitelný rozvoj Evropské unie a také příspěvkem České republiky k naplňování globálních Cílů udržitelného rozvoje, které v roce 2015 schválila Organizace spojených národů.

4. *Česká republika 2030* má dva hlavní přístupy – kvalitu života a udržitelnost. Perspektiva kvality života nám připomíná, že pokrok ve společnosti nelze hodnotit pouze ekonomickými ukazateli, jako je HDP. Kromě makro perspektivy se musíme soustředit také na jednotlivce, rodiny a společenství v různých rozměrech jejich životů. *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)* proto doporučuje sledovat rozličné parametry kvality života jako je zdravotní stav, vyváženost mezi prací a soukromým životem, vzdělávání a dovednosti, vztahy mezi lidmi, občanskou angažovanost, kvalitu životního prostředí, osobní bezpečí a subjektivně vnímanou životní pohodu.¹ Tyto atributy jsou samozřejmě převážnou měrou určeny materiálními podmínkami, tedy příjmy, bohatstvím, zaměstnáním a výdělkem.

5. Princip udržitelnosti nám připomíná, že rozvoj společnosti vymezují fyzické limity planety a krajiny. Většina přírodních zdrojů je konečná a jejich nadměrné čerpání by mohlo poškodit naše životy a naši ekonomiku. *Česká republika 2030* akceptuje, že je člověk součástí přírody; soustřeďuje se však na lidi a jejich potřeby. Zákon o životním prostředí z roku 1992 říká, že „udržitelný rozvoj je takovým rozvojem, který naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost naplňovat je i generacím budoucím.“ Perspektiva udržitelného rozvoje se v posledních letech stala hlavním názorovým proudem v politické debatě v Evropě i ve světě. Řeší totiž palčivé výzvy současného světa, jakými jsou změny klimatu, demografické změny, ztráta úrodné půdy či narůstající nerovnosti. Stará se také o jeho

¹ Rámec OECD pro měření blahobytu: <http://www.oecd.org/statistics/measuring-well-being-and-progress.htm>

narůstající propojenost, která nutí uvažovat v souvislostech a brát ohled na zodpovědnost každého státu vůči globálnímu společenství.

6. *Česká republika 2030* vznikala v době, v níž globální společenství na půdě OSN v sedmnácti *Cílech udržitelného rozvoje* sestavilo svou vizi budoucího světa. Proměnila se představa o rozvoji coby problému rozvojových zemí. *Cíle udržitelného rozvoje* vnímají rozvoj nově: jako příležitost i povinnost, ve kterých nalezne svůj úkol každý člen světového společenství.

7. Během přípravy strategického dokumentu globální společenství rovněž přijalo novou klimatickou dohodu s ambiciózními cíli. Povědomí o nutnosti předcházet klimatickým změnám a připravit se na ně roste také v české společnosti – zejména kvůli viditelným dopadům, jako jsou přívalové srážky, sucho a další výkyvy počasí.

8. Souvislost migrace a klimatických změn poukazuje na souvislost mezi sociálními a environmentálními faktory rozvoje. Česká republika musí promýšlet svoji budoucnost s vědomím složitosti a propojenosti současného světa. Proto *Česká republika 2030* rovněž zasazuje rozvoj naší země do souvislostí světového rozvoje. Používá k tomu koncept tzv. globálních megatrendů a hodnotí tyto hybné síly i možnosti naší společnosti na ně reagovat. Jedním z klíčů dlouhodobého rozvoje je schopnost rozhodovat dlouhodobě, s vědomím vysoké nejistoty a zvážením všech různých dopadů rozhodnutí. Proto se tato strategie nově a důkladně věnuje rovněž otázce vládnutí.

9. Byť se *Česká republika 2030* k tématu bezpečnosti nevyjadřuje explicitně, chápe ji jako odolnost společnosti a ekologických systémů vůči různým externím šokům, jako jsou ekonomické krize či přírodní katastrofy. Kromě prevence a bezprostředního zvládnutí otřesu je důležité také vyhodnocení šoku a obnovy, pro kterou musí být zajištěny dostatečné zdroje. Odolnost stejně jako mír je tedy třeba vytknout před závorku – bez nich není totiž možné představit si jakýkoli rozvoj.

10. *Česká republika 2030* v šesti klíčových oblastech shrnuje, kam rozvoj České republiky dospěl, jakým čelí rizikům a příležitostem. Pro každou z nich formuluje strategické i specifické cíle. Klíčové oblasti se kromě tradičních pilířů rozvoje věnují životu ve městech a obcích, českému příspěvku k rozvoji na globální úrovni a dobrému vládnutí. Rozdělení strategického dokumentu do šesti oblastí vychází z expertního vyhodnocení tezí, které se sešly na výzvu předsedy vlády a předsedy Rady vlády pro udržitelný rozvoj adresovanou všem poradním orgánům vlády a sítím neziskových organizací. Dohromady se sešlo 172 tezí od 49 organizací a institucí.

11. *Česká republika 2030* sama je výsledkem více než ročního participativního procesu, který probíhal v rámci Rady vlády pro udržitelný rozvoj a vedlo jej Oddělení pro udržitelný rozvoj Úřadu vlády České

republiky. Do přípravy se zapojily stovky aktérů a akterek z různých sektorů společnosti, včetně výborů a pracovních skupin Rady vlády pro udržitelný rozvoj.² Příprava navázala na vyhodnocení, které prověřovalo, jak se v letech 2010 a 2015 dařilo naplňovat *Strategický rámec udržitelného rozvoje*.³ Zkušenosti s naplňováním Strategického rámce se promítly do struktury *České republiky 2030*.

12. Na přijetí *České republiky 2030* naváže implementační dokument, který zajistí její provázanost s dalšími dokumenty a upřesní konkrétní kroky k jejímu naplnění. Implementaci bude řídit Úřad vlády České republiky a Rada vlády pro udržitelný rozvoj bude mít podpůrnou roli expertní sítě. Součástí implementace bude sledování souladu strategických a specifických cílů nejen s dalšími strategickými dokumenty, ale rovněž s konkrétními programy a opatřeními. Indikátorová sada *České republiky 2030* slouží hlavně k měření postupu při dosahování specifických cílů.

13. Oživením činnosti Rady vlády pro udržitelný rozvoj v roce 2014 a zejména vytvořením kapacity pro zajištění agendy udržitelného rozvoje na Úřadu vlády České republiky – vytvořením Odboru pro udržitelný rozvoj – navazuje Česká republika na své dlouholeté působení v agendě udržitelného rozvoje doma i na mezinárodní úrovni. Přenesení gesce na Úřad vlády zdůraznilo strategický a průřezový význam této agendy.

² Více informací o procesu je na <http://www.vlada.cz/cz/ppov/udrzitelny-rozvoj/aktuality/-informace-o-priprave-strategickeho-dokumentu-ceska-republika-2030-142957/>

³ Vyhodnocení je dostupné zde: ODKAZ BUDE DOPLNĚN

Vize České republiky 2030

Česká republika je demokratický, právní stát, založený na respektu k občanským, politickým, hospodářským a sociálním právům svých obyvatel. Zajišťuje vysokou kvalitu života a současně respektuje přírodní limity. Cíleně také napomáhá dosažení těchto hodnot jinde ve světě. Udržitelný rozvoj České republiky je poměřován zvyšováním kvality života každého jednotlivce i společnosti jako celku. Naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost budoucích generací naplňovat potřeby své. Česká republika je společností rovných příležitostí a minimalizuje strukturální a sociální nerovnosti. Společnost a struktury rozhodování jsou odolné a pružné, schopné včas rozpoznat možná vývojová rizika a racionálně reagovat na neočekávané změny a měnící se dynamiku globálního vývoje. Odolnost společenských vazeb a struktur a věcné řešení problémů jsou posilovány diskusí a dohodou.

Principy udržitelného rozvoje

Česká republika 2030 stanovuje níže uvedené principy a naznačuje možné praktické způsoby jejich naplňování v konkrétních politikách.

Udržitelný rozvoj je komplexní a dynamický systém

14. Lidský svět je jeden celek. Každé dělení na environmentální, sociální i ekonomické zájmy je pomocné. Všechny tyto oblasti jsou navzájem provázané. Proto je nezbytné přistupovat k nim integrovaně a respektovat potřeby udržovat komplexní a dynamickou rovnováhu v čase i prostoru. Té lze docílovat hledáním rovnováhy mezi třemi pilíři udržitelného rozvoje prostřednictvím strategického plánování a řízení. Jeho výsledkem by měly být koherentní/provázané politiky pro udržitelný rozvoj, které komunikují s celou společností (zahrnují všechny sektory), vycházejí z věcného rozdělení rozhodování a je možné je realizovat na příslušných organizačních, pokud možno co nejnižších úrovních (subsidiarita). Jejich přínos je třeba poměřovat nejen náklady, ale i jejich vnějšími projevy a dopady. Proto je třeba například uvádět v život pravidlo, že „znečišťovatel platí“.

Zachovávejme a podporujme rozmanitost

15. Stabilní komplexní systémy jsou obvykle ve stavu dynamické rovnováhy. Větší diverzita snižuje riziko kolapsu celých ekosystémů. Rozmanitost má ale velký význam nejen v přírodních ekosystémech, ale i ve sféře kulturní, sociální a hospodářské. Udržitelný rozvoj zahrnuje i různorodost perspektiv a toleranci k odlišnostem. Prakticky se projevuje v zásadách, jako jsou principy partnerství, rovných příležitostí, inkluze, ale i výše zmíněné principy předběžné opatrnosti, soudržnosti a globální odpovědnosti. Rozmanitost zahrnuje i uznání, že ochrana životního prostředí je nezbytnou součástí rozvojového procesu a není možné ji posuzovat odděleně.

Respektujme základní lidská práva

16. Udržitelný rozvoj není možný bez respektování principu rovnosti, svobody a práv všech lidí, jejich vzájemné solidarity, odpovědnosti a tolerance při dosahování co nejvyšší kvality života jednotlivců i společnosti. Udržitelný rozvoj proto respektuje základní hodnoty lidské společnosti jak individuální (právo na život, svobodu, bezpečnost, vzdělání, rovnoprávnost, rovnost příležitostí atd.), tak i kolektivní (globální i mezigenerační odpovědnost, bezpečnost, solidarita, sociální soudržnost).

Participujme, diskutujme, buďme transparentní a hledejme nenásilná řešení konfliktů

17. Nezbytnou podmínkou udržitelného rozvoje je transparentnost, chápaná nejen jako dostatek informací o rozhodovacích procesech státu a institucí, ale i jako kvalita a srozumitelnost podkladů. Podkladem politik musejí být nejen výsledky kvalitního vědeckého poznání, ale i participaci,

tedy zapojení veřejnosti, která má dostatek kvalitních a srozumitelných informací. Politická zásada subsidiarity, tedy rozhodování na nejnižší možné úrovni, zároveň musí respektovat postoje různých společenských skupin. Rozhodnutí prosazená silou – a platí to i o válečných konfliktech – jsou v dlouhodobé perspektivě neudržitelná.

Učme se

18. Mezi základní principy udržitelného rozvoje je nutné zařadit i stále se prohlubující úroveň poznání ve všech oblastech vědy. Patří sem ale i schopnost nové poznatky využívat, tedy poučit se ze zkušeností a nové poznatky vědy dále předávat při výchově a vzdělávání a uplatnit je v praxi. Nezbytná je proto spolupráce mezi veřejnou správou a vědeckými institucemi a uplatnění výsledků bádání při strategickém plánování. S hlubšími znalostmi roste i respekt ke kulturnímu dědictví, znalost udržitelných vzorců výroby a spotřeby vede k šetrnějším procesům, znalosti z přírodních věd přispívají k pochopení ekosystémů. Pro udržitelnou společnost je důležitý kvalitní systém vzdělávání, výchovy a osvěty, který umožňuje různým vrstvám nabyté znalosti využívat.

Mysleme globálně a dlouhodobě

19. Nežijeme jen tady a teď. Mnohé dopady přicházejí až po čase, všimneme si jich jen při pohledu z dlouhodobé perspektivy. Proto musíme svá rozhodnutí dobře zvažovat. Z konkrétních principů sem můžeme přiřadit princip mezigenerační solidarity, odpovědnosti i transparency, mezinárodní odpovědnosti, předběžné opatrnosti a předcházení negativním jevům, adaptace na dlouhodobé trendy, budování infrastruktury s ohledem na kritické prvky, jejichž narušení by mělo závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva, zdraví osob nebo ekonomiku státu. Je sem možné přiřadit i zásady jako je minimalizace rizik, přiměřenost nákladů, odklon od neudržitelných vzorců výroby, spotřeby a oběhového hospodářství, transformaci ekonomiky na bezuhlíkovou a další.

Vnější kontext rozvoje České republiky

20. O dlouhodobém rozvoji České republiky nelze přemýšlet bez zvažování sil a trendů, které na rozvoj naší země působí, ale zároveň je nemůžeme ovlivnit. Tento strategický dokument proto pracuje s konceptem tzv. globálních megatrendů (GMT).⁴ Jedná se o vývojové tendence na globální úrovni, u kterých předpokládáme, že v budoucnu významně ovlivní schopnost dosahovat rozvojové cíle, které *Česká republika 2030* stanovuje.

21. V rámci přípravy *Česká republika 2030* jsme pro každou z klíčových oblastí našli ty GMT, jejichž působení je v dané oblasti zásadní, a poté hodnotili za pomoci sítě pěti desítek expertů a expertek dopad těchto GMT na klíčové oblasti *České republiky 2030*. Vzájemné působení mezi GMT bylo zkoumáno metodou křížových interakcí⁵ a jejich působení na klíčové oblasti bylo hodnoceno v horizontu 15 až 35 let.

22. Metoda křížových interakcí je používána pro odhalení a analýzu komplexních závislostí mezi mnoha proměnnými. Z tohoto důvodu je metoda vhodná pro predikci budoucích událostí. Umožňuje analyzovat vztahy a vzájemné působení proměnných např. formou modelových map.⁶ z výpovědí expertů a expertek byly vytvořeny multiparametrické modelové mapy, které vizualizují tři ukazatele.

23.

24. V první řadě je zobrazen směr vazby, druhým ukazatelem je kladná a záporná hodnota vazby (posiluje/oslabuje). Jako třetí informaci mapy zobrazují blízkost GMT nebo vzdálenost (ve smyslu homogenity) s ohledem na charakteristiky a hodnoty předkládané prostřednictvím expertů a expertek. V rámci třetího ukazatele tedy experti a expertky v určujících aspektech vnímají některé GMT jako blízké, jiné jako svými specifickými charakteristikami vzdálenější. Neznamená to však, že by vzdálenější GMT na sebe a ostatní neměly vliv.

25. V případě, že by došlo ke změně podmínek u jednoho GMT v rámci blízké homogenní skupiny, lze předpokládat, že dojde k ovlivnění bližších GMT relativně dříve než vzdálenějších. Zkoumán byl tedy i tzv. nepřímý efekt. Vazby vyobrazené v podobě modelových map poukazují na fakt, že GMT je nutno vidět jako proměnnou působící najednou na několik dalších GMT. Parametry, jež byly poskytnuty experty, slouží ke konkretizaci vzájemného působení.⁷

⁴ V rámci studie *Globální megatrendy pro aktualizovaný Strategický rámec udržitelného rozvoje: seznam globálních megatrendů* zpracované pro Úřad vlády Technologickým centrem Akademie věd České republiky a Centrem pro otázky životního prostředí UK v říjnu 2015 bylo sestaven seznam všech globálních megatrendů.

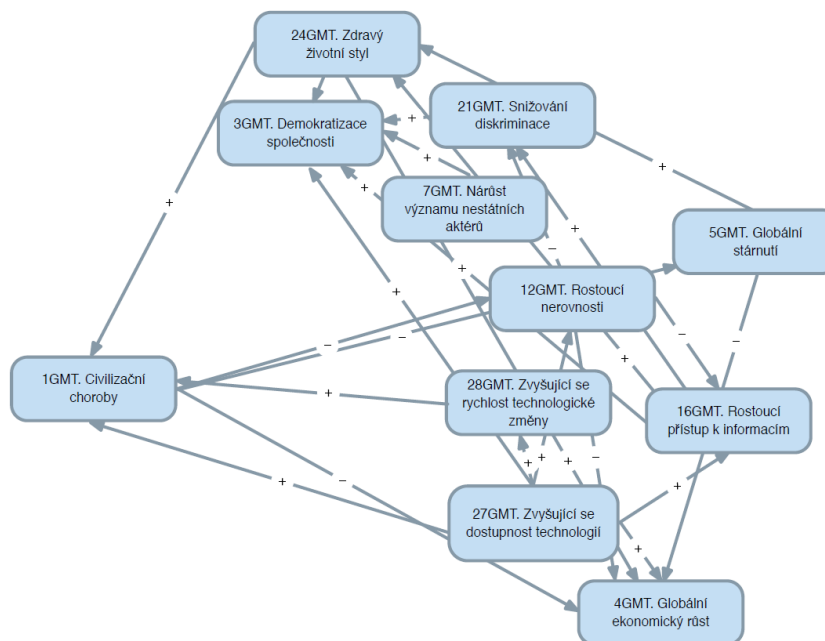
⁵ Jedná se o studii *Analytická studie „Zhodnocení vazeb mezi vybranými globálními megatrendy a jejich vlivu na vybrané klíčové oblasti rozvoje České republiky do roku 2030“* zpracovanou pro Úřad vlády poradenskou firmou Sociotrendy s.r.o. v roce 2016.

⁶ DUNN, William N. *Public Policy Analysis: An Introduction*. 5. vyd. New York: Routledge, 2016, s. 176.

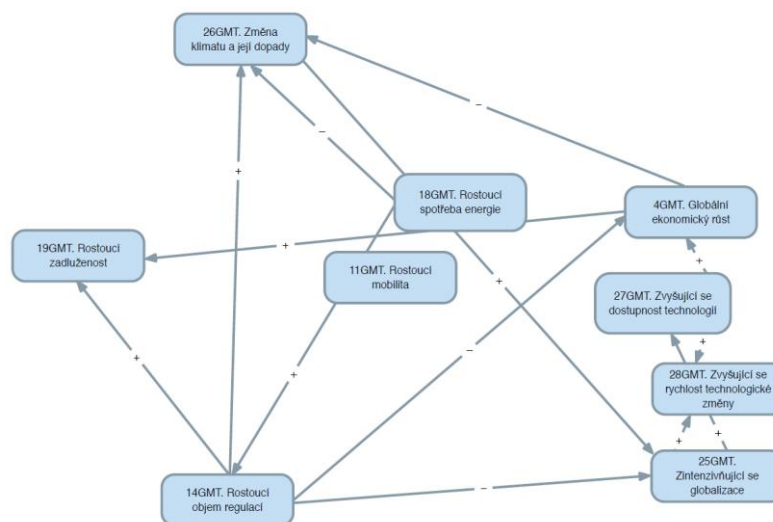
⁷ MILES, Ian, SARITAS, Ozcan, SOKOLOV, Alexander. *Foresight for Science, Technology and Innovation*. Switzerland: Springer, 2016, s. 189.

V současné chvíli (říjen 2016) probíhá dopracování dopadů GMT na úroveň strategických cílů v rámci šesti klíčových oblastí.

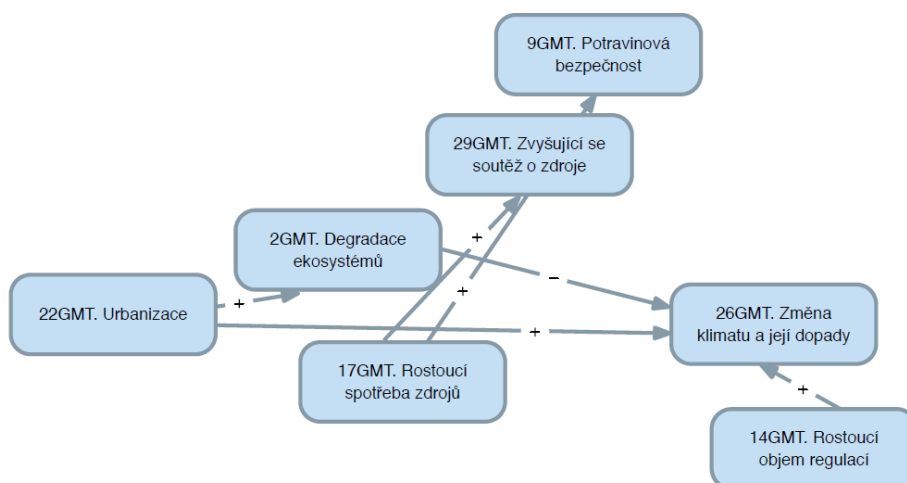
Klíčovou oblast *Lidé a společnost* ovlivní vazby mezi jedenácti megatrendy:

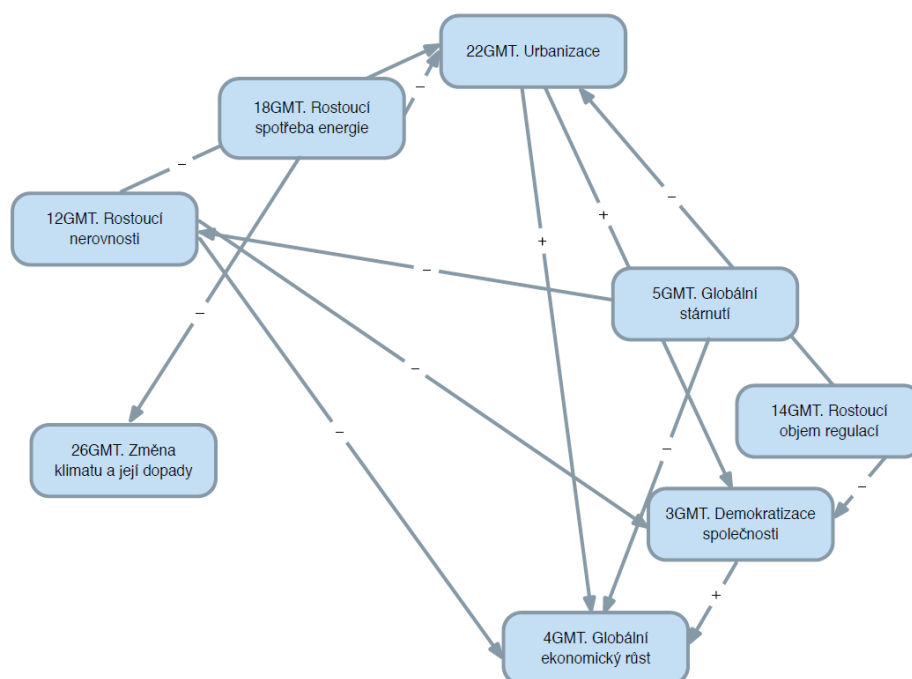
Klíčovou oblast *Udržitelný hospodářský model* ovlivní vazby mezi devíti megatrendy:

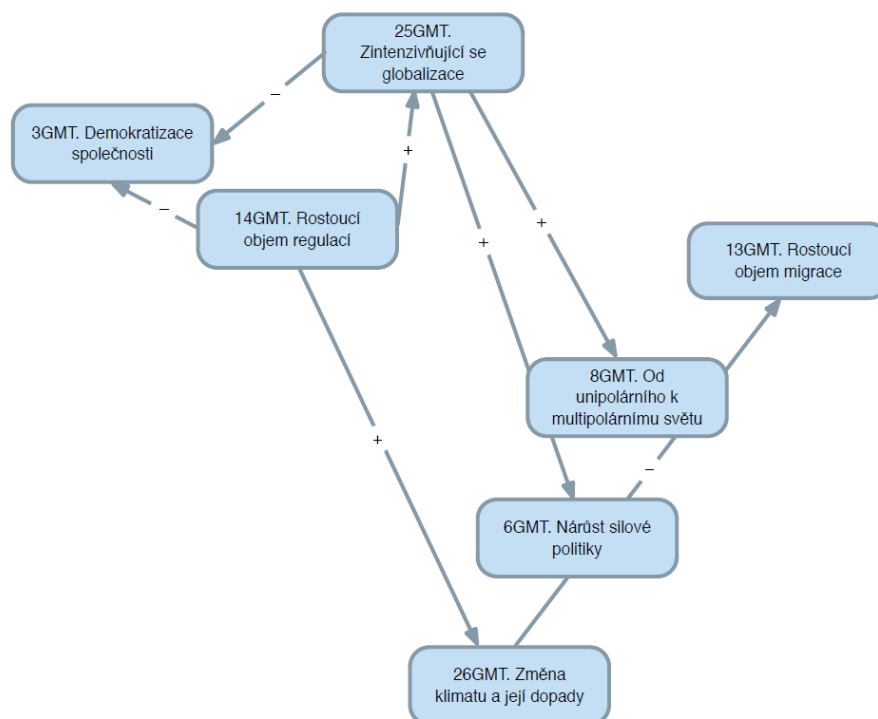
Celkem šest megatrendů bylo přiřazeno oblasti *Ekosystémy*:

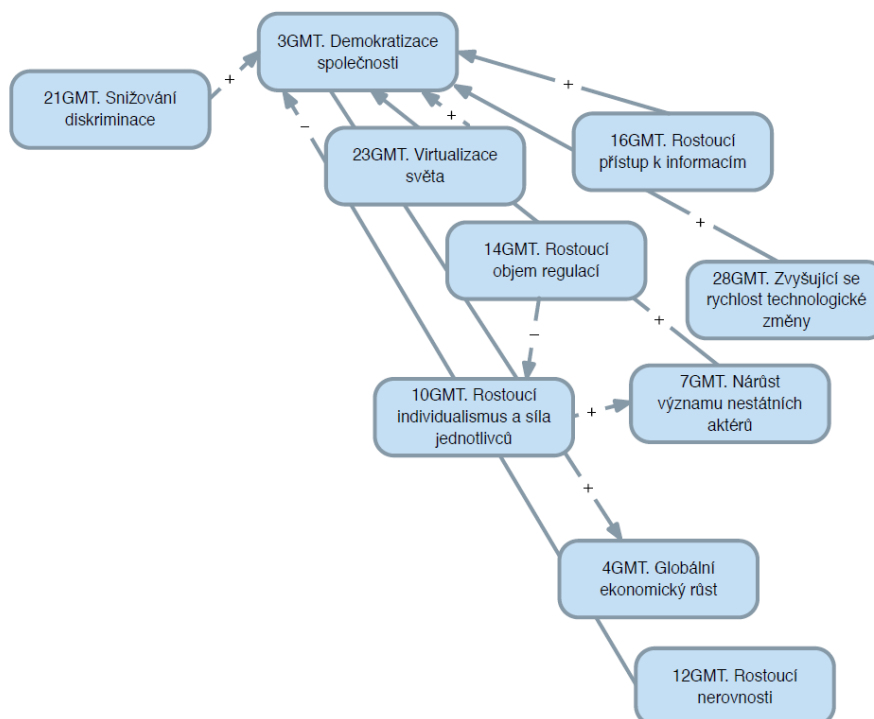
Na klíčovou oblast *Udržitelný rozvoj sídel a území* dopadá působení celkem osmi globálních megatrendů:

Pro klíčovou oblast *Česká republika podporující udržitelný rozvoj v Evropě a ve světě* bylo zvoleno sedm megatrendů:

V rámci oblasti *Dobré vládnutí pro udržitelný rozvoj* bylo sledováno deset megatrendů:

Shrnutí analýzy rozvoje České republiky

SILNÉ STRÁNKY

- Nízká příjmová nerovnost v mezinárodním srovnání
- Nízká míra nezaměstnanosti v mezinárodním srovnání
- Rostoucí životní spokojenost díky dobré makroekonomické situaci
- Univerzálně dostupná kvalitní zdravotní
- Univerzální systém sociální ochrany plnící funkci dočasné „záchranné sítě“
- Stabilní systém veřejného školství a dobrá úroveň vzdělanosti
- Rostou veřejné výdaje na kulturu
- Rostou výdaje na výzkum a vývoj
- Účast v evropské integraci
- Vysoký podíl investic na HDP (páté místo v OECD)
- Geografická blízkost a silné hospodářské vazby na největší ekonomiku EU a pátou největší ekonomiku světa – Německo
- Silné zázemí a tradice průmyslových a ICT oborů
- Úspěšně se rozvíjející podnikatelský sektor
- Lákavá destinace pro přímé zahraniční investice
- Vytvořený systém institucionální péče o životní prostředí
- Vysoká pestrost krajinných typů daná rozmanitostí přírodních podmínek i historickými způsoby hospodaření
- Vysoký a dále rostoucí podíl lesů na celkové rozloze ČR
- Rostoucí podíl trvalých travních porostů na celkové rozloze ČR
- Polycentrická sídelní soustava
- 90 % obcí se účastní nějaké formy spolupráce municipalit
- Čerstvé zkušenosti s transformací a přístupem do EU
- Dobré jméno ve světě díky dosahovaným výsledkům v rozvojové a transformační spolupráci, spolupráci na bilaterální úrovni a zapojení do činnosti mezinárodních organizací
- Formální existence institucionálního rámce pro koherenci politik pro rozvoj, resp. koherenci politik pro udržitelný rozvoj
- V ČR jsou zkušenosti s využíváním různých demokratických forem (reprezentativních, participativních i deliberativních)
- Část problémů veřejné správy již byla identifikována dříve, jsou zahrnuty do strategických záměrů veřejné správy a jsou řešeny
- Stabilita daná zákonem o státní službě jako předpoklad pro dlouhodobá řešení

SLABÉ STRÁNKY

- Roste podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti
- Příjmová nerovnost je sice nízká, ale zvyšuje se
- Nerovnoměrné ohrožení chudobou u různých sociálních skupin (podle vzdělání, věku...)
- Vysoké riziko sociálního vyloučení u některých skupin obyvatel (zvláště dětí a seniorů)
- Socioekonomické zázemí studentů významně determinuje výsledky vzdělávání
- Významné odchylky od průměrné délky dožití (ve zdraví) u některých skupin obyvatel
- Spolu se střední délkou života se zároveň nezvyšuje délka života ve zdraví
- Vysoká zátěž obyvatel zdravotně rizikovými látkami (nadlimitní znečištění ovzduší, kouření, alkohol aj.)
- Sociální systém nepomáhá zlepšovat situaci nejohroženějších skupin obyvatel
- Nedaří se kapitalizovat inovace mimo sektor velkých podniků
- Vysoká náročnost produktu na spotřebu energie, materiálu a emise skleníkových plynů
- Vůči západní Evropě relativně nízká produktivita práce
- Fragmentace krajiny dopravní infrastrukturou zhoršuje prostupnost krajiny
- Stav mnohých přírodních stanovišť je špatný a životaschopnost populací řady biologických druhů nízká
- Geografická pozice na evropském rozvodí a zároveň rychlý odtok vody ze současné krajiny
- Nízká kvalita významné části povrchových vod a jejich pokračující eutrofizace splachy hnojiv a fosforem z odpadních vod
- Dosud vysoký podíl orné půdy náchylné k erozi na celkové rozloze ČR
- Zhoršování kvality zemědělské i lesní půdy vinou nevhodného hospodaření.
- Nevyhovující struktura lesů a značná míra poškození lesních porostů
- Existence vnitřních periferií
- Sídelní infrastruktura se často nedokáže přizpůsobovat migračním změnám (nedostatečná tam, kam se lidé stěhují, předimenzovaná a neudržitelná tam, odkud se stěhují)
- Ekonomické rozdíly mezi regiony vedoucí k odchodu zejména mladých vysoce kvalifikovaných obyvatel ze zaostávajících regionů
- Nejasné vymezení agend mezi státem, krajem a obcemi
- Vysoký počet obcí (jako administrativních jednotek) a tím daná nízká efektivita a vysoké administrativní náklady na obyvatele.
- Ve srovnání se zeměmi EU15 nízký rozpočet zahraniční rozvojové spolupráce neodpovídající mezinárodním závazkům

- Omezená implementace principů koherence politik v praktické rovině, neboť se nedaří vzbudit odpovídající zájem především u klíčových aktérů výkonu politické moci
- Nízké povědomí o udržitelném rozvoji zejména v soukromém sektoru, které však postupně roste stejně jako ochota k aktivitám na podporu udržitelnosti
- Slabá nebo klesající míra občanské participace prostřednictvím tradičních kanálů reprezentace (politické strany a volby)
- Slabá schopnost horizontální koordinace veřejné správy, v důsledku toho problém se soudržností veřejných politik (zejména u průřezových témat)
- Slabý důraz na dlouhodobou perspektivu a odhad dopadů ve středním a delším časovém horizontu.
- Slabé sepětí s aktuální zahraniční a odbornou debatou, v důsledku toho koncepční zaostávání
- Slabá systematická podpora inovací ve veřejném sektoru
- Nedostatečné využívání možností, které pro tvorbu veřejné politiky nabízí vládnutí na úrovni EU
- Neschopnost personálně obsazovat vyšší posty v mezinárodních organizacích

PŘÍLEŽITOSTI

- Změny zaměstnanosti v sekundárním sektoru – digitalizace a robotizace a celková transformace společnosti (může být i hrozbou)
- Vyvážení úbytku pracovních míst v sekundárním sektoru dané digitalizací a robotizací (nejen zmenšením pracovní síly kvůli demografickému vývoji, ale také rozšiřováním zaměstnanosti v ICT, tzv. zelené, tzv. stříbrné ekonomice a ve službách obecně)
- Prevence, zvyšování zdravotní gramotnosti a tvorba prostředí a služeb podporujících zdraví mohou podpořit růst věku dožití ve zdraví
- Účinná rodinná politika sladování (work-life balance) a zamezení nebezpečí finančního ohrožení rodiny kvůli narození dítěte
- Zvyšováním dostupnosti veřejných služeb v periferních oblastech omezit jejich vylidňování
- Spolupráce státu s aktéry jiného druhu (IGO, NGO, samosprávy, komunity) může posílit schopnosti státu poskytovat veřejné služby
- Využití digitalizace a robotizace ke zvýšení kvality života
- Vzdělávání (vč. celoživotního) může mnohem více využít potenciál lidí.
- Větší otevřenost zdravotních dat (agregovaných) může pomoci přesněji zaměřit zdravotní politiky
- Skrze kulturu propagovat Českou republiku ve světě
- Vysoká závislost zemědělských podniků na dotacích umožňuje využít dotační politiku pro zlepšení stavu krajiny a rozvoj venkova
- Synergie mezi zvyšováním úrodnosti půdy, zachycováním a ukládáním

<p>uhlíku z atmosféry v půdě ve formě organické hmoty a zadržováním vody v půdě</p> <ul style="list-style-type: none">• Synergie mezi obnovou ekosystémových funkcí krajiny a vytvářením pracovních míst na venkově při údržbě krajiny a v cestovním ruchu• Optimalizace počtu a kompetencí samosprávních jednotek• Snižování emisí skleníkových plynů (zejména CO₂), energetické náročnosti a zvyšování podílu OZE jsou zároveň cíle EU• Zvyšování kvality PZI, přilákat vyšší funkce zahraničních podniků (regionální centrály, výzkumná centra)• Momentální široká a mezinárodně diskutovaná politická podpora oblasti udržitelného rozvoje využitelná pro prosazení důležitých strukturálních změn• Aktivní účast a vystupování České republiky v mezinárodních organizacích směřující na spoluvytváření společné agendy a jejích principů na globální a regionální úrovni• Existující střednědobý výhled nárůstu objemu rozvojové pomoci• Některé postupy umožní současné zvyšovat míru reprezentace a zároveň naplňovat nároky dlouhodobě efektivního vládnutí (např. deliberace veřejných politik)• Řada problémů z oblasti vládnutí není specifická pouze pro ČR, můžeme proto využívat zkušenosti jiných zemí nebo od jiných aktérů• Členství v EU a pozice České republiky umožňuje využít k nastartování řady procesů prostředků ze strukturálních fondů

<p>OHROŽENÍ</p> <ul style="list-style-type: none">• Změny zaměstnanosti v sekundárním sektoru – digitalizace a robotizace a celková transformace společnosti• Rostoucí polarizace trhu práce z hlediska příjmů a pracovních podmínek vlivem aktuálních trendů• Nezachycení přicházejícího technologického skoku (digitalizace, biotechnologie a další)• Vytlačení z integračního jádra Evropské unie• Prohloubení stávajících společenských nerovností dané nerovnoměrným rozdělením negativních i pozitivních dopadů (distribucí výnosů) digitalizace a robotizace a technologických změn obecně• Ze zvýšené produktivity práce nebudou všichni těžit rovnoměrně, zejména pak ohrožené skupiny obyvatel• Další oslabení tradičních druhů zaměstnání a tlak na jeho flexibilnější formy, rozvolňování pracovních vztahů a prekarizace práce s následkem rozšiřování nejistých, špatně placených a sociálním systémem nechráněných forem práce• Fragmentarizace společnosti a její atomizace zabraňující její soudržnosti a spolupráci• Gentrifikace některých měst s následkem prohlubující se suburbanizace

- Růst frekvence extrémních hydrometeorologických jevů v důsledku změny klimatu
- Postupující fragmentace krajiny
- Pokračování poklesu biodiverzity
- Zhoršování struktury půdy, zejména další pokles obsahu organické hmoty
- Nedostupnost kvalitní vody v dostatečném množství po celý rok
- Růst počtu sociálně vyloučených oblastí podporující zvyšování regionálních disparit
- Prohlubování suburbanizace a s ní spojeného rozměňování investičních i provozních prostředků
- Snížení legitimacy a důvěryhodnosti rozvojových politik a územního plánování na municipální úrovni
- Sestupná spirála periferizace některých regionů, zvyšování regionálních rozdílů
- Omezení peněz z EU (například celá 1/3 současných výdajů na VaV)
- Zastavení růstu PZI, významného zdroje ekonomického růstu posledních dvaceti let
- Dominance jiných témat v politickém životě ČR, která jdou často proti principům udržitelného rozvoje
- Nízká kredibilita v oblastech udržitelného rozvoje, ve kterých zaostává samotná Česká republika (neudržitelná energetika, vysoká míra exkluze ve vzdělávání, výroba a spotřeba, vysoké emise CO₂ na obyvatele)
- Nedostatek potřebné vůle, komunikační a administrativní kultury a kapacit rezortů pro vnitrozortní a mezirezortní koordinaci
- Pokles legitimacy demokratického politického uspořádání obecně
- Další koncepční zaostávání za aktuální debatou v tvorbě veřejné politiky a fungování veřejné správy, v důsledku toho používání postupů, které se již jinde, nebo dříve neosvědčily
- Mechanické přebírání zahraničních řešení bez jejich prověření, v důsledku toho veřejné politiky málo účinné a s jinými dopady, než jaké měly v zemích původu

1. Lidé a společnost

Vize

Česká republika má soudržnou společnost vzdělaných, odpovědných a aktivních obyvatel. Společnost je soudržná díky funkčním rodinám a (participujícím) komunitám, důstojné práci, dostupné kvalitní zdravotní a sociální péči a efektivnímu vzdělávacímu systému, který umožňuje každému dosáhnout individuálního maxima vzdělání. Občané v této společnosti dávají přednost zdravému životnímu stylu, žijí ve zdravém prostředí, a upřednostňují uvědomělou spotřebu. Materiální a duchovní potřeby jednotlivce jsou naplňovány při minimalizaci sociálního vyloučení.

Dopady demografického stárnutí a digitalizace přeměny trh práce

101. Primárním cílem veřejných politik je zlepšování kvality života všech obyvatel při respektování přírodních limitů rozvoje. Kvalita života bude v budoucnu výrazně ovlivněna trendy, jako je stárnutí populace a s ním spojené nároky na zajištění účasti dostatečného množství lidí na pracovním trhu, zvýšené potřeby péče a zdravotních služeb. Materiální předpoklady pro dosahování kvality života rovněž výrazně ovlivní transformace pracovního trhu spojená se zrychleným rozvojem technologií – postupující automatizací (digitalizací a robotizací).

Stát musí zůstat garantem kvalitních veřejných služeb

102. Z toho je zřejmé, že rizika pro kvalitu života jednotlivce mají charakter širší, nežřídká globální, a nelze jim dlouhodobě úspěšně čelit jenom individuální aktivitou (např. osobním rozhodnutím o změně životního stylu), na bázi malých místních komunit či pouze na principu dobrovolné charity. Klíčové tak i v budoucnu budou státem garantované kvalitní veřejné služby, které musí být schopny adekvátně reagovat nejen na výše naznačené trendy, ale i na rizika, která je dnes obtížné předvídat (např. živelné katastrofy, ekonomické krize).⁸

Spolupráce státu s komunitami

103. Veřejné služby mají klíčovou úlohu – pro zvyšování kvality života musí být k dispozici všem obyvatelům ČR v dostatečném (a dlouhodobě rostoucím) standardu. s ohledem na specifické problémy komunit a rychlou dynamiku změn je nezbytné, aby stát spolupracoval s institucemi jiného druhu a na všech úrovních. Od nadnárodních institucí a sousedních států přes samosprávy, až po různé formy partnerství s komunitami na místní

⁸ V souladu s principem *resilience*. OECD definuje *resilience* jako „schopnost domácností, společností a národů absorbovat šoky a zotavit se z nich, a zároveň se pozitivně adaptovat a transformovat své struktury i způsoby života tváří v tvář dlouhodobému napětí, změně a nejistotě“, <http://www.oecd.org/dac/FINAL WP 13 Resilience and Risk.pdf>

úrovni, neziskovými organizacemi či podnikatelskými subjekty (**Dobré vládnutí pro udržitelný rozvoj; Udržitelný rozvoj sídel a území**).

1.1 Rodina a komunita

Univerzálně zaměřená
a mezigenerační rodinná
politika

104. Vzhledem k demografickému stárnutí a změně struktury rodiny (**odkaz na Analýzu rozvoje**), která představují nová sociální rizika, je důležitým předpokladem kvality života efektivní rodinná politika. Účinná politika podporující rodinu ve všech jejích základních funkcích (prorodinná politika) je postavena na předpokladu, že péče o děti a jejich výchova není jen soukromou záležitostí rodičů, ale i významným prvkem úspěšného rozvoje společnosti. Pomoc státu a společnosti rodinám s dětmi musí být pojmána jako významná sociální investice do budoucího rozvoje celé společnosti. Rodinná politika proto musí být koncipována mezigeneračně a zaměřena na podporu i středně-příjmových rodin. Zejména zásadním posílením veřejných služeb pro rodiny (sociální bydlení, předškolní a raná školní péče o děti) a státní sociální podpory. Narození dětí nesmí přinášet potenciální ohrožení chudobou a finanční situace rodiny by neměla bránit rozhodnutí o pořízení si dalšího dítěte.⁹

Sladování pracovního
a osobního života

105. Dalším z opatření na podporu rodin s dětmi je podpora flexibilních pracovních forem zaměstnání (práce z domova, částečné úvazky a flexibilní pracovní doba atd.) stejně jako výše zmíněná finanční a místní dostupnost předškolní a rané školní péče o děti. To umožní lepší sladování pracovního a rodinného života (*work-life balance*). Sladování pracovního a rodinného života musí též umožnit péči o seniory v rodině. Jeho cílem by mělo být zajistit jak vyšší kvalitu života díky dostatku volného času mimo zaměstnání, tak dostatek lidí pro trh práce. Je třeba systematicky působit na změnu stereotypů některých zaměstnavatelů, kteří znevýhodňují zaměstnance pečující o děti či seniory v rodině.

Pozornost věnovaná rodinám
se specifickou potřebou

106. Je nutné také věnovat zvláštní pozornost rodinám ve specifické situaci - zejména neúplným rodinám, rodinám se členem se zdravotním postižením, rodinám se třemi a více dětmi, a dalším rodinám se specifickými potřebami, které jsou zároveň nejvíce ohroženy relativní i absolutní chudobou. Přijímat cílená opatření, která přispějí k tomu, aby jejich členové měli rovný přístup ke vzdělávání, uplatnění na trhu práce a ve společnosti a nebyli tak ohroženi sociálním vyloučením.

1.2 Práce

Práce je nejen zdrojem
příjmů, ale i zdrojem identity
jedince

107. Práce hraje klíčovou roli v našich životech – nejen jako komodita, která je nabízena na trhu práce pro zajištění obživy, ale i jako důležitý prvek pro identitu, osobní rozvoj a socializaci člověka. Představuje významný způsob participace na rozvoji společnosti. Pro kvalitu života je zásadní práce, která není škodlivá pro lidské zdraví, a také vyváženost mezi prací a soukromým životem. Problémem je v této souvislosti zmiňované oslabení tradičních forem zaměstnání a nárůst popularity a poptávky po flexibilněj-

⁹ Detailněji v Koncepci rodinné politiky, BUDE DOPLNĚNO DLE SCHVÁLENÍ.

ších formách zaměstnávání, a to jak z hlediska místního, časového, ale i funkčního.

Digitalizace jako mezní
společenská transformace
přináší rizika i příležitosti

108. Zásadní změny v charakteru práce přináší digitalizace ekonomiky i společnosti. Digitalizace a robotizace mohou osvobodit člověka od řady rutinních úkonů a zvýšit bezpečnost práce. Zároveň mohou přinést zánik řady pracovních míst. (Např. v sekundárním sektoru, který je pro ČR velmi významným zaměstnavatelem, dle MPSV v 1. pol. 2015 pracovalo v ČR v sekundárním sektoru 38,1 % zaměstnanců, ale též v některých oblastech služeb s vysokou mírou intenzity práce.)¹⁰ Digitalizace a robotizace však vést také k negativním kvalitativním změnám v pracovním životě, jako je šíření prekarizovaných forem práce, pocit ztráty kontroly a odcizení při práci ve virtuálním prostředí a přetížení pracovníků kvůli jejich stálé dostupnosti pomocí komunikačních technologií a kvůli rostoucím možnostem monitorování výkonu.¹¹

Co je prekarizace práce

109. Práce jako zdroj obživy nesmí být prekarizována. Prekarizaci chápeme jako nedobrovolnou flexibilitu a nejistotu práce, jako stav, kdy jsou občané nuceni přijmout život s nestabilní prací. Příslušníci prekariátu nemají kvůli absenci kariérního postupu pocit profesní identity.¹² Podle ILO je prekérní práce definována objektivní a subjektivní nejistotou v různých ohledech, zejména v trvání zaměstnání, dále nejasným pracovním poměrem, chybějícím přístupem k sociálnímu pojištění a dalším obvyklým benefitům plynoucím ze zaměstnání, nízkou mzdou a překážkami v odborové organizovanosti a v kolektivním vyjednávání.¹³

Příležitosti digitalizace zároveň přináší riziko prekarizace

110. Prekarizace práce není fenomén nutně spojený s digitalizací. Právě ta ale vede k vytváření atypických forem pracovních příležitostí, které jediní mohou prostřednictvím různých platforem otevírat možnosti příjmu, jež nezapadají do tradičního paradigmatu spojeného s pojmem zaměstnání. Větší míra individualizace a nárůst obliby distančních forem práce společně s vyšší mírou rozdrobenosti může vést k oslabení odborové organizovanosti a k oslabení postavení kolektivního vyjednávání. Stát proto musí účinně a komplexně chránit zaměstnance, ne jeho konkrétní pracovní místo.

¹⁰ Dopady digitalizace na trh práce v ČR a EU, Odd. strategií a trendů Úřadu vlády ČR, 2015, <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/analyzy-EU/Dopady-digitalizace-na-trh-prace-CR-a-EU.pdf>.

¹¹ European Parliament, 2015. Employment and Skills Aspects of the Digital Single Market Strategy. Study for the EMPL Committee. S. 24. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/569967/IPOL_STU\(2015\)56996_7_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/569967/IPOL_STU(2015)56996_7_EN.pdf). European Parliament, 2016. Industry 4.0. Study for the ITRE Committee. S. 47-49. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/570007/IPOL_STU\(2016\)570007_7_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/570007/IPOL_STU(2016)570007_7_EN.pdf). Federal Ministry of Labour and Social Affairs, Germany. 2015. Green Paper Work 4.0. Dostupné z: <http://www.bmas.de/EN/Services/Publications/arbeiten-4-0-greenpaper-work-4-0.html>

¹² Dle STANDING, Guy. The Precariat: The New Dangerous Class, Bloomsbury Academic.

¹³ ILO. *From Precarious to Decent Work*. 2012, s. 27. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---actrav/documents/meetingdocument/wcms_179787.pdf Celkově je pojem prekérní práce definičně neukotvený a také tato odkazovaná definice trpí vágností a sémantickou nejasností. Nestačila by: Pojem prekérní práce není zatím definičně ukotvený.

Pracovní aktivita skrze ekonomiku platformem musí být důstojná

111. Ekonomika platformem (často označována také jako tzv. ekonomika sdílení – *sharing economy*, *collaborative economy*) zprostředkovávajících práci (*on-demand economy*, *gig-economy*), tedy sektor vznikuvší právě i díky procesu digitalizace a vývoji v oblasti ICT jako takovému, přináší nové možnosti pro všechny strany. Zároveň ale stírá hranice a mezi poskytovateli služeb jako takovými, spotřebiteli, pracovníky a osobami samostatně výdělečně činnými (OSVČ), a potenciálně tak vede k nárůstu atypických forem práce. Ani takové nové druhy zaměstnání nesmí být postiženy prekarizací. Stát musí přivést tento nový druh ekonomické aktivity přivést do světa formální ekonomiky. A dále zajistit uplatnění a dodržování pracovního práva včetně pravidel bezpečnosti práce i u činností vykonávaných prostřednictvím ekonomiky platformem a jiných nových atypických forem práce ve snaze naplnit v nich princip důstojné práce. Ta je definována jako produktivní práce v podmínkách svobody, rovnosti, bezpečí a lidské důstojnosti, při které jsou chráněna a respektována práva pracovníka a za kterou je vyplácena odpovídající odměna společně se sociálním zabezpečením.¹⁴

Bude se rozlišovat mezi obchodně poskytovanou službou a pouhým sdílením

112. Stát bude důsledně uplatňovat svá současná pravidla, jelikož ekonomická aktivita prováděná prostřednictvím některých platformem (alespoň těch lokálně působících) je v jejich dosahu.¹⁵ Činnost prováděná jejich prostřednictvím bude považována za zaměstnání, pokud bude vykonávaná v podřízeném vztahu, její náplň bude pracovní povahy a bude za ni poskytována finanční odměna.¹⁶ Stát proto bude obecně potírat falešnou samostatnou výdělečnou činnost (*bogus self-employment*, tzv. švarc systém). Česká republika ale zároveň s ohledem na potenciální výhody tzv. ekonomiky sdílení bude rozlišovat pomocí stanovení tzv. prahových hodnot, zohledňujících úroveň příjmů nebo pravidelnost poskytování služby, mezi profesionálními službami a službami *peer-to-peer* (propojení uživatelů jako sobě rovných), které mají za cíl náhradu nákladů poskytovateli služeb a nejsou motivované ziskem finanční odměny.

Nutnost připravenosti na digitalizační společenskou transformaci

113. Digitalizace bude jev asymetrický (regionálně i profesně, a to jak na vnitrostátní, tak i na globální úrovni). Digitalizace přinese změny i do řady dalších oblastí než jen na trh práce v úzkém slova smyslu (protože práce právě není jen zdrojem obživy). Digitalizace je změna kvantitativní (prohloubí nebo naopak utlumí některé už existující problémy), ale nejspíš také kvalitativní (přinese nové typy problémů). i když je obtížné odhadovat časový výhled jednotlivých změn, ČR musí chystat koncept digitalizované společnosti tak, jako kdyby měla být v horizontu patnácti let realitou.

¹⁴ Definice Mezinárodní organizace práce (ILO), 2009. https://www.rconline.undg.org/wp-content/uploads/2011/11/RC_brochure_Final_WEB_Feb111.pdf

¹⁵ DRAHOKOUPIL, Jan a Brian FABO. The platform economy and the disruption of the employment relationship. ETUI Policy Brief: European Economic, Employment and Social Policy 2016, 2016(5). Dostupné z: <https://www.etui.org/Publications2/Policy-Briefs/European-Economic-Employment-and-Social-Policy/The-platform-economy-and-the-disruption-of-the-employment-relationship>

¹⁶ Sdělení Evropská komise č. 356 (2016). Evropský program pro ekonomiku sdílení, 2. 6. 2016. <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16881>

- Práce může dlouhodobě přestat být hlavní životní činností
114. V dlouhodobé perspektivě nás totiž pravděpodobně čeká *společnost bez zaměstnání*, ve které většinu dnešní lidské pracovní činnosti budou vykonávat programy a stroje. Zaměstnání v tradičním chápání pak dost možná bude mít jen malá část populace (např. v oblasti kreativity, inovací a vrcholného rozhodování). S touto perspektivou je vhodné nahlížet mj. na společenskou debatu o nepodmíněném základním příjmu.
- Digitalizace nesmí vést k nárůstu socio-ekonomických nerovností
115. Potenciál digitalizace a robotizace musí být využit pro zvýšení kvality života všech obyvatel. Politiku zaměstnanosti je třeba orientovat na jednotlivé životní fáze. Celoživotní profesní vzdělávání umožní větší profesní mobilitu a různé typy kariérového poradenství budou sloužit k orientaci v měnícím se světě práce.
- Využití digitalizace předpokládá regulaci a redistribuci
116. Daňová a sociální politika musí být schopny reagovat na riziko polarizace trhu práce na vysoko a nízko kvalifikované segmenty z důvodu robotizace rutinních činností. To se může promítnout do výrazné platové polarizace s růstem zastoupení tzv. pracující chudoby a s negativním dopadem na růst nerovností ve společnosti.¹⁷ z hlediska státu je třeba podnikat takové kroky, které budou rozvíjet pozitivní dopady digitalizace (např. redukce potřebné pracovní síly jako krok k rozšíření volného času, ne jako krok k prekarizaci propouštěných zaměstnanců). Digitalizace ekonomiky a společnosti ale také přinese nová pracovní místa;¹⁸ rychlé osvojení si a další rozvoj technologií digitalizace a robotizace může mít kladný vliv na pozici ČR v evropské a celosvětové dělbě práce.
- Nárůst stříbrné i zelené ekonomiky
117. Demografické stárnutí a požadavky na celoživotní učení si vyžadají posílení počtu zaměstnanců ve školství, zdravotnictví, sociálních službách a pečovatelské péči (v tzv. *stříbrné ekonomice*¹⁹), zároveň povedou k úbytku produktivní složky obyvatelstva. Změna klimatu, tlak na efektivnější využívání zdrojů a snížení produkce znečištění, či ochrana ekosystémů si vyžadují opatření s environmentálními i ekonomickými přírůsky v rámci tzv. zelené ekonomiky (mj. posílení počtu pracovníků realizujících např. opatření na posílení retence vody v krajině; oblast energetických úspor, jež prokázala vysoký multiplikační efekt v rámci české ekonomiky a další).
- Zkrácení pracovní doby jako zvýšení produktivity práce i tržní poptávky
118. Z důvodu rostoucího podílu dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti stát zváží v rámci aktivní politiky zaměstnanosti posílení podpory dlouhodobě nezaměstnaných. Je na místě vést celospolečenskou diskusi o zkrácení pracovní doby (při zachování výše mezd a platů). Zkrácení pracovní doby není pouze řešením pro očekávané zvýšení produktivity práce, ale rovněž pro zvýšení poptávky v jiných sektorech hospodářství (např. cestovním ruchem a službách obecně).

¹⁷ Viz studie Z. B. Autor/Dorn (2013): The Growth of Low-Skill Service Jobs and the Polarization of the U.S. Labor Market, *American Economic Review* 103.

¹⁸ Osborne/Frey (2013): The Future of Employment: How susceptible are Jobs to Computerisation? a Brynjolfsson/ McAfee (2014): The Second Machine Age.

¹⁹ Evropská komise, Growing the european silver economy, 2015, <http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/active-healthy-ageing/silvereco.pdf#view=fit&pagemode=none>

I činnosti mimo zaměstnání
by měly být placenou prací

119. Ale především je třeba rozšířit naše chápání práce o činnosti, které jsou pro společnost prospěšné a často dosud nejsou ohodnoceny. Jedná se např. o péči závislou osobu,²⁰ péči o životní prostředí, občanskou angažovanost apod.

Nalákat Češky/Čechy zpět
do vlasti a na tuzemský trh
práce

120. Jednou z možností, jak přizpůsobit nabídku pracovní síly měnící se poptávce a také podpořit diverzitu zkušeností, znalostí a kontaktů, je podpořit návrat Čechů ze zahraničí. Lákat zpět svoje občany a občanky, kteří vystudovali západní univerzity, se daří třeba Číně. Jako jeden z nástrojů k tomu používá nabídku platů srovnatelných s platy pro danou pozici na Západě. Tuto metodu by bylo možné využít ve veřejném sektoru, třeba v terciárním vzdělávání, kde již existují první programy pro přilákání talentů. Další nástroj používají Dánsko, Švédsko, Lucembursko či Nizozemsko, které pro zahraniční experty na jistou dobu zavedou zvýhodněné daňové pásmo. Např. Dánsko nabízí vysoce kvalifikovaným a vysoko příjmovým skupinám pracovníků a vědců ze zahraničí daně z příjmů o 40 procent nižší po dobu tří let. Počet vysoce vzdělaných cizinců a Dánů, kteří se vrátili ze zahraničí, po zavedení této daňové úlevy vzrostl o 23 procent.²¹ ČR se také zasadí o návrat/re-migraci především vysoce vzdělaných a vysoko-kvalifikovaných Češek a Čechů se zkušenostmi ze zahraničí zpět do vlasti.

Podpora pracujícím seniorům

121. Další možností je znovuzapojení seniorů na trh práce. Mezinárodní srovnání ukazují, že je reálné zvýšit míru zaměstnanosti starobních důchodců o více než 20 %. Zvýšení míry zaměstnanosti starobních důchodců přitom může být přínosné jak pro starobní důchodce samotné, tak pro celou společnost.²²

Podpora účasti na pracovním
trhu znevýhodněných skupin
i lidí ze zahraničí

122. Česká republika bude podporovat větší zapojení doposud trhem práce znevýhodněných skupin (ženy-matky, lidé do 24 let včetně studentů, lidé nad 50 let včetně seniorů a zdravotně postižení) do pracovního procesu. Stát umožní ženám-matkám také plynulý návrat z rodičovské dovolené a možnost sladění rodinného a pracovního života (*work-life balance*). Učiní tak podporou většího využití flexibilních pracovních podmínek s ohledem na minimalizaci prekarizace a navýšením kapacit kvalitní předškolní péče o děti s cílem uspokojením její poptávky. Stát se také zasadí o větší podíl žen v managementu firem a bude snižovat platovou nerovnost (*gender pay gap*).

Optimální imigrační politika

123. Česká republika bude optimálně koncipovat svou imigrační politiku tak, aby využila především imigrace vysoce vzdělaných a kvalifikovaných pracovníků, kteří podpoří diverzitu a potažmo tak kreativitu, inovace

²⁰ Péči o závislou osobu je možné podporovat např. prostřednictvím tzv. pečovatelské dovolené financované z veřejných systémů.

²¹ Henrik Jacobsen Kleven, Camille Landais, Emmanuel Saez, and Esben Schultz (2014). Migration and Wage Effects of Taxing Top Earners: Evidence from the Foreigners' Tax Scheme in Denmark, *The Quarterly Journal of Economics* (2014) 129(1): 333-378 doi:10.1093/qje/qjt033

²² Šatava, J. (2015): Pracovní aktivita po dosažení důchodového věku: Institucionální pobídky v České republice. IDEA studie 9-2015. Národohospodářský ústav AV ČR. ISBN 978-80-7344-355-9.

a konkurenceschopnost podniků a institucí na *white-collar* a manažerských pracovních pozicích. Dobře řízená imigrační politika také pomůže zvýšit ekonomický výkon a finančně posílit veřejné rozpočty.

Úspěšná integrace jako konkurenční výhoda

124. Česká republika připraví vhodné prostředí pro integraci cizinců na trh práce a do společnosti, aby mohlo využít zkušenosti cizinců a cizinek a etnickou různorodost jako svoji konkurenční výhodu.

Česká republika bude pracovat na kvalitní propagaci své země v zahraničí a posílí tak své dobré jméno z pohledu zahraničních talentů a vysoko-kvalifikovaných pracovníků. Stát zajistí také rovný přístup pro cizince a jejich rodiny v přístupu ke vzdělání a k veřejné zdravotní péči. Zjednoduší systém uznávání vzdělání z ciziny, tak aby se jeho procedura nestával zbytečnou překážkou. Stát bude podporovat výuku českého jazyka pro cizince a vznik mezinárodních cizojazyčných škol.

1.3 Nerovnosti

125. Nerovnost v periferních oblastech prohlubují geografické podmínky. Nerovnosti se neprojevují pouze v dimenzi příjmů domácností, ale i v prostorové dostupnosti zaměstnání a veřejných služeb. V České republice lze nalézt oblasti, odkud se kvůli stálému poklesu úrovně poskytování veřejných služeb (omezovaná zdravotní péče v místě, slábnoucí veřejná dopravní obslužnost) stěhují mladší obyvatelé do měst a ponechávají nemovitosti především k rekreačním účelům (**Udržitelný rozvoj sídel a území**). V periferních územích se projevuje nejtypičtěji stárnutí obyvatel a výrazné zhoršování kvality jejich života. Úkolem veřejné správy je zajistit dostatečně hustou síť veřejných služeb na celém území ČR.²³ Rozvoji periferních území může napomoci podpora lokální ekonomiky, zkvalitnění veřejné dopravní obslužnosti, energetické soběstačnosti postavené na obnovitelných zdrojích energie, biozemědělství a environmentálně šetrné turistiky.

Nerovnosti jsou prohlubovány diskriminací již ohrožených skupin

126. Kromě omezení potenciálu osobního rozvoje z důvodu nízkého příjmu nebo nedostatečné prostorové dostupnosti služeb jsme svědky společenských nerovností spojených s předsudky a diskriminací na základě pohlaví,²⁴ věku, etnicity, péče o závislé osoby, zdravotního postižení, sexuální orientace, vyznání nebo světonázoru. Nejvíce ohrožené diskriminací jsou v praxi osoby sociálně vyloučené a jinak znevýhodněné, které se diskriminací nedovedou účinně bránit, a ty, které čelí vícečetné diskriminaci (tj. z více důvodů). Mezi znevýhodněné osoby patří ženy (mj. kvůli platové nerovnováze), cizinci a cizinky, osoby se zdravotním postižením, senioři a seniorky, matky s dětmi, příslušníci/e některých etnických menšin (zejména Romové), osoby s nízkou kvalifikací, propuštění vězni

²³ Ministerstvo vnitra ČR, Strategie podpory dostupnosti a kvality veřejných služeb, 2004.

²⁴ ČR patří k průměru v rámci zemí OECD:

<https://www.oecd.org/gender/data/genderwagegap.htm>, v rámci EU28 ovšem k výraznému podprůměru: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/gpg_country_factsheet_cz_2015_en.pdf; MYSÍKOVÁ, Martina. Gender Wage Gap in the Czech Republic and Central European Countries. Prague Economic Papers. Praha, 2012, vol. 21, issue 3. <http://www.vse.cz/pep/427>.

a vězeňkyně či osoby drogově závislé.²⁵ Diskriminace navíc přináší ekonomické ztráty, tím že znemožňuje optimální využití lidského potenciálu, a je tedy celospolečenským problémem. Stát ji musí dlouhodobě a systematicky eliminovat, mj. svou aktivitou k navržení efektivních legislativních opatření, která budou daný jev potírat, a také formou cílené podpory ohroženým skupinám.²⁶

Genderové nerovnosti přetrvávají napříč různými oblastmi společenského života

127. Genderové nerovnosti se nadále projevují v různých oblastech společenského života. Výrazné nerovnosti mezi ženami a muži přetrvávají na trhu práce, zejména v oblasti nízké participace žen s malými dětmi na trhu práce,²⁷ vysokých rozdílů v příjmech žen a mužů (*gender pay gap*) a důchodu (*gender pension gap*). Trvajícím problémem je také nízké zastoupení žen v politice a rozhodovacích pozicích a vysoká míra vertikální a horizontální genderové segregace trhu práce. Častým jevem je také přetrvávající přímá diskriminace na základě pohlaví, kterou výrazně častěji zažívají ženy než muži.²⁸ Negativní roli pro zachování a replikaci genderových nerovností hrají genderové stereotypy.

Klíčem k úspěšnému procesu romské integrace je vzájemné pochopení a rovný přístup

128. Zvrácení negativních trendů ve vývoji situace Romů v ČR by mělo být zajištěno rovným přístupem k inkluzivnímu vzdělání, a to již od předškolního věku, nediskriminačním prostředím v oblasti zaměstnanosti, bydlení a zdraví²⁹. V sociální oblasti je potřeba věnovat se prevenci vyloučení a podporovat komunitní přístupy³⁰. Klíčovou otázkou v procesu integrace nabývá na významu otázka, zda je možné, aby jedinec a zejména skupina obyvatel se integrovala do společnosti, kterou obecně není přijímána a postoje vůči ní dle průzkumů veřejného mínění jsou převážně negativní a odsuzující. Klíčové je proto, a to i v přístupu k dalším národnostním menšinám, vytvářet prostor pro vzájemný dialog a toleranci, jež podpoří odstranění rozdílů mezi podstatnou částí minority a většinovou populací.

²⁵ Úřad vlády ČR, 2014. Zprávy o rovnosti žen a mužů za roky 1998–2014 <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/souhrnne-zpravy-o-plneni-priorit-a-postupu-vlady-pri-prosazovani-rovných-prilezitosti-zen-a-muzu-za-roky-1998-2013-123732/>; MPSV, 2013. Zpráva o rovnosti žen a mužů v roce 2012 v České republice http://www.mpsv.cz/files/clanky/15492/zprav_rovnost_2012.pdf

²⁶ Například v souladu s Cílem udržitelného rozvoje č. 5 Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek úkolem č. 5.4 Uznávat a oceňovat neplacenou péči a domácí práce pomocí zajištění veřejných služeb, infrastruktury a politik sociální ochrany a prosazování sdílené odpovědnosti v rámci domácnosti a rodiny podle zvyklostí dané země.

²⁷ Podle analýzy Sociologického ústavu Akademie věd ČR s názvem *Ekonomické dopady mateřství: co znamená odpovědnost za péči o dítě/děti pro ženy z hlediska jejich pracovního uplatnění a ekonomického postavení?* z roku 2015 dosahuje zaměstnanost českých matek s dětmi pod 15 let pouhých 57 %, což je jedna z nejnižších hodnot v EU (OECD Family Database 2015)

²⁸ Podle výzkumu Veřejné ochránkyně práv Mgr. Anny Šabatové uvádí osobní zkušenost s diskriminací 13 % žen a 9 % mužů. Nejčastěji diskriminaci zažívají při hledání placené práce a výkonu práce. http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/diskriminace_CZ_fin.pdf

²⁹ V souladu se Strategií romské integrace do roku 2020.

³⁰ V souladu se Strategií romské integrace do roku 2020 a Strategií boje se sociálním vyloučením do roku 2020

1.4 Vzdělávání

Školní vzdělávání musí především učit připravenosti na změnu

129. Globalizovaný trh práce bude nabízet více příležitostí pro lidi se širším záběrem a schopné orientace. V rychle se měnícím světě se rychle proměňuje a vyvíjí skladba potřebných znalostí a dovedností a naopak narůstá potřeba transversálních (přenositelných) kompetencí. Na jedné straně např. vzrůstá potřeba rozvoje digitální gramotnosti - schopnosti zvládat digitální technologie, které rapidním tempem mění společnost na celém světě), na druhé straně roste naléhavost rozvoje snižujících se gramotností vztahujících se k nakládání s reálným světem - přírodovědné, environmentální, polytechnické, jazykové a finanční.³¹ Vzdělávání proto musí učit kritickému myšlení a připravenosti zvládat změny, které nás čekají, ale také je ovlivňovat a usměrňovat (účastnit se plánování a rozhodování). Vzdělávací systém v ČR bude rozvíjet kognitivní schopnosti i praktické kompetence pro nakládání s reálným světem, ale také poskytovat robustní základ všeobecného vzdělání a rozvíjet dovednosti s těmito znalostmi pracovat (etiku, logiku, systémové a kritické myšlení), aby se mohli lidé později během života dále průběžně specializovat, včetně schopnosti kritické práce se zdroji – zvláště pak s těmi nového druhu (na internetu). Tyto aspekty je třeba uplatnit při plánovaných revizích obsahu kurikulárních dokumentů.

Vzdělávání musí být rozvojem všeobecných kompetencí

130. Smysl vzdělávání nesmí být zužován na přípravu pracovní síly pro trh práce,³² resp. pro potřeby zaměstnavatelů projevující se v daném momentě. Jeho cílem v 21. století musí být rozvoj kompetencí pro celý aktivní občanský, profesní i osobní život (jako je např. občanská participace, iniciativa a podnikavost, komunikace a spolupráce či řešení konfliktů a problémů). Musí být zaměřeno na rozvoj celoživotních kompetencí potřebných pro nastoupení cesty udržitelného rozvoje.³³ V obsahu vzdělávání musí být důležitým aspektem *multidisciplinarita*³⁴, tj. propojení různých oborů a oblastí lidské činnosti - porozumění vzájemné propojenosti společenských a přírodních, lokálních a globálních, minulých a budoucích procesů s cílem přijmout spoluzodpovědnost za vytváření světa, ve kterém žijeme. K tomu je zapotřebí pěstovat i rozmanitost aktivních a participativních vzdělávacích přístupů a metod. Jedině tak je možné dosáhnout proměn vzorců spotřeby směrem k udržitelné spotřebě produktů a služeb zohledňující environmentální limity a socio-ekonomické aspekty (tj. proměna životního stylu k preferování udržitelné spotřeby, která je klíčová pro dosažení envi-

³¹ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions *Improving competences for the 21st Century: An Agenda for European Cooperation on Schools*, SEC(2008) 2177

³² Trends Shaping Education 2016, OECD 2016, <http://www.oecd.org/edu/trends-shaping-education-22187049.htm> (16. 8. 2016)

³³ V souladu s Cílem udržitelného rozvoje č. 4: Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny, úkolem 4.7 *Do roku 2030 zajistit, aby všichni studenti získali znalosti a dovednosti potřebné k podpoře udržitelného rozvoje, mimo jiné prostřednictvím vzdělávání o udržitelném rozvoji a trvale udržitelném způsobu života, o lidských právech, genderové rovnosti, dále pomocí podpory kultury míru a nenásilí, globálního občanství i docenění kulturní rozmanitosti a příspěvku kultury k udržitelnému rozvoji.*

³⁴ Rámcový rozvoj vysokých škol do roku 2020, MŠMT 2014.

ronmentální udržitelnosti a transformaci ekonomického systému směrem k menší materiálové náročnosti) a podporovat ochranu životního prostředí a sociální soudržnost³⁵ tak, aby všichni měli možnost být zapojeni a žít důstojný život.

Žáci by neměli být selekto-
váni v nízkém věku

131. České děti vykazují v mezinárodním srovnání³⁶ nízkou oblibu školy. (Patří k nejméně motivovaným pro vzdělávání, „nerady chodí do školy“, „ve škole se nudí“.) Náš vzdělávací systém doposud dělí děti již v poměrně útlém věku na talentované a netalentované a do různých typů škol. Společnost tak nedokáže ocenit a rozvíjet různorodé předpoklady každého žáka, omezuje tím jejich životní šance i sama sebe ochuzuje. (Cílem by naopak měl být posun k tzv. designu zaměřeného na člověka - *Human Centred Design*, tj. vycházet primárně z potřeb jednotlivých žáků.) Mezi různými vzdělávacími cestami proto musí existovat vzájemná prostupnost.³⁷ Stát zajistí, aby vzdělávací systém i nadále plnil svou socializační funkci podporující soudržnost společnosti. A to prostřednictvím vytvoření takových podmínek ve vzdělávání, v jejichž rámci má příležitost začlenit se každý žák/yně bez rozdílu a vzdělávat se v hlavním vzdělávacím proudu.

Vysoké školy jako autonomní
centra vzdělanosti

132. Vysoké školy by měly i nadále plnit svůj nezastupitelný význam ve společnosti rozvojem svých dvojích funkcí. Za prvé, jakožto autonomních a nezávislých center vzniku nových poznatků a inovací, které přinášejí prospěch celé společnosti ve formě nového vědění, produktů či služeb; a za druhé, zároveň jakožto center vzdělanosti, kde se tyto poznatky, vědění a typ myšlení předávají mladším generacím budoucích vůdčích osobností České republiky (tj. politiků, podnikatelů, umělců, akademiků a dalších).

Vzdělávat se je třeba celý
život

133. Důležitá je podpora celoživotního učení u celé populace, a to občanského i profesního, včetně zapojení věkových skupin 55+ (i 65+) do vzdělávání a získávání kompetencí spojených s fungováním v měnícím se světě. Systém celoživotního vzdělávání by měl být založen na možnosti volby různých vzdělávacích cest a jejich prostupnosti. Žádoucí je také pravidelné vzdělávání osob pracujících se sociálně vyloučenými osobami, včetně veřejných opatrovníků, s cílem prevence prohlubování sociálního vyloučení a možné diskriminace. Podobně jako v oblasti kultury, pro plnění vzdělávací potřeby společnosti budou i nadále významná média veřejné služby.

Klíčová je podpora role
vzdělavatelů

134. Zásadním předpokladem realizace výše uvedených cílů je podpora vzdělavatelů pro zajištění kvalitní výuky.³⁸ Pro veřejný vzdělávací systém musí být zajištěny dostatečné zdroje odpovídající vyspělým státům.³⁹ Stej-

³⁵ Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2015.

³⁶ Studie PISA a TIMSS, dostupná na http://idea.cerge-ei.cz/files/DPuceni_muceni.pdf.

³⁷ V souladu se Strategií vzdělávací politiky ČR do roku 2020, prioritou 1. Snižovat nerovnosti ve vzdělávání.

³⁸ V souladu se Strategií vzdělávací politiky ČR do roku 2020, prioritou 2. Podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad.

³⁹ Dle zprávy MŠMT České školství v mezinárodním srovnání 2015 dosahoval ve státech OECD v roce 2012 průměr výdajů na vzdělávání 11,6 % celkových veřejných výdajů. V ČR to bylo pouze 8,9 % veřejných výdajů.

ně významné jsou však i systémové změny v pregraduálním i dalším vzdělávání učitelů, v jejich metodické podpoře při zvyšování kvality, tak aby dokázali být nositelem změny a převzít roli průvodců učením v měnícím se světě. Měla by být podporována celková demokratizace vzdělávání a participativní přístupy ve vzdělávání.

Otevřenost vzdělávání

135. Vzdělávací instituce musejí být otevřené spolupráci, je zapotřebí podporovat iniciativy zdola, síťování, zapojení nestátních aktérů do vzdělávání, propojování různých forem vzdělávání a různých vzdělávacích institucí (formální a neformální, školní a mimoškolní, počáteční a další vzdělávání).⁴⁰

Vzdělávání jako katalyzátor
porozumění principům udrži-
telného rozvoje

136. Vzdělávání není jen jednou z oblastí mezi dalšími oblastmi, ale tou oblastí, která zásadním způsobem podmiňuje směřování České republiky k udržitelnému rozvoji.⁴¹ Podoba a obsah vzdělávání musí být takové, aby podpořily naplnění cílů a opatření v dalších oblastech strategického dokumentu ČR 2030 (ať již se jedná o přístup k práci, odstranění nerovností, zajištění zdraví nebo podporu kultury). V této souvislosti bude provedena revize obsahu kurikulárních dokumentů a důležité místo v nich zaujme rozvoj kompetencí pro udržitelný rozvoj (aktivní občanský, profesní i osobní život – zvládání a ovlivňování změn a porozumění vzájemné propojenosti společenských a přírodních, lokálních a globálních, minulých a budoucích procesů) a aktivizující participativní metody zaměřené na vlastní iniciativu žáků. Je potřeba zvýšit účast pedagogů na dalším vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřeném na koordinaci vzdělávání pro udržitelný rozvoj na školách.⁴²

1.5 Zdraví

Třeba snížit nerovnosti ve
zdraví jednotlivých skupin
společnosti

137. Ve zdravotním stavu obyvatel existují v ČR zřetelné nerovnosti mezi skupinami obyvatel (např. střední délka života dle dosaženého vzdělání). Je třeba zlepšit zdraví všech obyvatel a snížit nerovnosti v oblasti zdraví.⁴³ Klíčová je role sociálních determinantů zdraví,⁴⁴ stejně jako je významný vliv kvality životního a pracovního prostředí na zdraví populace.⁴⁵

⁴⁰ Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020, MŠMT 2014, str. 12.

⁴¹ UNESCO, Global Education Monitoring Report Summary, 2016, s. 8.

⁴² ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Tematická zpráva: Vzdělávání v globálních a rozvojových tématech v základních a středních školách. 2016.

⁴³ V souladu s národní strategií *Zdraví 2020*, jež definuje jako strategický cíl 1 *Zlepšit zdraví obyvatel a snížit nerovnosti v oblasti zdraví*.

⁴⁴ „Řešení sociálních nerovností výrazně přispívá ke zdraví a životní pohodě. (...) Znehodnocení osob a jejich zranitelnost se během života obvykle prohlubuje a je podmíněna jednáním, které má důležitý vliv na zdraví, např. rizikové a škodlivé užívání alkoholu a kouření, špatné stravovací návyky, nedostatečná pohybová aktivita a psychické problémy. Zmíněné chování je do značné míry důsledkem stresu a dalších životních nesnází.“ *Zdraví 2020*

⁴⁵ V souladu s Cílem udržitelného rozvoje č. 3 *Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku*, úkolem 3.9 *Do roku 2030 podstatně snížit počet úmrtí a onemocnění vlivem nebezpečných chemických látek a znečištěného vzduchu, vody a půdy*.

Lékařské péče nemá být jen pro již nemocné

138. Základem zdravotní politiky ČR bude podpora zdraví během celého života. Tedy dlouhodobý pravidelný systematický přístup k ochraně a podpoře zdraví a primární prevenci nemocí. Zdravotnictví by nemělo mít pouze funkci záchytné sítě pro již nemocné. Naopak mělo by prioritně plnit funkci preventivní s cílem, aby lidé vůbec ne onemocněli nebo aby byli nemocní v co nejnižší míře.

Je třeba vytvořit střediska prevence

139. Mezi nástroje podpory prevence zdraví patří také podpora intenzivnějšího využívání preventivních prohlídek včetně screeningových vyšetření. Rovněž tak je důležité uplatňovat vyhodnocování strategických dokumentů státní správy z hlediska ochrany a podpory veřejného zdraví (HIA). Mezi priority bude proto patřit vytvoření a provozování plošné sítě pracovišť (center) podpory zdraví a primární prevence nemocí. Těmto pracovištím je dále třeba zajistit udržitelnost a institucionální podporu.

Efektivní ochrana zdraví podpořená prostředky veřejných rozpočtů

140. Pro efektivní ochranu a podporu zdraví a prevenci nemocí je třeba zajistit dostatečné financování, a to jak ze státního rozpočtu, tak i z všeobecného zdravotního pojištění a dalších zdrojů. Prostředky ze zdravotního pojištění (tj. zejména z tzv. fondů prevence zdravotních pojišťoven) je nutné využívat efektivně k podpoře zdraví a prevenci nemocí.

Cestou je zdravé životní prostředí i životní styl včetně kvalitních potravin

141. Z pohledu kvality života jsou důležité jak změny životního stylu jako např. odvykání si kouření a postupný přechod k nekuřáctví, tak i změny sociálních okolností a prostředí ovlivňujících zdraví lidí, včetně dostupnosti kvalitních potravin, přístupu ke kvalitní vodě, práce ve zdravém prostředí (tzn. kromě jiného absence znečištění vzduchu – smogu a cigaretového kouře apod.) i s ohledem na demografické stárnutí je nezbytné zajišťovat zdravé pracoviště pro všechny věkové skupiny. Stát bude klást důraz především na podporu udržitelné práce a zdravé stárnutí hned od začátku profesní dráhy. Již nyní je potřeba zabývat se tím, co budou potřebovat pacienti, zaměstnanci i pracoviště za několik let.

Účinným nástrojem je také zdravotní gramotnost

142. Stát bude více investovat do prevence nemocí, podpory zdraví a rozvoje *zdravotní gramotnosti* obyvatel. Zdravotní gramotnost je schopnost rozšiřovat znalosti a dovednosti, díky kterým se lidé dokáží rozhodovat ve prospěch vlastního zdraví i zdraví svého okolí, jakožto i schopnost orientovat se v komplexním systému zdravotní a sociální péče.

Všeobecně dostupná, kvalitní veřejná a nepodfinancovaná zdravotní péče

143. Pro omezení dopadů sociálních rozdílů na zdravotní stav obyvatel je klíčové udržet všeobecně dostupnou zdravotní péči v dostatečné kvalitě na celém území ČR. Zásadní výzvou je udržitelnost a institucionální podpora systému ochrany a podpory veřejného zdraví a prevence nemocí. Stát zajistí zejména plošnou a stabilní institucionální podporu, protože oslabování tohoto systému by vedlo k jeho neefektivitě a k zásadním dopadům nejen na zdraví občanů, ale i na celkové veřejné výdaje na zdravotnictví a ekonomiku ČR. Klíčové jsou investice do stabilizace a rozvoje zdravotnického personálu, včetně vyrovnání lokálních (regionálních) nedostatků konkrétních specializací zdravotnického personálu. Za účelem zvyšování

kvality života stát chce postupně navyšovat zdroje alokované pro systém zdravotnictví na úroveň průměru vyspělých států.

Adaptace zdravotnictví na
nastupující rizikové trendy

144. Zdravotní systém musí být připraven čelit novým problémům, jako např. rizikům nových infekčních onemocnění, nárůstu rezistence vůči antibiotikům, či nárůstu duševních onemocnění ve společnosti.

Statistická analýza
a nastavení procesů inovace
ve zdravotnictví

145. Další možnosti rovněž nabízí výrazné zkvalitnění a zajištění dostupnosti zdravotnických dat a statistiky, včetně jednotlivých indikátorů zdravotního stavu, a to jak v mezinárodním srovnání, tak na národní úrovni a na úrovni regionů, měst a obcí⁴⁶. Jsou nastaveny postupy pro vstup nových technologií do zdravotnictví, které zajišťují prověřování klíčových aspektů aplikace (klinická přiměřenost, přínos k léčbě, efektivita využití, etické a sociálně-kulturní dopady). Je na místě operativně tyto postupy prověření dopadů (např. *Health Technology Assessment*) rozvíjet.

Participativně tvořené politiky
pro oblast zdraví

146. Je nutné uvědomit si sdílenou odpovědnost za zdraví. Péče o zdraví přesahuje resort zdravotnictví a vyžaduje zapojení institucí na všech úrovních státní správy, neziskového i soukromého sektoru, vědeckých a vzdělávacích institucí, komunit i jedinců. K řízení a rozhodování je třeba přizvat všechny složky společnosti, sociální skupiny i jednotlivce. Česká republika chce posílit veřejné zdravotnictví, zejména orgány a instituce ochrany a podpory veřejného zdraví.

1.6 Kultura

Zdrojem identity národního
společenství

147. Kulturu je možné chápat jako místo rozvoje tvořivosti a aktivního utváření i reflexe hodnot společnosti. Zahrnuje kulturní dědictví a umění, stejně jako způsob života, systémy hodnot, tradice a přesvědčení. Její význam narůstá v moderním sekulárním demokratickém státě, kde se stává klíčovou součástí tvorby a udržování státní identity. Kulturní politika je proto součástí *žité demokracie*.

Identita založená na kultuře
je garantem společenské
soudržnosti

148. Kulturní a mediální politika jsou zodpovědné za utváření, posilování a udržování státní identity založené na kultuře, jež je klíčovou složkou soudržnosti společnosti a jejího udržitelného rozvoje. Kultura a umění mají zásadní úlohu při posilování společenské odolnosti vůči protidemokratickým silám. Pozornost si v tomto kontextu zaslouhuje také mediální politika. V rámci mediální politiky ČR nenahraditelná role připadá médiím veřejné služby, která slouží jako referenční bod pro obyvatele ČR a významně podporují rozmanitost kultury. Zvláštní pozornost je třeba věnovat také podpoře kultury všech národnostních menšin.

Podpora rovného přístupu ke
kultuře

149. Znalost vlastní kultury a vědomí její hodnoty spolu s respektem k rozmanitosti kulturních projevů a kladným kulturním hodnotám cizích kultur či menšin jsou jedny z hlavních prostředků umožňujících chránit společ-

⁴⁶ V oblastech, kde tzv. „tvrdá data“ nepostihnou krátkodobější trendy a jsou tak průkazná spíše v dlouhodobém horizontu (např. některé oblasti prevence nemocí a podpory zdraví) je žádoucí hledat rovněž tzv. „procesní indikátory“ a na základě jejich vyhodnocování vhodně reagovat vybranými politickými opatřeními.

nost před negativními jevy, jako jsou například šíření uniformity, ztráta kulturní identity, xenofobie či šíření konzumistického vztahu ke světu včetně jeho negativních environmentálních důsledků. Stát proto bude podporovat u celé populace rozvoj kulturních znalostí a kompetencí a snižovat nerovnosti v dostupnosti kultury (mj. s využitím potenciálu internetu) napříč celou společností, zejména u znevýhodněných skupin včetně etnických menšin. Znevýhodnění v otázce znalosti většinových kulturních hodnot je mimo jiné překážkou jejich úspěšné integrace.

Státní podpora kultury jako zdroj inovace a zaměstnanosti

150. Cílem kulturní politiky musí být podpora těch součástí živé i památkové kultury, které nemohou být úspěšné komerčně a přitom patří do sféry vysoce kvalitního umění. Umění je generátorem inovací, jež nacházejí uplatnění mimo vlastní kulturní oblast. Umění, kulturní dědictví a péče o ně představují také významného tvůrce pracovních míst. Povaha obnovy kulturního dědictví a podpora umění, jež vyžaduje více specifických pracovních postupů různé odbornosti, tvoří trvalý základ zaměstnanosti a příležitosti pro menší a střední firmy a vytváří prostor k uchování, popřípadě obnově ojedinělých postupů a technologií.

Rovný přístup ke kreativě jako předpoklad adaptability na změny

151. Kreativita jako ústřední hodnota evropské identity je součástí plnohodnotného lidského života, a proto musí být možnost jejího rozvoje otevřena všem bez ohledu na sociální status. Zároveň je nezbytným zdrojem řešení výzev proměny světa, které nás čekají v nejbližší budoucnosti. Významným jevem se staly kreativní průmysly, jejichž přímý efekt zasahuje za hranice kultury a umění.⁴⁷

Dostupnost kultury a umění má přednost před komerčním ziskem

152. Zpřístupňování kulturních a uměleckých hodnot musí mít ve veřejné oblasti přednost před generováním finančních prostředků. Vzhledem k historickému vývoji je velká část kulturních institucí v ČR státním a veřejným majetkem. Žádoucím cílem je ve veřejné sféře poskytovat a aktivně nabízet zprostředkování kulturních hodnot v přiměřené míře bezplatně.

Veřejné tvůrčí soutěže jako nástroj dosažení kvality

153. Hlavním kritériem v oblasti kultury vždy musí být vysoká kvalita a její účinná produkce. Za hlavní nástroj lze požadovat uplatňování principu veřejné tvůrčí soutěže. Je třeba vypracovat regulativy, které zajistí, aby spolupráce státu a samospráv se soukromým sektorem byla v oblasti kultury oboustranně výhodná.

Kulturní politika musí být podporovaná i na lokální úrovni

154. Kulturní politika státu má být závazná na všech úrovních veřejné správy. Samospráva je třeba aktivně podporovat ve schopnosti účinně spojit regulativy státní kulturní politiky s místními podmínkami tak, aby se prostředky i pozornost přiměřeně rozdělovaly rovněž ve prospěch kvalitní kulturní produkce na lokální úrovni.

⁴⁷ Viz např. analýza Podpora internacionalizace a exportu kulturních a kreativních průmyslů v ČR, Institut umění, 2016.

Kultura komplexně udržitelně
rozvíjí celou společnost

155. Kultura přispívá ke zvýšení kvality života – přetváří města a obce na příjemná místa k životu, práci a k cestování, stimuluje vzdělávání a přispívá k celoživotnímu osobnímu rozvoji. Ale především je klíčovou součástí identity politiky a rozvoje kreativity. Proto je nezbytné pro její rozvoj zajistit dostatečné veřejné zdroje a zajistit důstojné ohodnocení zaměstnanců veřejných institucí v sektoru kultury i dalších kulturních pracovníků.

Kulturní dědictví přispívá
k místnímu rozvoji

156. Zvláštní pozornost je třeba nadále věnovat kulturnímu dědictví (památkám a uměleckým sbírkám). Byl popsán pozitivní dopad kulturního dědictví na kvalitu života i ekonomiku státu.⁴⁸ Hmotné kulturní dědictví zprostředkované veřejnosti má nesporný pozitivní ekonomický dopad v místě, kde přispívá k rozvoji služeb. Kulturní dědictví i kreativní průmysly představují významného tvůrce pracovních míst. Posiluje tak zejména lokálně orientované podniky se zapojením místních pracovníků.

Propagace kulturního dědictví
podpoří cestovní ruch

157. Cestovní ruch obecně zvyšuje povědomí o dané zemi. Řada turistů do ní míří právě díky památkám. Na jedinečné kulturní identitě je možné stavět udržitelný kulturní cestovní ruch. Propagaci státu v zahraničí prospěje účast v evropských, mezinárodně respektovaných statusech kulturního dědictví, jako je Seznam světového dědictví (UNESCO), dále Reprezentační seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva (UNESCO), Mezinárodní registr Paměti světa (UNESCO) a další evropské, mezinárodně respektované nástroje podpory kulturního dědictví, jakými jsou Evropské kulturní stezky (ECR), Známková evropského dědictví (EHL), Významná místa industriálních cest (ERIH).

Kulturní krajina pro zvládnutí
změny klimatu

158. Kulturní hodnotou specifického typu je kulturní krajina. Její ochranu je třeba uvést do souladu s požadavky adaptace na klimatickou změnu se zodpovědným zřetelem k vyvažování obou potřeb.

1.7 Strategické cíle

1. Všestranně příznivější společenské klima a podmínky pro rodiny, odstraněné bariéry a společenské tlaky, kterým jsou rodiny vystaveny.

- 1.1 Vhodné socioekonomické podmínky pro fungování rodin zaměřující se na finanční zajištění rodiny, slučitelnost práce a rodiny a služby péče o děti i seniory; dostatečný časový prostor rodin pro zkvalitňování rodinných vztahů.
- 1.2 Zvláštní pozornost věnovaná rodinám se specifickou potřebou a cílená opatření, která přispívají k rovnému přístupu jejich členů ke vzdělávání, uplatnění na trhu práce a ve společnosti.

⁴⁸ Výzkum v rámci projektu EU Cultural Heritage Counts for Europe, který si kladl za cíl analyzovat veškerá dostupná kvantitativní i kvalitativní data související s ekonomickými, sociálními, environmentálními a kulturními dopady kulturního dědictví. Výsledky publikovány v roce 2015. www.enccatc.org/culturalheritagecountsforeurope

2. Potenciál technologického a sociálního rozvoje využitý k rozšíření přístupu k důstojné práci.

- 2.1 Nižší strukturální nerovnováhy trhu práce (na celostátní i regionální úrovni) a jeho co nejnižší polarizace i její společenské dopady.
- 2.2 Rozšířený přístup k důstojné práci pro skupiny dosud znevýhodněné na trhu práce - rodiče na rodičovské, osoby se zdravotním postižením, osoby starší 50 let.
- 2.3 Nižší podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti společně s co nejnižší obecnou mírou nezaměstnanosti.
- 2.4 Minimální míra prekarizace a jiné nedobrovolné flexibilizace práce (a to i u činností vykonávaných prostřednictvím ekonomiky platform a jiných nových atypických forem práce).
- 2.5 Politika řízené migrace s důrazem na přilákání vysoce kvalifikovaných cizinců i Čechů ze zahraničí a posílení diverzity pracovních sil významné pro inovaci.

3. Nižší strukturální nerovnosti ve společnosti.

- 3.1 Dlouhodobě nižší podíl osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením.
- 3.2 Nižší příjmová nerovnost s důrazem na udržení silné střední vrstvy.
- 3.3 Nižší genderová nerovnost.
- 3.4 Rovné zacházení osob ohrožených diskriminací na základě genderu, věku, péče o závislé osoby, zdravotního postižení, etnicity, národnosti, sexuální orientace, vyznání nebo světového zřetelem na předcházení vícečetné diskriminaci.

4. Vzdělávání rozvíjející schopnost adaptability na změny a podporující soudržnost společnosti a udržitelný rozvoj.

- 4.1 Inkluzivní a vzájemně prostupný vzdělávací systém bez selekce žáků v jejich útlém věku na talentované a netalentované a bez podstatného vlivu socioekonomického zázemí na jejich vzdělávací dráhy a výsledky.
- 4.2 Systémová podpora učitelů a dalších vzdělávatelů, aby dokázali být nositeli potřebných změn ve vzdělávání a převzít roli průvodců pro účastníky vzdělávání v měnícím se světě.
- 4.3 Zajistit každému přístup ke vzdělávání rozvíjejícímu všeobecné přenositelné kompetence pro aktivní občanský, profesní

i osobní život a obsahujícímu přiměřený všeobecný základ potřebný pro další vzdělávání, zapojení se do společnosti i pro porozumění vzájemné propojenosti procesů současného světa.

- 4.4 Veřejně garantovaný a široce dostupný systém celoživotního vzdělávání zaměřený jak na profesní vzdělávání, tak na vzdělávání v oblasti přenositelných dovedností.

5. Lepší zdraví všech skupin obyvatel.

- 5.1 Vyšší délka života ve zdraví všech skupin obyvatel ČR.
- 5.2 Nižší nerovnosti v oblasti zdraví.
- 5.3 Stabilizovaný systém veřejného zdravotnictví snížením věkového průměru lékařského personálu a zlepšením ohodnocení všech pracovníků ve zdravotnictví.
- 5.4 Prostředí podporující zdravý životní styl, které prostřednictvím vyšších veřejných výdajů klade důraz na primární prevenci nemocí a podporu zdraví v průběhu celého života.
- 5.5 Nižší konzumace návykových látek.

6. Rovný přístup ke kultuře a kreativité a podpora klíčových funkcí kultury vyššími veřejnými investicemi.

- 6.1 Vyšší veřejné výdaje do oblasti kultury.
- 6.2 Funkční systém vícezdrojového financování a možnosti dlouhodobějšího finančního plánování.
- 6.3 Systémová podpora vzniku nových institucí v kultuře s ohledem na potřeby proměňující se společnosti. Podpora kreativních průmyslů jako příležitosti pro nový ekonomický potenciál.
- 6.4 Finanční a metodická podpora pracovníků v kultuře za účelem zvýšení jejich prestiže a podmínek potřebných pro jejich kreativní a motivační roli vůči všem skupinám společnosti.
- 6.5 Systém komunikace mezi státní správou a zastřešujícími a profesními organizacemi umožňující reflektovat měnící se potřeby v kulturní oblasti.
- 6.6 Využití potenciálu kultury a umění v programech podpory začleňování a práce s ohroženými skupinami obyvatel.
- 6.7 Vytvoření systému nadnárodních kulturních institucí.

2. Udržitelný hospodářský model

Vize

Ekonomika České republiky cíleně snižuje svou materiálovou a energetickou náročnost. Hospodářský růst je postaven na podnikavosti, inovacích, tvůrčích schopnostech lidí, oborech s vyšší přidanou hodnotou, na oběhovém hospodářství, nízkouhlíkovém profilu, robotizaci a digitalizaci. Stojí na principech sociálně-tržního hospodářství, jehož základní vlastností je spolupráce a koordinace mezi veřejným, podnikatelským a neziskovým sektorem.

Úvod

Cílem je efektivní a šetrné hospodářství

201. Hospodářství je souhrnem tvořivých (produktivních) činností, které uspokojují hmotné i nehmotné potřeby lidí. Udržitelný hospodářský model je takový, který zajistí, že hospodářství dokáže dlouhodobě zvyšovat rozsah a kvalitu poskytovaných služeb a statků, a to co nejefektivnějším a nejšetrnějším způsobem. Podpora efektivního a šetrného hospodářského modelu je hlavním obecným cílem této kapitoly.

Měřítkem úspěchu je nejen HDP

202. Hospodářský úspěch se měří materiálním bohatstvím ekonomiky. Použit k tomu lze několik indikátorů. HDP ukazuje produkční potenciál národního hospodářství. Zvyšování ekonomické úrovně znamená růst HDP na jednoho obyvatele. Je nutnou, nikoliv však postačující podmínkou lepší kvality života. Skutečnou životní úroveň společnosti však lépe poměřuje hrubý národní důchod (HND), který odráží také tvorbu hrubého kapitálu (včetně investic státu, krajů a obcí).

HDP má svá omezení, která bereme v úvahu

203. Tyto ukazatele mají omezenou vypovídající hodnotu. Ale trendy tvrdých kvantitativních ukazatelů, zejména HDP či HND, jsou hodně podobné jiným, měkčím indikátorům kvality života a také úrovni blahobytu, jak ji vnímají české domácnosti ve svém každodenním životě. Proto zůstaneme u této standardní ekonomické metriky. Takto vyjádřené materiální bohatství je navíc nedílnou součástí širšího hodnocení kvality života, rámce *Well-being Framework* používaném OECD.

Konvergence k EU15 vyžaduje zásadní proměnu ekonomiky

204. ČR se přibližuje průměrné ekonomické úrovni EU. Konvergovat k HDP na osobu původních členských zemí EU15, které jsou bohatší než průměr celé Unie, je v horizontu do roku 2030 velmi ambiciózní. Podmínkou by musel být kvalitativní skok ekonomiky na vyšší výkonnostní úroveň. To je možné pouze za předpokladu výrazných strukturálních změn doprovázených růstem produktivity a přidané hodnoty. Nutné strukturální reformy

se musí dotknout pěti oblastí detailně specifikovaných v pěti číslovaných sekcích této kapitoly.

2.1 Hospodářské instituce

Zahraniční investice jako motor růstu se vyčerpávají

205. Růst české ekonomiky dosud spočíval především na vnějších zdrojích, na masivním přílivu přímých zahraničních investic (PZI). Tento vnější zdroj růstu se však vyčerpává, příležitosti pro PZI již jsou zřejmě z velké části saturovány. Tento trend ilustruje například zastavení růstu hodnoty PZI (viz příslušný graf v Analýze rozvoje). Cíl pro příštích patnáct let je dvojitý: udržet a prohloubit přínosy PZI a přitom najít a aktivizovat vnitřní zdroje růstu nezávislé na PZI.

Tři pilíře hospodářské politiky

206. Pokud má česká ekonomika dlouhodobě vytvářet dostatek zdrojů, tak je potřeba se zaměřit na tři úkoly: (1) podporu podnikání, (2) přímo provádět prorůstová opatření se zaměřením na oblasti vzdělávání (viz Lidé a společnost), vědy a výzkumu a infrastruktury a (3) klást důraz na efektivitu využívání zdrojů a snižování škod, které spotřeba způsobuje. Tyto tři úkoly jsou dále rozvedeny. Podpora podnikání musí zahrnout všechny podnikatelské sektory. Zejména však malé a střední podniky (MSP), jako nejméně rozvinutý sektor s nejvyšším růstovým potenciálem. U PZI je nejdůležitější zaměřit se na růst jejich kvality. V sektoru velkých podniků, které tvoří páteř ekonomiky, jde o to, podporovat kvalitu a mezinárodní konkurenceschopnost jejich produktů. Druhý a třetí úkol jsou pak rozvedeny samostatně v sekcích Inovace, Hospodaření se zdroji a Infrastruktura 2 až 4 této kapitoly.

Zvyšovat kvalitu zahraničních investic

207. Česká republika bude usilovat o zvyšování kvality PZI zahraničních firem působících v ČR. Cílem je dosáhnout na co nejsofistikovanější patra mezinárodních hodnotových řetězců, tedy ta s nejvyšší přidanou hodnotou. Ukazatelem kvality PZI je produktivita práce a výše mezd, které nabízí.

Využít subdodavatelské pozice a pokročit k samostatnosti

208. Česká republika bude u domácích firem podporovat rozvoj podnikání s co nejvyšší přidanou hodnotou. Dilem to souvisí se zvyšováním kvality PZI. Náročnější poptávka zahraničních firem působících v ČR na subdodávky může být vhodným impulsem a příležitostí pro domácí podniky. Druhou, v dlouhém období důležitější, částí je posun z pozice subdodavatele na samostatného producenta schopného uplatnit vlastní produkt na trhu finální produkce.

Velké podniky konkurenceschopné v zahraničí

209. Velké podniky tvoří páteř ekonomiky. Jejich podíl 45 % na tvorbě HPH je dominantní. Růst podílu tohoto sektoru na tvorbě HPH není proto tak důležitý. Mnohem podstatnější je zvyšování jeho kvality, podobně jako u PZI. Podpora velkého podnikání by se proto měla zaměřit na schopnost velkých podniků dostat se a držet se na špičce technického, organizačního a obchodního vývoje ve světě.

Malé a střední podniky mají největší potenciál růstu

210. Největší potenciál přispět k ekonomickému růstu mají MSP, protože jsou v České republice jako sektor méně rozvinuté než velké a mikro pod-

niky. Ačkoliv v nich pracuje přibližně stejný podíl zaměstnanců jako průměrně v zemích EU, mají menší podíl na HPH. Je třeba odstraňovat největší překážky rozvoje MSP, zejména usnadnit přístup ke kapitálu a snížit relativně vysoké administrativní bariéry. Je vhodné zvážit diferencovaný přístup k regulaci a zdanění malých a středních podniků.

Prvkem podpory MSP je také sociální podnikání

211. Jedním z prvků podpory MSP je také podpora participativní ekonomiky, jejíž součástí je sociální podnikání včetně podnikání pomocí zaměstnanecké spoluúčasti nebo družstevnictví. Tento typ podnikání dokáže efektivně kombinovat ziskovost se sociálním začleňováním a demokratickými systémy rozhodování. Rovněž usnadňuje financování začínajících podniků či převod vlastnictví již existujících podniků tzv. následnictví.

Přijetí nebo nepřijetí eura ovlivní výkon a podobu české ekonomiky

212. S podobou a výsledky české ekonomiky v příštích 15 letech úzce souvisí, zda přijmeme euro. Vstup do eurozóny bude mít hospodářské i politické důsledky. z ekonomického pohledu s sebou euro nese výhody, zejména nižší transakční náklady, i nevýhody, především ztrátu plovoucího směnného kurzu, který umožňuje vyrovnávat se s ekonomickými šoky. Přijetí eura bude tím výhodnější, čím více bude náš ekonomický cyklus a struktura obchodu navázány na Německo, potažmo celou eurozónu.

Sledujme kontinentální model ekonomiky

213. Hospodářský model ČR stojí ve většině ukazatelů mezi modely liberálním anglosaským a koordinovaným kontinentálním, a plně nevyužívá výhod ani jednoho z nich.⁴⁹ Pro zvýšení růstového a konvergenčního potenciálu ekonomiky ČR se systém financování vývoje a inovací, vzdělávání a řízení firem a průmyslových vztahů musí změnit tak, aby k vytváření vzájemné synergie nevyžadoval dlouhodobé, systematické a jednostranné transfery (např. know-how či kapitálu) ze zahraničí. Povaze a výhodám středoevropského regionu a tradici velkých průmyslových podniků v ČR odpovídá spíše koordinační model ekonomiky, který se nejvíce rozvinul v Německé spolkové republice. Změna tuzemských hospodářských institucí tímto směrem by neměla být mechanická, ale měla by brát v úvahu domácí specifika a aktuální trendy.

2.2 Inovace

Schopnost inovovat je klíčem k dosažení dlouhodobě výkonné ekonomiky

214. Schopnost inovovat je nutnou podmínkou pro zvyšování životní úrovně. Na inovacích také závisí naše schopnost reagovat na očekávané potřeby společnosti a globální výzvy. V současnosti jde například o požadavek na adaptaci na změnu klimatu a minimalizaci jejích negativních vlivů na společnost a životní prostředí. Dále se jedná o přechod k nízkouhlíkové energetice nebo snižování nároků na spotřebu přírodních zdrojů a energetické náročnosti. Jen inovující ekonomika je schopna absorbovat a osvojit si nové technologie a způsoby podnikové organizace a kapitalizovat je. Předpokladem je propojení mezi základním výzkumem, kvalitním školstvím a firmami.

⁴⁹ Pro více viz: Hall a Soskice (2001) a připravovaná studie Úřadu vlády

Posílit inovační potenciál
domácích podniků

215. Česká ekonomika umí absorbovat nové technologie a postupy vyvinuté jinde. Analogicky s celkově silným postavením zahraničních firem působících v ČR jsou to právě zahraniční a zároveň velké podniky, které táhnou aplikovaný výzkum. Segment výzkumně a technologicky orientovaných malých a středních podniků je poměrně nerozvinutý.⁵⁰ Podpora inovační aktivity MSP je dalším krokem v podpoře tohoto segmentu (viz odstavec 210).

Podporovat obchodní využití
domácích inovací

216. Výzvou do budoucna, kromě samotné inovační činnosti, je, aby podniky dokázaly inovace zobchodovat a vytvářet z nich celý hodnotový řetězec. Musí nové řešení nejen doma objevit, ale také použít a prodat, aby co největší část přidané hodnoty zůstala v domácí ekonomice. Klíčovým úkolem státu je podporovat navazování výzkumné činnosti zejména akademických institucí na malé a střední podniky a zefektivnění a zrychlená komercializace výsledků výzkumu.

2.3 Hospodaření se zdroji

Hospodárnost spotřeby
zdrojů je žádoucí vlastností
ekonomiky

217. Udržitelnost, produktivita a v neposlední řadě samotná vyspělost ekonomiky se odráží ve schopnosti pracovat se zdroji, a to zejména s efektivitou jejich využití a recyklace. Mezi zdroji jsou pro českou ekonomiku nejdůležitější energetické a ostatní nerostné suroviny, půda, voda a čisté ovzduší. Dalším důležitým parametrem spotřeby zdrojů jsou emise skleníkových plynů, zejména CO₂, a dalších znečišťujících látek a produkce odpadů.

Je žádoucí zohledňovat
externality

218. S využíváním zdrojů nejen v ČR se pojí externality, neboli externí náklady a přínosy. Externality jsou zahrnuty v ceně zdrojů pouze částečně. Společnost proto využívá zdroje více nebo naopak méně, než by odpovídalo jejich společenské hodnotě. O nápravu se snaží jak česká, tak evropská legislativa, a to v různé míře a pomocí různých nástrojů. Zohlednění externalit by měla umožnit vyvážená kombinace různých přístupů, např. vyjádření hodnoty a kompenzace ekosystémových služeb **(o nich více v Ekosystémech)**, tj. aby ti, kteří je dodávají, za ně dostali zapláceno, či daně nebo limity omezující spotřebu zdrojů, která poškozují životní prostředí, zdraví obyvatel nebo nadměrně zatěžuje použitou infrastrukturu.

ČR, ani její okolí nejsou
zdrojově soběstačné

219. ČR je jako evropský stát součástí geopolitického prostoru, který spotřebuje více surovin, než kolik jich produkuje. Více než tři čtvrtě kovových rud a dvě třetiny fosilních paliv a prakticky veškerý fosfor pochází z třetích zemí⁵¹, vlastní produkce fosilních paliv navíc rychle klesá. Samo o sobě to nemusí být nutně negativní – zpracovatelské podniky vytvářejí vyšší přidanou hodnotu než těžební průmysl a jsou sofistikovanější. Růst spotřeby zdrojů v nastupujících ekonomikách proto Evropu může dostat do strategicky nevýhodné pozice. Stát proto bude spolupracovat s ostatními členy Evropské unie na legislativě, daňových pobídkách a dalších pravidlech,

⁵⁰ Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky na léta 2016 – 2020

⁵¹ Zdroj: Eurostat, Material flow accounts [env_ac_mfa], výpočet: Extra EU imports/Domestic material Consumption

kteřá zajistí, aby suroviny v ekonomice více obíhaly. Soustředí se na snižování surovinové náročnosti, prodlužování životnosti výrobků a menší plýtvání.

Oběhové hospodářství je jedním z řešení omezené dostupnosti zdrojů

220. Důležitou součástí takového řešení je lepší využití zdrojů, které už máme doma: nahrazovat přírodní materiály recyklací odpadů a druhotnými surovinami. Stát chce také trvat na dodržování hierarchie nakládání s odpady, kdy delší životnost nebo opakované využití výrobků má přednost před recyklací a recyklace před výrobou energie z odpadu. Souhrnně je takový přístup označován za oběhové hospodářství.

Strategickým zdrojem se stává voda

221. Česká ekonomika bude muset na všech úrovních reagovat na probíhající změny v oblasti klimatických podmínek⁵², především na sucho a nedostatek vody.⁵³ Vážný problém představuje nedostatečná schopnost krajiny zadržovat vodu (viz Ekosystémy).

Půda je zdrojem důležitých ekosystémových služeb

222. Většinu české půdy využívají zemědělské a lesnické podniky. Zejména v zemědělství panuje nerovnováha mezi krátkodobými tržními pobídkami a dlouhodobou ekonomickou perspektivou. Podniky přizpůsobují svoji výrobu podmínkám trhu a podpor. Jejich pravidla však dostatečně nemotivují k péči o půdu, zadržování vody, nezohledňují dopady na širší ekosystémové funkce půdy, resp. na krajinu a její ekosystémy. Kvalita půdy proto klesá (viz Ekosystémy). Stát chce postupně měnit pobídky a pravidla tak, aby zemědělské a lesnické podniky půdu lépe využívaly.

Fosilní a velká energetika čelí nepříznivým trendům

223. Vnější vlivy působící na českou energetiku vyvolaly požadavek na snižování spotřeby fosilních paliv. Toho lze dosáhnout několika způsoby: zejména zvýšením podílu výroby energie z obnovitelných či jaderných zdrojů a zvyšováním energetické efektivity. Proměňuje se také energetický trh. Liberalizace trhu a také podpora obnovitelných zdrojů v současnosti znevýhodňují investičně náročné projekty, zejména jaderné elektrárny. Ty dnes nejsou bez státní podpory rentabilní. Uhlíková energetika čelí a bude čelit požadavkům na snižování emisí a kompenzaci externalit, které způsobuje.

Je nutné zvyšovat energetickou účinnost

224. Česká republika potřebuje ekonomicky efektivní zvyšování účinnosti použití energie vedoucí ke snížení energetické a uhlíkové náročnosti produkce. Podobně jako další země EU s vysokým podílem průmyslu na ekonomice má ČR v EU nadprůměrně energeticky náročnou ekonomiku (viz graf v Analýze rozvoje). V řadě oblastí jsou příležitosti k vylepšování energetické efektivity, které dává také ekonomický smysl. Patří k nim vytápění (které tvoří 76 % spotřeby energie v domácnostech⁵⁴, potenciál dohromady 350 PJ, z toho 100 PJ systémy zásobování teplem⁵⁵ a 250 PJ do-

⁵² Viz panel IPCC

⁵³ Více viz Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR, kapitola 3.3 Vodní režim v krajině a vodní hospodářství

⁵⁴ Zdroj: Šetření ENERGO 2004 publikované ČSÚ zde: <https://www.czso.cz/csu/czso/vysledky-z-roku-2004>. Výsledky aktuálního šetření ENERGO 2015 budou k dispozici až koncem roku 2016.

⁵⁵ Zdroj: Státní energetická koncepce – MPO.

mácnosti⁵⁶), zbytečně vysoká výroba nad nezbytnou systémovou rezervou a export elektřiny (kdy exportní saldo bez systémové rezervy činí 54 PJ⁵⁷, nebo přenesení osobní automobilové přepravy ve městech na veřejnou dopravu (souhrnně za dopravu potenciál 240 PJ⁵⁸).

2.4 Infrastruktura

Zabezpečení kritické infrastruktury je první podmínkou rozvoje infrastruktury

225. Infrastruktura umožňuje přesun lidí, zboží, služeb a informací. *Kritická* je infrastruktura, jejíž „narušení nebo nefunkčnost by měla závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva a ekonomiku“.⁵⁹ Toto pojetí klade důraz na krátkodobý bezpečnostní rozměr. Vztahuje se k technickým a organizačním parametrům infrastruktury, které pak ovlivňují její odolnost a pružnost. Obě tyto vlastnosti jsou důležité. Závisí na nich bezprostřední bezpečnost obyvatelstva. Ve spolupráci s provozovateli prvků kritické infrastruktury je budován systém ochrany kritické infrastruktury zabývající se prevencí, připraveností i řešením následků a dopadů selhání funkce prvků kritické infrastruktury na životy a zdraví obyvatel, zajištění jejich základních životních potřeb a také dopady na ekonomiku státu. Udržitelnost kritické infrastruktury určují výdaje na její údržbu a zodolnění (veřejné a vyvolané u provozovatelů), komplexní vymezení povinností (jejich provozovatelů a subjektů krizového řízení) pro případ krizových situací a rozsah a struktura hrozeb (přírodní, antropogenní, zahraniční apod.)

Pro hospodářský model je důležitá strategická infrastruktura

226. Pro nás ovšem bude důležité, jak infrastruktura přispívá k výkonu ekonomiky v dlouhém období. Proto jsou důležité *strategické* infrastruktury: *energetická* (elektrizační a teplárenská soustava, plynovody, ropovody a produktovody); *dopravní* (silniční a železniční síť, infrastruktura letecké dopravy, vodní cesty a obecně schopnost přepravovat lidi a zboží); *vodohospodářská* (dodávky pitné vody, odvádění a čištění odpadních vod) a *telekomunikační a internetová*. Udržitelnost strategické infrastruktury je dána schopností poskytovat služby obecného ekonomického zájmu v dostatečném rozsahu za přijatelnou cenu v ekonomicky efektivních systémech (při plném pokrytí nákladů uživateli, avšak zahrnutím i některých pozitivních externalit do výnosů). Závisí na struktuře a vzájemné interakci síťových odvětví, provozujících infrastrukturu, veřejných a vyvolaných soukromých nákladech do její obnovy, změnách poptávky a technologických inovacích v oblasti síťových služeb.

Měřítkem infrastruktury je kvalita jejích služeb

227. Podmínkou odolné ekonomiky, podnikání i kvality života je vhodně navržená, kvalitní a spolehlivá infrastruktura, v dobrém stavu a také s dostatečnými rezervami. Přispívá k hladkému fungování ostatních odvětví. Navíc zajišťuje odolnost vůči krizím, ať už je způsobí lidé, nebo příroda. Měřítkem úspěšnosti budování a správy infrastruktury je kvalita služeb, které infrastruktura poskytuje. Stát proto chce podporovat neustálé zvyšování

⁵⁶ Zdroj: Vybrané údaje o bydlení – MMR.

⁵⁷ Zdroj: Roční zpráva o provozu ES ČR – ERÚ.

⁵⁸ Státní energetická koncepce uvádí potenciál 240 PJ souhrnně pro dopravu.

⁵⁹ Viz. Komplexní strategie České republiky k řešení problematiky kritické infrastruktury, s.8

vání kvality infrastrukturních služeb. Další rozvoj a posilování infrastruktury musí dbát na to, aby působil co nejmenší vedlejší škody, jako je fragmentace krajiny nebo zábor půdy. Standardem udržitelných síťových služeb infrastruktury je jejich přístupnost, nepřetržitost, bezpečnost a dosažitelnost (včetně přijatelné, neprohibiční ceny). Maximální užitek proto ovlivňují místní podmínky, důchodová situace uživatelů, spotřební standardy a alternativní a individuální podíl zajištění služeb.

Provoz infrastruktury je potřeba regulovat

228. Kvalitní infrastruktura je pro chod státu strategicky důležitá. Bez soustavných a dlouhodobých investic (s významným veřejným podílem) může dojít k ohrožení dodávek vody, energie nebo dopravní obslužnosti, a tedy dysfunkci základního fungování státu. Její správu a provoz proto většinou nelze ponechat jen na krátkodobém rozhodování založeném na tržním mechanismu. Těžiště možných disparit se přesunuje z bezpečnostních a kvalitativních faktorů k ekonomickým a sociálním. Stát by proto měl v těchto odvětvích nastavit, soustavně udržovat a zkvalitňovat regulační rámec, který zajistí funkčnost a odolnost této infrastruktury v dlouhém období, vysoký standard a společenskou efektivnost jejích služeb.

Elektrizační síť musí být připravena na decentralizaci

229. Důležitou součástí energetické infrastruktury je elektrizační síť. Její koncepce vychází z tradiční centralizace výroby do velkých elektráren. Nástup malých, decentralizovaných zdrojů energie, jako jsou solární panely na střechách, obecní větrné elektrárny nebo bioplynové stanice, bude vyžadovat, aby se jim síť přizpůsobovala. Stát plánuje investice do infrastruktury, které bude postupně uskutečňovat.⁶⁰ Decentralizace výroby elektřiny má tři hlavní příčiny. Malovýroby přibývá díky šíření nových technologií, zejména obnovitelných zdrojů. Malé místní zdroje jsou často vnímány jako posílení bezpečnosti a přínos pro místní ekonomiku. A cílevědomě ji podporuje také evropská i domácí legislativa.

Dopravní napojení na Německo a Rakousko má rezervy

230. Také dopravní infrastruktura nese historicky dané strukturální rysy. Dálniční síť je v západní polovině ČR vedena koncentricky z regionů směrem do Prahy. Efektivní železniční síť doposud s výjimkou směru na Vídeň neprolomila hranice železné opony, takže napojení na západ, jihozápad a sever je relativně poddimenzované oproti napojení na východ a jihovýchod.

Dobré spojení s ekonomickým jádrem Evropy je podmínkou úspěchu české ekonomiky

231. Evropské dopravní proudy, které se týkají České republiky, je třeba vést tak, aby se země nestala ve střední Evropě vnitřní periferií, kdy se vyplatí celou zemi ekonomicky i dopravně obejít nebo využít pouze k rychlému a levnému průjezdu. Stát chce zajistit trvalé a efektivní spojení s nejbližším a nejdůležitějším ekonomickým jádrem kontinentu v západním Německu, Francii a zemích Beneluxu.

Rozvojem informační infrastruktury podporovat zaostávající regiony

232. Technologické změny v globálním světě prohlubují ekonomické rozdíly. Bohaté a inovativní části světa – státy, městské aglomerace – se umí těmto proměnám přizpůsobit lépe než středně příjmové oblasti a periferie.

⁶⁰ Národní akční plán pro chytré sítě

Stát proto chce investovat do informační infrastruktury přednostně v periferních částech České republiky, kde mizí pracovní místa, zhoršují se veřejné služby, a odkud lidé odcházejí (viz Udržitelný rozvoj sídel a území).

Důraz na vodohospodářství souvisí s tím, že voda se stává strategickým zdrojem

233. Vodohospodářská infrastruktura musí spolehlivě zásobovat obce či města pitnou vodou a efektivně odvádět a čistit odpadní vody. Provozovatelé musí zajistit investice tak, aby tyto služby bezvadně plnily i nadále. Musí být schopna zmírnit následky sucha související se změnou klimatu.

2.5 Soustava veřejných financí

Veřejné finance jsou nástrojem k uskutečnění veřejných politik

234. Fiskální politika je hospodaření státu s finančními prostředky. Neslouží pouze k tomu, aby veřejná správa měla své účty v pořádku. Především ji stát používá k uskutečňování svých plánů: na podporu ekonomického růstu, snižování sociálních rozdílů či jako motivaci ke snižování nežádoucí spotřeby (např. tabáku) nebo naopak k investicím do výzkumu a vývoje. Je tedy prostředkem, nikoliv cílem.

Tři pilíře veřejných financí

235. Udržitelnost veřejných financí se musí opírat o tři dobře vyvážené pilíře: (1) Kvalitu veřejných výdajů: vynaložené peníze musí odpovídat dosaženým výsledkům. (2) Přijatelnou a přitom udržitelnou strukturu i výši daňových příjmů z hlediska sociálního (musí spravedlivě zdaňovat různé skupiny obyvatel a brát ohled na demografii), hospodářského (neomezovat ekonomickou aktivitu) nebo administrativního (efektivní výběr, nízké náklady na administraci daní). (3) Pružnou bilanci příjmů a výdajů, která bude dlouhodobě vyrovnaná (bez strukturálního deficitu), ale krátkodobě proticyklická (aby např. umožňovala v dobách recese investovat, a vyrovnávala tak hospodářský pokles).

Politicky rozhodnuté výdaje musí být následně vynaloženy co nejefektivněji

236. Rozhodování, kde a na co budou veřejné prostředky použity a kde se vezmou, je rozhodováním politickým. Dlouhodobým univerzálním měřítkem by však měla být jejich efektivita, tedy poměrování úspěšnosti veřejné politiky a vynaložených prostředků, a to i v mezinárodním srovnání. Dalšími nástroji jsou externí audit veřejných rozpočtů, dodržování principu 3E (hospodárnost, účelnost a efektivita), posilování dobré praxe centrálního nákupu nebo důraz na otevřeně dostupná data.

Daňový systém lze zefektivnit přenastavením některých jeho parametrů

237. Česká republika potřebuje napravit vady svého daňového systému. Užitečným vodítkem mohou být opakovaná doporučení Světové banky, Mezinárodního měnového fondu, OECD a Evropské unie, která poukazují především na čtyři typy problémů: poměrně nízkou složenou daňovou kvótu, nadměrné daňové zatížení práce, naopak podprůměrné zatížení kapitálu i majetku a neúměrně vysoký čas nutný k administraci daní. Firmy také oprávněně volají po větší předvídatelnosti daňových pravidel.

Kritériem udržitelnosti daňového systému je zajistit dostatečné příjmy při měnících se podmínkách

238. Český daňový systém se také musí připravit na dopady těchto megatrendů: stárnutí, technologický skok, růst nerovností nebo změnu klimatu. Měl by proto směřovat ke snižování daní z práce. Naopak posílit by měl daně z příjmů právnických osob, ekologické daně (například uhlíková daň)

a majetkové daně. V některých případech nemusí nutně jít o vyšší sazby, ale o lepší výběr.

Veřejné finance musí být připraveny na možné snížení příjmů z evropských fondů

239. Evropské fondy posílily českou ekonomiku, pomohly oživit města i obce nebo ozdravit krajinu. Ale mají také některé zápory. Především vytěsňují národní výdaje, takže se veřejné politiky i běžný provoz státu stávají závislými na fondech EU. Jejich příliv do České republiky bude postupně klesat. Vznikající závislost může časem podkopávat další plnění právě těch úkolů, které nyní úspěšně financují. Stát by proto měl připravovat veřejné rozpočty, aby budoucí výpadek nahradily. Mezitím je potřeba uvažovat o soustředění fondů na investice ke zvýšení růstového potenciálu české ekonomiky. s tím souvisí i jejich použití pomocí inovativních finančních nástrojů coby dostupného rizikového kapitálu pro investice do malých a středních podniků.

Změny systému veřejných financí nesmí ohrožovat sociální smír

240. Každá změna fiskálního systému musí brát ohled na princip solidarity a spravedlnosti. Stejná daň může mít různý dopad na rozličné sociální skupiny. Při využívání daní (namísto výdajů) pro přímou realizaci politik je třeba zvažovat, které skupiny mohou na daňový benefit dosáhnout. Stát musí stejné úvaze podrobit také stávající daňové bonusy a malusy.

2.6 Strategické cíle

7. Dlouhodobě rostoucí ekonomika se silným domácím sektorem

- 7.1 Rozvíjet domácí části ekonomiky
- 7.2 Růst sektoru malých a středních podniků
- 7.3 Podporovat posun ekonomiky na vyšší pozice v mezinárodní dělbě práce a v mezinárodním hodnotovém řetězci
- 7.4 Zvyšování kvality přímých zahraničních investic v ČR

8. Domácí podniky čím dál více inovují

- 8.1 Roste inovační aktivita domácích podniků
- 8.2 Komeracionalizace inovací nachází investory s rozvojovým kapitálem (*venture investment*)

8. Co nejefektivněji a nejšetrněji využívání přírodních zdrojů

- 9.1 Snižovat emise skleníkových plynů a jejich externí náklady
- 9.2 Zvýšit podíl oběhového hospodářství na celkovém objemu materiálových toků
- 9.3 Zvyšovat energetickou a materiálovou účinnost ekonomiky
- 9.4 Začlenění hodnocení ekosystémových služeb do rozhodovacích procesů

9. Udržet stabilní a funkční infrastrukturu podporující ekonomickou aktivitu

- 10.1 Zachování trvalé kontroly nad systémem kritické infrastruktury ve vlastnictví státu a rozvíjení systému ochrany kritické infrastruktury
- 10.2 Zajistit kvalitní dopravní spojení s ekonomickými populačními dopravními centry Německa, Rakouska a Polska (Vídeň, Mnichov, Norimberk a dále Frankfurt nad Mohanem, Drážďany a dále Lipsko a Berlín, Vratislav a Katovice)
- 10.3 Elektrizační síť zajišťuje distribuci elektrické energie v požadovaném technickém standardu bez ohledu na strukturu zdrojů
- 10.4 Zvyšuje se dostupnost vysokorychlostního internetu
- 10.5 Udržet vysoký standard vodohospodářských služeb navzdory důsledkům změny klimatu a zároveň zvyšovat jejich dostupnost

10. Stabilní fiskální systém jako předpoklad úspěšného hospodářství

- 11.1 Udržovat střednědobě rovnováhu příjmů a výdajů a udržitelnost v dlouhém období
- 11.2 Zvyšovat efektivitu vynakládání veřejných prostředků ve vybraných veřejných politikách (zdravotnictví, vzdělávání)

3. Ekosystémy

Vize

Zemědělství, lesní a vodní hospodářství zajišťují kvalitní a spolehlivou produkci, při níž berou ohled na přírodní limity a globální změnu klimatu – zlepšují stav půd, zpomalují odtok vody z krajiny a napomáhají udržení biologické rozmanitosti.

3.1 Krajina a ekosystémové služby

Česká krajina potřebuje zásady dlouhodobé obnovy a tvorby

301. Současná česká krajina obsahuje jak cenné prvky, které je potřeba chránit, tak části degradované, o nichž je potřeba rozhodnout, jak by se měly postupně měnit (**Analyza rozvoje**). Vhodným rámcem pro tento proces bude vytvoření politiky krajiny a definice nástrojů k jejímu naplňování. Politika krajiny se bude v širších souvislostech než současné územní plánování zabývat zhodnocením aktuálního stavu krajiny a navrhne zásady její dlouhodobé obnovy a tvorby. Stane se tak zároveň podkladem pro další stupně plánování – územní plány a komplexní pozemkové úpravy za situace, kdy dochází v krajině k zásadním změnám – k útlumu intenzivního zemědělství v méně úrodných oblastech, k suburbanizaci zázemí měst (**Analyza rozvoje**), a kdy na druhé straně stoupá poptávka po mimoprodukčních ekosystémových službách.

Nastavení dotací musí zemědělce motivovat k udržitelnému rozvoji

302. Podoba české venkovské krajiny byla doposud utvářena zejména zemědělstvím. Značná závislost českých zemědělců na dotacích (**Analyza rozvoje**) dává českému státu možnost ovlivňovat, v rámci mantinelů daných příslušnou společnou legislativou EU, nastavením podmínek dotací dopady zemědělství na krajinu a rozvoj venkova, a to včetně rozvoje ekologického zemědělství na orné půdě.

Díky síti cest bude krajina opět přístupná člověku

303. Součástí komplexních snah o zlepšení stavu krajiny bude i obnova bývalých nebo vytvoření nových cest, které znovu zpřístupní krajinu člověku (**Analyza rozvoje**), a výsadba s nimi souvisejících prvků (např. stromořadí).

3.2 Biologická rozmanitost

Na obnovu pestrosti krajiny máme jen několik desetiletí

304. Cílem České republiky pro několik následujících desetiletí je dosažení životaschopných populací původních druhů v naší krajině. K tomu je nezbytné promyšlenou obnovou dospět k zastoupení jednotlivých přírodních stanovišť v dostatečném rozsahu i kvalitě. Součástí tohoto záměru bude

také ponechání části souvislých ploch s dosud zachovalou přírodou samovolnému vývoji.

Část opuštěných ploch bude ponechána samovolnému vývoji

305. V krajině existují a stále vznikají opuštěné plochy, dříve využívané pro potřeby zemědělství, těžby nerostných surovin, průmyslu, dopravy nebo obrany. V případech, kdy je to vhodné, bude část opuštěných ploch ponechána samovolnému vývoji na základě přírodních procesů. Ochrana přírodních procesů je spolu s ochranou biotopů a druhů třetím pilířem ochrany biodiverzity.

Přiměřená soběstačnost prospěje ekosystémům v jiných zemích

306. Vhodnou reakcí na neudržitelné způsoby produkce mnoha dovážených surovin (**Analýza rozvoje**) je podpora spotřeby domácích surovin všude tam, kde to je možné a pro kvalitu životního prostředí přínosné. Cílem s významným dopadem také na vnější bezpečnost ČR je zajištění přiměřené soběstačnosti u těch potravin a krmiv, které lze u nás produkovat, dosahující ve středně a dlouhodobém horizontu průměru jejich domácí spotřeby. Nezbytné bude rovněž dosáhnout většího domácího využití zdejší produkce dřeva.

3.3 Voda v krajině

Nedostatek vody povede ke konfliktu mezi společenskými zájmy

307. Očekávané změny v rozložení dešťových srážek během roku povedou ke zvýšeným odběrům především pro zemědělskou závlahu.⁶¹ Tyto nové požadavky zemědělství mohou vést ke střetům se zájmy dosud dominujících odběratelů (energetika, vodovody pro veřejnou potřebu, průmysl – **Analýza rozvoje**) i ke střetům se zájmem ochrany vodních ekosystémů.

K vyrovnaní rozkolísanosti srážek bude nezbytné zpomalit odtok vody

308. Chceme-li dosáhnout zmírnění následků hydrologických extrémů, snižování splachu živin z polí do vodních toků, nádrží a podzemních vod, resp. zrychleného odbourávání těchto živin ve vodním prostředí, bude nezbytné doprovodit obnovu samotných říčních koryt, říčních niv, mokřadů a malých vodních nádrží dalšími dlouhodobými opatřeními v celém povodí. Další opatření mající vliv na vodní režim v krajině jsou proto obsažena v následující **podkapitole Péče o půdu**.

3.4 Péče o půdu

Málo úrodné orné půdy je nutné převést na jiné využití

309. U půd, které se pro své vlastnosti (např. podmáčení, malou hloubku a značnou míru poškození apod.) nehodí pro pokračující využití jako orná půda, je třeba nejen pokračovat v podpoře jejich zatravnění a zalesňování, ale také podpořit jejich přeměnu na mokřady a další vhodné přírodní prvky. Tím dojde k zásadnímu zvýšení odolnosti takových půd vůči erozi, ke zvýšenému ukládání uhlíku, ke zlepšení vodního režimu a ke zvýšení pestrosti krajinných prvků (**podkapitola Biologická rozmanitost**).

K omezení eroze bude třeba do krajiny navracet dělicí prvky

310. Pro zpomalení úbytku orné půdy erozí (**Analýza rozvoje**) bude dále nezbytné v rychlém tempu navracet do zemědělské krajiny dělicí prvky s dřevinami a trvalými travními porosty, které rozčlení stávající bloky orné

⁶¹ Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR. MŽP ČR, Praha 2015.

půdy na menší celky. Zároveň vytvoří vhodná stanoviště pro některé druhy rostlin a živočichů (**podkapitola Biologická rozmanitost**). V případě ohrožení půdy erozí větrnou pak musí být preferovány dělicí prvky s takovou orientací a strukturou, aby působily jako větrolam.

Na svazích je nezbytné omezit pěstování kukuřice, brambor a řepy

311. I na těch pozemcích s vyšší svažitostí, kde míra ohrožení erozí nevyžaduje bezpodmínečně fyzické rozčlenění stávajících bloků orné půdy na menší celky, bude nutné se alespoň vyhýbat pěstování těch plodin, jejichž porost velmi málo chrání půdu proti erozi. Jedná se zejména o kukuřici, brambory a řepu. Na veškeré orné půdě bude pak nezbytné zkrátit v rámci používaných pěstebních postupů na minimum období, po které je půdní povrch ponecháván nekrytý vegetací a tedy výrazně náchylný k erozi.

Dostatek organické hmoty zlepší odolnost půdy

312. Odolnost půdy vůči erozi zvyšuje dostatečný podíl její organické složky. Je zásadní pro udržení úrodnosti půd a pro zpomalení odtoku vody⁶² a zachycování a ukládání uhlíku z atmosféry. Proto je jak v případě zemědělských, tak lesních půd nezbytné ponechávat dostatečné množství posklizňových zbytků, resp. do orné půdy zapravovat dostatek organických hnojiv a na lesní půdě postupně redukovat používání holosečného způsobu hospodaření, který vede k rychlému rozkladu humusu a následně k okyselování půdního prostředí.⁶³

Stabilitu lesa zvýší dřeviny původní pro dané stanoviště

313. Rovněž posun k přirozenější druhové a prostorové skladbě lesních porostů (**Analyza rozvoje**) povede ke zlepšování celkového stavu lesních půd (vyššímu podílu organické hmoty, příznivějšímu chemickému složení i vodnímu režimu), vytvoří v lesních porostech příznivější mikroklima, sníží jejich náchylnost ke hmyzím kalamitám a zvýší stabilitu lesních porostů vůči větru.

3.5 Strategické cíle

12. Krajina ČR je při plánování pojímána jako komplexní ekosystém a její ekosystémové služby poskytují vhodný rámec pro rozvoj lidské společnosti.

12.1 Bude vytvořena politika krajiny, pravidla jejího naplňování a různé úrovně veřejné správy ji budou využívat pro své rozhodování.

13. Česká krajina je pestrá a převažující část domácí produkce potravin a dřeva přispívá k zachování globální biodiverzity.

13.1 Rozmanitost a stabilita biotopů i populací jednotlivých původních druhů živočichů a rostlin bude vyšší než v současnosti.

⁶² Hudson, B.D. 1994. Soil organic matter and available water capacity. J. Soil Water Conserv. 49:189–194.

⁶³ Hruška, J., et Cienciala, E. (eds.): Dlouhodobá acidifikace a nutriční degradace lesních půd – limitující faktor současného lesnictví, Ministerstvo životního prostředí, Praha 2001.

13.2 Využití domácí zemědělské produkce a dřeva bude vyšší než v současnosti, čímž dojde ke snížení jejich dovozu **(Analýza rozvoje)**.

14. Půdy jsou chráněny před degradací, krajina je adaptována na změnu klimatu a její potenciál je v maximální možné míře využíván k zachycování a ukládání uhlíku.

14.1 Obsah organické hmoty v půdě bude odpovídat přirozenému stavu daného půdního typu.

14.2 Míra ohrožení půdy vodní a větrnou erozí bude nižší než v současnosti.

14.3 Druhovú skladbu vysazovaných lesních porostů bude odpovídat stanovištním poměrům a bránit další degradaci lesních půd.

14.4 Odtok vody z krajiny bude pomalejší, než je v současnosti.

14.5 Kvalita povrchových i podzemních vod bude lepší, než je v současnosti.

4. Udržitelný rozvoj sídel a území

Vize

Odpovědné využívání území vytváří podmínky pro vyvážený a harmonický rozvoj obcí a regionů, který vede ke zvyšování územní soudržnosti a zajištění všech funkcí sídel, nutných pro udržení a zvyšování kvality života jejich obyvatel. Sídla jsou adaptována na změnu klimatu.

Úvod

Udržet polycentrický charakter území

401. Česká republika musí najít a udržovat rovnováhu mezi rolí měst jako pólů růstu evropské úrovně a vyrovnaným rozvojem, který uchová polycentrický charakter území na všech úrovních. Jen tak lze každému zajistit slušnou kvalitu života a přitom mu umožnit svobodnou volbu, kde chce bydlet a žít.

Učinit suburbia udržitelnými

402. Rozdělení země na metropolitní, stabilizovaná a periferní území se patrně bude nadále prohlubovat. Nelze však očekávat, že suburbanizační trend v blízké budoucnosti ustane. Lze proto očekávat proměnu charakteru urbanizace jako takové. Hlavní výzva proto nespočívá v omezení či zvrácení tempa suburbanizace, ale v tom učinit již vzniklá a dále vznikající suburbia udržitelnými a funkčními součástmi území a snižovat doprovodné negativní jevy (růst dojíždění za prací a dopravní zátěže se všemi svými negativními efekty – hluk, zdraví škodlivé znečištění i rostoucí nerovnosti mezi různými částmi republiky).

Posílit přeshraniční vazby a vnitřní periferie

403. K udržení historicky vzniklé polycentrické sídelní struktury je nutné posílit přeshraniční vazby. Izolace příhraničních regionů ve druhé polovině dvacátého století více než cokoli jiného způsobila, že se proměnily v periferii.⁶⁴ Proto je nutné budovat infrastrukturu a podporovat ekonomický rozvoj tak, aby města i obce na obou stranách hranice utvářely jeden kompaktní celek. Totéž platí i pro vnitřní periferie.

4.1 (Sub)urbanizace a rostoucí prostorová mobilita

Suburbanizace bude postihovat i menší města

404. Suburbanizace ohrožovala dosud hlavně krajská centra, výhledově začne patrně postihovat také menší města. Ponese s sebou náklady na infrastrukturu a dopravní obsluhu, které budou chybět na rozvoj jádrového

⁶⁴ Karel Maier (2009) Polycentric development in the spatial development policy of the Czech Republic, Urban Research & Practice, 2:3, 319-331, DOI: 10.1080/17535060903319285, zde s. 324.

města a zároveň budou ohrožovat mimoprodukční funkci příměstské krajiny. Ze zkušeností měst v západní a severní Evropě se dá očekávat, že se do suburbánního prostoru budou přesouvat také některé veřejné i komerční služby.

Průvodním jevem suburbanizace je koncentrace služeb

405. Komerční zařízení občanské vybavenosti – obchody či služby – se však většinou soustřeďují do větších center a komplexů. Naopak zanikají malé místní provozovny, které dosud obsluhovaly malé obce nebo místní části ve městech. Trend postihuje hlavně seniory a sociálně slabší domácnosti, pro které může být fyzicky nebo finančně obtížné cestovat za nákupy. Chce-li územní veřejná správa tomuto trendu čelit, neobejde se bez cílevědomé a účinné regulace územními plány a bez investic z veřejných rozpočtů.

Plánování na úrovni funkčních urbanizovaných celků

406. Mnohostranný rozvoj měst, schopný usměrňovat suburbanizační trend, vyžaduje také lepší národní i regionální strategické plánování.⁶⁵ Tradiční územní plány pro podporu ekonomických, sociálních a environmentálních vazeb mezi městy, jejich zázemí a venkovem nestačí. Stát proto bude podporovat plánování na úrovni funkčních urbanizovaných území vyznačujících se silnou vazbou obyvatel na pracoviště a občanské vybavení v místním centru, tedy společné plánování měst a okolních obcí i krajiny. (viz také 319).

Smršťující se města bude nutné adaptovat na socio-demografické změny

407. Města, z nichž odcházejí ekonomicky aktivní obyvatelé, se nazývají smršťující se města (*shrinking-cities*). Ačkoliv se tento trend v České republice dosud neprojevoval tak výrazně jako v jiných regionech, je to trend, kterému se patrně nelze vyhnout. Již nyní se přibližně jedna šestina měst smršťuje.⁶⁶ Tato situace vyvolává nové nároky na správu postižených měst, na něž nestačí reagovat pouze snahou zvyšovat ekonomický výkon.⁶⁷ Místní úřady i stát musí kromě nového přístupu k územnímu plánování také upravit nároky na správu, vylepšit i připravit veřejné služby. Musí se na nový trend přichystat a nenechávat proměnu města na ad hoc rozhodnutích.

Je třeba podporovat re-urbanizaci a využívat stávající urbanistickou strukturu

408. Suburbanizace není jediný trend. Zároveň s ní lze očekávat další proměny, zejména opětovné oživení jádrových měst, která jsou nebo se stanou centry funkčních urbanizovaných území. Re-urbanizaci, jež je alternativou k extenzivnímu růstu měst, může podpořit využívání stávajících urbanistických struktur a tzv. *brownfields* – opuštěných průmyslových areálů uvnitř měst. Zůstává však veřejným zájmem předcházet jejich vzniku.

⁶⁵ Cíl udržitelného rozvoje 11.a

⁶⁶ Karel Schmeidler, Hana Jiříčková, Petr Zámečník, *Výzva shrinking cities u nás, v Evropě i ve světě*, Urbanismus a územní rozvoj 6/2011, s. 21-27.

⁶⁷ Dieter Rink, Chris Couch, Annegret Haase, Robert Krzysztolik, Bogdan Nadolu & Petr Rumpel (2014) The governance of urban shrinkage in cities of post-socialist Europe: policies, strategies and actors, *Urban Research & Practice*, 7:3, 258-277, DOI: 10.1080/17535069.2014.966511

- Standardy pro veřejné plánování jsou předpokladem pro rovnoměrný a inkluzivní rozvoj
409. Rozvoj živých a soudržných měst se neobejde bez přiměřeného a cenově dostupného bydlení, bez řešení příčin diskriminace (např. rodin s dětmi či vícegeneračních rodin na trhu s bydlením) a nerovností, bez odstranění sociálního vyloučení a bezdomovectví. V územním a strategickém plánování proto musí stát vytvořit standardy dostupnosti veřejných služeb v municipalitách dle jejich typu a velikosti. Územní a strategické plánování také musí zabezpečit ochranu kulturního a přírodního dědictví.
- Města se musí přizpůsobit demografické změně
410. Nároky na města i veřejné služby klade také stárnutí obyvatel. Na tuto změnu je třeba přichystat většinu bytů, veřejný prostor i zařízení občanské vybavenosti ve městech i jejich strukturu tak, aby byla přístupná, dostupná a přátelská ke všem věkovým skupinám. Velmi důležitou roli při tom má veřejná správa – městské nebo obecní úřady, které plánují a realizují investice do ulic, náměstí, parků i budov.
- Cizince lze integrovat i pomocí vhodných urbánních řešení
411. Proměňovat se bude také skladba populace, hlavně ve městech. Cizinci dosud přicházeli hlavně do Prahy, nejčastěji z východoevropských zemí, Ruska, Vietnamu a Německa.⁶⁸ První vlna příchozích z jiných států se usadila zejména ve velkých městech a nevytvořila uzavřené etnické či náboženské enklávy. V příštích letech se patrně část z nich – nebo jejich potomků – začne stěhovat na další místa v republice a také dojíždět za prací. Bude nutné podporovat začleňování cizinců do většinové společnosti, zejména podporou výuky českého jazyka. Úspěšnou integraci cizinců je možné podpořit diverzifikací forem bydlení zohledňující kulturní zvyklosti příchozích (nebytové prostory pro podnikání v domech; uspořádání bytu respektující jiné rodinné struktury).
- Technologické inovace nesmějí ohrozit identitu města
412. Města a obce musí ve svém urbánním rozvoji hledat řešení, jak v jednom místě spojit technologické inovace, zejména tzv. integrovaná řešení (propojování dopravy, energetiky, architektury a komunikačních technologií nebo zelené technologie). Celkové zefektivnění městského systému, např. v konceptu *Smart Cities*, se však nesmí dít na úkor uchování identity, kterou utvářejí památky i další budovy, veřejný prostor, kultura a každodenní život. Plánování na místní úrovni musí proto podporovat i sociální soudržnost a vytvářet živé společenství i životaschopná města. Neboť významná není jen technologická změna, ale často mnohem významnější jsou inovace v organizaci.
- Omezování vynucené mobility je ve veřejném zájmu
413. Města i regiony jsou vystaveny trendu rostoucí mobility. Dojíždění za prací či vzděláním má příčinu v tom, že pracovní příležitosti a školy (ale také i služby) se nacházejí jinde, než lidé bydlí. Je ve veřejném zájmu zmenšovat tuto nerovnováhu a podporovat (kvalifikované) pracovní příležitosti v místech, kde chybějí. Sniží se jak nároky na dopravu, a tedy energetické i ekonomické náklady, tak se podpoří uchování polycentrické sídelní struktury a rovnoměrné využívání krajiny. Omezování vynucené mobility umožňuje lidem se svobodně rozhodnout, kde chtějí žít, pracovat a trávit volný čas.

⁶⁸ Viz statistiky dostupné na <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>

Digitalizace nemusí
zmenšovat mobilitu

414. Tlak na stěhování za prací a produkci externalit zejména z osobní automobilové dopravy může zmírňovat digitalizace průmyslu a služeb i rozvoj telekomunikačních a informačních technologií, který umožňuje řadě podnikatelů i zaměstnanců pracovat z domova.⁶⁹ Jak ukazují zkušenosti z jiných států, rubem digitalizace, elektronizace světa a personalizace služeb práce však může být i růst mobility, zejména s ohledem na dlouhodobý růst e-komerce (nakupování po internetu a následný rozvoz) a postupné vytlačování komerčních infrastruktur z oblastí vykazujících znaky suburbanizace.⁷⁰ Jen mezi lety 2005 a 2015 stoupl počet osob nakupujících přes internet z 5 na 42 %.⁷¹

Mobilita bude rovněž
souviset s fázemi životního
cyklu

415. Lidé se pravděpodobně budou více stěhovat v různých fázích svého života. České rodiny v tomto ohledu začínají sledovat trendy západoevropských zemí: zejména senioři odcházejí z měst a vyhledávají klidnější prostředí ve své zemi či v zahraničí, kde mají blízko k přírodě i potřebným službám. V roce 1991 pětinu všech obytných domů tvořily chaty nebo chalupy. Proměny v trávení volného času, drahá údržba i jejich rozmístění mění jejich roli v životě domácností. Asi 15 % z objektů druhého bydlení se využívá k sezónnímu trvalému bydlení – nejčastěji senioři, ale také manželskými páry v produktivním věku nebo mladými rodinami. Zároveň přibývá jiných rekreačních řešení: apartmánových a rekreačních bytů, tzv. holandských vesniček nebo sdílení jednoho objektu vícero majiteli. Rekreace i sezónní bydlení na chatách a chalupách se proto v příštích letech patrně bude těšit nižšímu zájmu než dosud.⁷²

Faktory, které budou
ovlivňovat mobilitu

416. Všechny tyto typy mobility bude patrně přibývat. Mohou se však měnit místa, odkud a kam lidé přicházejí. Mohou se také stěhovat zpět „domů“ (na venkov či do jiné země), když nashromáždí kapitál, odejít do důchodu nebo přijít o práci. Mobilitu budou ovlivňovat ceny energií, politická stabilita, dostupnost bydlení v místech s nabídkou práce i služeb v malých městech či na venkově.

⁶⁹ Příkladem může být např. studie Tom Van Lier, Astrid de Witte, Cathy Macharis, The Impact of Telework on Transport Externalities: The Case of Brussels Capital Region, *Proceedia – Social and Behavioral Sciences* 2012, s. 240-250.

⁷⁰ Srov. studii Evert-Jan Visser, Martin Lanzendorf, Mobility and Accessibility Effects of B2C E-Commerce: a Literature Review, *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 2/2014, s. 189-205. https://www.researchgate.net/profile/Martin_Lanzendorf/publication/46652639_Mobility_and_accessibility_effects_of_b2c_E-commerce_A_literature_survey/links/55c896a008aebc967df8eab8.pdf

⁷¹ Druhé bydlení vnímáme komplex jevů a procesů, spojených s objektem (či částí objektu), který je přechodným místem pobytu vlastníka(ů) či uživatele(ů), využívajícího(ch) tento objekt převážně k rekreačním účelům. Cit. dle Dana Fialová, Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra, in. *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19. – 21. století*, Praha: Togga 2014, s. 43–62

⁷² Druhé bydlení vnímáme jako komplex jevů a procesů, spojených s objektem (či částí objektu), který je přechodným místem pobytu vlastníka(ů) či uživatele(ů), využívajícího(ch) tento objekt převážně k rekreačním účelům. Cit. dle Dana Fialová, Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra, in. *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19. – 21. století*, Praha: Togga 2014, s. 43–62

4.2 Regionální nerovnosti

Města zůstanou tahounem růstu, pokud se vyvarují ohrožení své územní a sociální soudržnosti

417. Tahounem růstu jsou a patrně i zůstanou velká města nebo sídelní aglomerace úzce propojených středních a menších měst. Bývají produktivnější, přičemž jejich náskok se zvětšuje s velikostí. Posilují také růst ve svém okolí. Menším městům přitom může pomoci propojení s městy sousedními, které jim vynahrazuje malou velikost.⁷³ Rozvoj měst však nesmí probíhat na úkor územní a sociální soudržnosti, ani prohlubovat rozdíly mezi nimi a venkovem. Stát a samosprávy nesmí při územním plánování umožnit stěhování služeb a práce na okraje měst. Dále posiluje rozdíly v kvalitě života, zejména pro stárnoucí a sociálně slabou část společnosti. Vhodným nástrojem pro zabránění těmto negativním jevům je již zmíněné plánování na úrovni funkčního urbanizovaného území umožňující zachovat polycentrický charakter státu i jeho metropolí.

Sociální nerovnosti je třeba snižovat prostřednictvím integrovaných strategií umožňujících problém řešit v místě

418. Stát chce uvádět v život funkční národní strategie reagující na včas identifikované potřeby v území a zaměřené na opatření, která podpoří kraje, města a obce v řešení sociálních disparit na svém území. Stát poskytne krajům i obcím metodickou podporu a zajistí mechanismy přenosu informací mezi národní, krajskou a místní úrovní při řešení společenské integrace a inkluze v bydlení, vzdělávání, zaměstnanosti, zdraví, při nastavení sociálních služeb, řešení předluženosti, popřípadě v dalších oblastech. Základem pro úspěšné zvládnutí sociálních nerovností je snadná a rovnoměrná dostupnost obslužných funkcí, jejich rovnoměrné rozložení na celém území státu a řešení problémů v místě jejich vzniku. Prevence soustředěná na konkrétní lidi a domácnosti musí jít ruku v ruce s řešeními, která ekonomicky oživí periferní regiony, venkovské obce nebo části měst a zajistí v nich stejný standard veřejných služeb jako v prosperujících částech země.

Je třeba podporovat podnikání využívající a posilující místní zdroje

419. Stát se soustředí na cílenou a větší podporu pro vytváření vysoce kvalifikovaných pracovních příležitostí hlavně v těch oblastech, kde se zatím ekonomické oživení nedaří. Chce také posilovat výkonnost i kapacitu krajů, měst a obcí, které mají rozvojové programy na starosti. Žádoucí je zejména podporovat tvorbu vysoce kvalifikovaných pracovních příležitostí v malých a středních podnicích využívajících místní a lokální potenciál a zvyšovat jej podporou celoživotního vzdělávání, zvyšování kvalifikace a vytváření znalostí podle potřeb rozvíjející se ekonomiky. Zároveň s tím nelze opominout potřebu vytváření dlouhodobě udržitelných pracovních míst pro osoby s nízkou či nevhodnou kvalifikací, a to podporou sociálního podnikání, zaváděním sociálně odpovědných veřejných zakázek či zajištěním pracovně poradenských služeb.

Podpora dostupného nájemního bydlení zabraňuje vzniku sociálně vyloučených enkláv

420. Část vnitřní migrace paradoxně nesměřuje za prací, nýbrž za levnějším a dostupným bydlením. Sociálně slabé rodiny se přesouvají ze sociálně vyloučených lokalit ve městech na venkov a do periferních částí země. Stát proto bude podporovat různorodé formy bydlení ve všech částech měst a regionů, především dostupné nájemní bydlení pro všechny segmen-

⁷³ OECD360 Česká republika, OECD 2015

ty společnosti. Pro život v obcích a městech je důležitý důraz na prevenci a postupnou proměnu segregovaných a sociálně vyloučených domů, ulic nebo čtvrtí; stejně tak by měla regulacemi bránit vzniku uzavřených lokalit, tzv. gated communities, na opačném konci společenského žebříčku.

4.3 Nárůst významu nestátních aktérů a rozvoj komunit

421. Územní veřejná správa nemá vybudované účinné mechanismy pro zvládnutí soukromých tlaků a při výkonu některých agend může být i podjatá. Stát, kraje a obce používají strategické a územní plánování, aby prosazovaly veřejný zájem v souladu s principy udržitelného rozvoje a usměrňovaly vliv a tlaky vycházející ze soukromých zájmů, které se obvykle snaží co nejvíce zvýšit výnosy ze své činnosti v daném území. Kapacita, síla ani kvalita veřejné správy však často nepostačuje k transparentnímu vyrovnání se s těmito zájmy a k nastavení udržitelných politik a podléhá jim, a to hlavně vinou chronického podfinancování. Veřejná správa tak pouze pasivně schvaluje návrhy a zajišťuje nezbytnou infrastrukturu, o niž mají zájem soukromé subjekty. Dochází také k situacím, kdy pracovníci úřadu územního plánování vykonávají v rámci pracovní náplně jak územně plánovací činnosti, tak i jiné činnosti, které jsou při tom výkonem samostatné působnosti obce, např. problematika investic obce s rozšířenou působností. To vede k nebezpečí vzniku tzv. systémové podjatosti.⁷⁴

Zapojení všech aktérů do rozhodování stabilizuje vládnutí na všech úrovních, i na těch nejnižších

422. Pro veřejnou správu doposud hlavním protějškem při rozhodnutích o území byly významné firmy. Silnější hlas však chtějí také místní občané, občanské iniciativy, spolky a neziskové organizace, drobní podnikatelé nebo účelová sdružení obcí. Pokud se je podaří získat jako rovnocenné partnery, budou vznikat konsensuální nebo kompromisní rozhodnutí lépe přijatelná pro všechny. V rozvoji obcí, měst či krajiny ubude konfliktů a soustavných změn, plánování se stane odolnějším a koncepčnějším. Kritickým bodem se může stát rok 2023, kdy patrně razantně klesne financování z evropských fondů, jež nyní rovnoměrné zastoupení a budování partnerství podporuje. Nežádoucí alternativou vůči tomuto vývoji je růst významu nestátních aktérů v podobě častějšího využívání všech zákonných prostředků (petiční právo, správní řízení, soudní řízení), což může zvýšit konfliktnost plánovacích a rozhodovacích procesů.

Do strategického plánování a řízení je třeba zapojovat všechny aktéry

423. Veřejná správa na všech úrovních se musí naučit rozprodit a moderovat průběžnou veřejnou debatu. Měla by připravit a vytvořit prostor, kde různí aktéři – firmy, místní občané a další – mohou společně participovat na strategickém plánování a řízení, diskutovat o využití území i konkrétních stavbách, hledat shodu a kompromis. Musí také tuto diskusi vést k praktickým výsledkům a nakonec ve sporných věcech s ohledem na veřejný zájem rozhodnout. Podmínkou je ovšem také konstruktivní přístup firem, občanů a neziskových organizací a jejich ochota přijmout (příjemnějším morální) odpovědnost za neúspěch, tj. schopnost akceptovat změ-

⁷⁴ Analýza stavu na úseku územního plánování a stavebního řádu, MMR 2016, s. 92.

ny a současně pokračovat ve spolupráci. Stát proto bude usilovat o rozvoj a prosazování nástrojů rozvíjejících participaci, zejména MA 21, MAS a NKS/RKS.

Participace a komunitní způsob života se posilují

424. Souběžně s účinnou participací a zapojováním všech aktérů bude stát podporovat rozvoj místních komunit na různé úrovni (obce, městské čtvrti či celý region) založených na důvěře, principu partnerství a vzájemném síťování, neboť se navzájem posilují. Komunitou je skupina obyvatel, neorganizovaná veřejnost, která žije na společně sdíleném a shodně vnímaném území, podílí se na vlastní samosprávě a respektuje ústavní a právní rámec ČR. Předpokladem pro fungování odolné komunity je rovné postavení jejích členů, pocit sounáležitosti, informovanost a schopnost zvládat neúspěch, tj. schopnost absorbovat narušení či změny za současného udržení jeho základních funkcí a struktury.

Rozvoj komunit lze podporovat i ve městě prostřednictvím komunitně vedeného místního rozvoje a místní Agendy 21

425. Města by měla uvažovat o vytváření obdoby místních akčních skupin, které s úspěchem pracují na venkově (viz odst. 417). V městském prostředí by se nad společným strategickým plánem a jím naplňovanými projekty scházeli zástupci, kteří mají za dané území zodpovědnost: zástupci magistrátu města i městských částí, reprezentanti určité čtvrti, sociálně vyloučené lokality, oblasti města s určitým druhem problémů atp. Komunitou podporovaný místní rozvoj (CLLD-U) je vhodné propojovat s MA 21.⁷⁵ Spolupráce mezi venkovskými a městskými MAS může posílit sociální soudržnost a pomoci řešit problémy v území na rozhraní město–venkov, které s sebou přináší suburbanizace a změna klimatu.

Alternativou ke kultivaci veřejné správy je delegitimace rozvojových politik nebo jejich centralizace

426. Alternativou je pokračování dosavadní praxe soustavných střetů a nespokojenosti na všech stranách, jež může vést až k výraznému oslabení legitimacy prosazovaných rozvojových programů i rozhodnutí úřadů. Cílevědomé plánování ustoupí ve prospěch chaotického schvalování individuálně prosazovaných projektů, neudržitelnému sídelnímu rozvoji a plýtvání prostředky na nepromyšlenou infrastrukturu. Druhou, rovněž nežádoucí alternativou nabízí omezování pravomocí místní správy, centralizace a silnější regulace (která rovněž může být závislá na vlivu aktérů mimo státní správu). Řešení se stanou formálně unifikovanějšími a budou méně přizpůsobená místním možnostem, příležitostem a potřebám.

4.4 Kompetence územní veřejné správy pro udržitelný rozvoj sídel

Výkon územní veřejné správy je koordinovaný, respektuje princip subsidiarity a využívá výhod funkčních urbanizovaných území

427. Ekonomickou výkonnost územních celků a kvalitu života jejich občanů přímo a výrazně ovlivňuje způsob jejich řízení a rozvoje. Kroky domácností a firem i kooperace mezi jednotlivými sférami veřejné správy mají typicky větší pozitivní či negativní efekt ve funkčních urbanizovaných územích, tedy ve městech a jejich suburbánních zázemích, než v řídkěji osídlených oblastech. Proto je nutná součinnost a koordinace napříč resorty,

⁷⁵ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu komunitně vedený místní rozvoj (CLLD) jakožto nástroj politiky soudržnosti na období 2014–2020 pro místní rozvoj a rozvoj, venkovských, městských a příměstských částí, Brusel 2014, s. 6.

regiony a různými úrovněmi veřejné správy. Dnes často není dostatečná. Regulace na různých úrovních vlády často vytvářejí protichůdné pobídky, ani není důsledně uplatňován princip subsidiarity. Problém ještě násobí roztržitost veřejné správy na úrovni obcí a hlavně ve velkých a politicky komplikovaných metropolitních oblastech a městských regionech. Průzkum OECD ukázal, že vede k plýtvání a neúčinnému rozhodování. Smysluplnější by bylo členění nikoli podle zastaralých administrativních hranic, nýbrž v rámci funkčních urbanizovaných území, tedy v aglomeracích určených charakterem osídlení a tvořících ekonomický celek.⁷⁶

Je nutné dokončit reformu veřejné správy

428. Stát chce do roku 2030 dokončit rozpracovanou reformu územní veřejné správy, zjednodušit a konsolidovat stávající systém.⁷⁷ OECD v této věci ČR doporučuje zvážit slučování obcí, které však realisticky považuje za politicky obtížně prosaditelné. Větší obce by pak mohly soustředěněji poskytovat kvalitnější veřejné služby. Nicméně správní reforma nic nezmění na tom, že Česko se vyznačuje nejmenší průměrnou velikostí obce. Proto je vhodnější, aby stát stanovil minimální standardy veřejných služeb, jejichž dostupnost bude zohledňována již ve strategickém a územním plánování.

Základní kompetencí pro správu obce je schopnost strategicky plánovat a řídit

429. Základem úspěšného rozvoje měst či obcí je a bude robustní a stabilní místní řízení. Musí se opírat o dostatečnou institucionální kapacitu, odbornost a vzájemnou komunikaci všech aktérů změn v území (samospráva, firmy, občané, spolky, neziskové organizace nebo neformální iniciativy). Nemělo by pouze splnit několik aktuálních cílů, nýbrž pravidelně hodnotit místní život z pohledu udržitelného rozvoje, kvality života i naplňování národních politik. Veřejná správa by si měla stanovovat úkoly a měřitelné cíle a dosahovat jich v přehledně řízených politikách. K tomu musí nejen znát běžný standard legislativy, předpisů a norem, ale také rozumět udržitelnému rozvoji, mít manažerské dovednosti a umět pracovat s místními partnery.

Obec by se neměla zbavovat svého majetku

430. Rozvoj obce by měl být zajištěn provázáním územního plánování s vlastní pozemkovou politikou. Pozitivní zahraniční příklady řádné správy obce vesměs vznikají za situace, kdy obce přednostně rozvíjejí pozemky ve svém vlastnictví, čímž je v zárodku tlumen střet zájmů mezi veřejným a soukromým sektorem.⁷⁸ Naopak příklady neúspěchů českého územního plánování často vznikly v situaci, kdy veřejný sektor nejprve rozprodal strategické pozemky a teprve následně začal řešit jejich využití v územním plánu.

⁷⁶ OECD 360 ČR 2015

⁷⁷ Soulad s Cílem udržitelného rozvoje 16.6 Vytvořit účinné, odpovědné a transparentní instituce na všech úrovních

⁷⁸ V majoritním vlastnictví veřejného sektoru jsou např. pozemky pro velký rozvojový projekt nové vídeňské čtvrti Aspern Seestadt. Viz HINTERKÖRNER, Peter. Veřejný prostor v jezer-ním městě Aspern. Veřejný prostor, veřejná prostranství: *Sborník z konference AUÚP*. 2013, s. 57-60. Odkazujeme také na přístup města Stockholmu při obnově bývalých brownfieldů, zahrnující rovněž aktivní pozemkovou politiku, viz LEKEŠ, Vojtěch. Urbanismus a ekologie: Výstavba eko-měst ve Švédsku. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2015, XVIII.(6), s. 24-25.

Participace podporuje
odolnost měst

431. Podmínkou odolnosti měst a obcí je utváření konsensu mezi úřady a místními partnery. Veřejná správa musí také vtahovat do svého rozhodování občany a konzultovat s nimi své kroky – plánováním počínaje a provedením konče (viz také 4.4). Příležitostí pro blízkou budoucnost představuje realizace a rozvoj osvědčených metod (MA 21, CLLD) doplněných o dílčí inovativní postupy, např. participativní rozpočtování.⁷⁹

Dokumenty musejí být
provázané vertikálně
i horizontálně

432. Z hlediska udržitelného rozvoje sídel a územního rozvoje obecně je důležité zajistit vzájemnou provázanost dokumentů na úrovni horizontální (např. návaznost krajských a městských dokumentů) i vertikální (např. návaznost národní, krajské a obecní úrovně). Pro smysluplný rozvoj měst a obcí je důležité zajistit, aby rozhodování na sebe navazovalo napříč (například aby různé odbory stejného města měly sjednocené cíle a plány) i shora dolů (například aby záměry kraje respektovaly politiku státu). Stát chce také podporovat spolupráci místních úřadů – a to i přes hranice – a sdílení povedených příkladů dobrých řešení.

Strategické dokumenty
musejí být provázány
s územním plánem

433. Provázané musí být také územní plány se strategickými dokumenty. Strategický plán popisuje, oč chce město či obec usilovat a jak se hodlá rozvíjet. Musí přitom respektovat možnosti dané územním plánem, který reguluje, jak se které místo využije. K tomu potřebuje znát rozvojové záměry. Podobně je nutné zajistit soulad státní i krajských politik územního rozvoje se strategiemi regionálního rozvoje a provázat je se sektorovými programy, jež mají územní dopad.

Pracovníci územní veřejné
správy by měli dostát
vysokým nárokům

434. Úřady musí posilovat znalosti a kompetence svých pracovníků úřadů ve čtyřech oblastech. Měli by se učit odbornosti: nejen rozvoji znalostí ve vlastním oboru, ale také dlouhodobému řízení složité agendy a celistvému, provázanému přístupu k ní. Musí také vylepšovat své komunikační schopnosti, aby uměli jednat s veřejností, moderovat a facilitovat diskusi různých partnerů, představovat jim i svým kolegům moderní trendy a účinně spolupracovat různými složkami veřejné správy navzájem i v rámci různých hierarchických úrovní její jedné složky. Za třetí potřebují kompetence v plánování (strategické plánování a řízení v různých časových výhledech) a za čtvrté ve vyhodnocování výsledků (zejména práce s daty).

Síťování a sdílení dobré
praxe podporuje rozvoj obcí

435. Krajské, městské i obecní úřady by měly dále rozvíjet síťovou spolupráci municipalit včetně její mezinárodní dimenze (např. ICLEI, Energy Cities) a zajistit tak přenos příkladů dobré praxe na všech úrovních. Dlouholeté zkušenosti v oblasti síťování má v České republice řada municipálních asociací

4.5 Adaptační sídel na změnu klimatu

Dopady změny klimatu
zasáhnou všechny typy obcí
a území

436. Prognózy očekávají v České republice během příštích několika desetiletí postupnou změnu klimatu – i když se podaří snížením emisí omezit razanci, s jakou poroste teplota. Letní i zimní teploty budou vyšší než

⁷⁹ Analýza občanské participace v České republice, s. 44.

v minulých desetiletích. Přibude také letních období vysokého horka a extrémního sucha, jež občas vystřídají velmi silné srážky. Sucho bude nejvíce ohrožovat jižní Moravu (oblast přibližně na jih od Brna), Vysočinu a nižší polohy ve zhruba severní polovině Čech (od Berounska přes Lounsko až k povodí dolní Ohře). Proto je potřeba počítat s nedostatky vody i častějšími povodněmi. Kvalita vody bude kolísat. Ve velkých městech posílí vliv takzvaných tepelných ostrovů: poroste teplotní rozdíl mezi městy a okolní krajinou. Postiženy budou skupiny obyvatel se sníženou schopností termoregulace: starší lidé, nemocní a velmi malé děti. Sucho a horko může komplikovat provoz budov i všechny typy dopravy.⁸⁰

Dopady změny klimatu se promítnou do územního plánování i krizového řízení

437. Česká města a obce se zatím na dopady změny klimatu téměř nepřipravovala. Adaptace a mitigace na místní a regionální úrovni vyžaduje odpovědné plánování využití území pro zemědělské hospodaření, průmyslovou tvorbu krajinných struktur, jež mají pozitivní vliv na vodní režim krajiny, půdu, biodiverzitu, a zlepšení funkčního propojení přírodních a urbánních struktur (Ekosystémy). Územní plány mají brát ohled na negativní dopady změny klimatu a zajistit ochranu lidí, majetku a infrastruktury před živelnými pohromami: suchem, extrémně vysokými teplotami, povodněmi včetně přívalových a vydatných srážek, sněhovými kalamitami, větrem či sesuvy půdy.⁸¹ Vedle suburbanizace je to další důvod, proč musí také počítat s tím, že města i obce budou více než doposud součástí sousední krajiny – a musí tak i plánovat. Na životě města se nebude podepisovat jenom jeho vlastní katastr, ale také například povodí řek a potoků, které přes něj protékají. Musí se vylepšovat propojení přírodních a urbánních struktur.

Města musejí šetřit vodou

438. Stát, kraje a místní správa musí společně posilovat odolnost měst a obcí. Adaptace kvůli ochraně před vedry vyžaduje lepší péči o zeleň, lepší propojení zelených ploch a rozšiřování zeleně ve městech. Šetření s pitnou vodou – a vodou obecně – se stane běžnou součástí života. Plánování musí podporovat zvětšení plochy pro zasakování, opatření k zachycování a využívání srážkové vody, revitalizaci vodních toků i ve městech a více vody ve veřejném prostoru.⁸² Součástí takových řešení musí být získání vlivu na rozhodování o vodních zdrojích, a to nejen nad ovládnutím infrastruktury.⁸³

Města se musejí zazelenit, jejich provoz ekologizovat

439. Přístup k přírodě bude v podmínkách urbanizace důležitým rozměrem kvality života. Města a obce prozatím téměř vůbec nečiní kroky potřebné k adaptaci na změnu klimatu. Vhodná opatření musejí být postupně zahrnována do strategického i územního plánování. Je nutné přistoupit

⁸⁰ Belda, M., Pišoft, P., Žák, M.: Výstupy regionálních klimatických modelů na území ČR pro období 2015 až 2060. Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy pro Glopolis, Praha 2015.

⁸¹ Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) č. 183/2006 Sb., § 19, písm. g).

⁸² Viz Cíl udržitelného rozvoje 6.4 Do roku 2030 podstatně zvýšit efektivitu využívání vody ve všech sektorech a zajistit udržitelný odběr a dodávky pitné vody tak, aby byl vyřešen nedostatek vody a podstatně se snížil počet lidí trpících jejím nedostatkem

⁸³ Viz Cíl udržitelného rozvoje 6.b Podporovat a posilovat zapojení místních komunit do zlepšování správy vodních zdrojů a sanitačních zařízení

k vytváření husté sítě malých i větších zelených prvků, jež bude systematicky využívat také vnitrobloky, trávníky, stěny i střechy velkých objektů.⁸⁴ Součástí zeleného a ekologického města je rovněž městské zemědělství. Kromě ploch samotných půjde také o podporu jejich přírodní rozmanitosti. Výzkum totiž ukazuje, že obyvatelé si zeleně považují tím více, čím větší je v ní bohatství ptáků, motýlů a rostlin.⁸⁵ Je třeba rovněž odstraňovat překážky a faktory, které jsou rizikové z hlediska živočichů (prosklené stěny atp.

Města musejí začít měřit uhlíkovou stopu jako součást hodnocení vývoje k udržitelnosti

440. Nutné je rovněž snižování energetické náročnosti měst. Musí být připravena na možné výpadky elektřiny a snižovat svoji závislost na fosilních palivech. Stát bude podporovat města v přípravě plánů snižování uhlíkové stopy. Dobrým příkladem může být evropská iniciativa *Pakt starostů a primátorů*, jehož účastníci se rozhodli do roku 2030 snížit spotřebu fosilních paliv o dvě pětiny a realizovat adaptační opatření na zmírnění rizik a negativních dopadů změn klimatu na svém území. Každý ze signatářů k tomu připravuje propracovaný plán, jak začne měnit svůj energetický metabolismus. Členy této iniciativy se už stala pilotní česká města a obce, nicméně nemají ještě zkušenosti s uskutečňováním systematických opatření na místní úrovni.

Je třeba stavět budovy schopné udržovat stálou teplotu

441. Stát chce nadále pomáhat městům a obcím v provádění významných změn ve vytápění (respektive chlazení) a jiné spotřebě budov, v dopravě a ve výrobě elektřiny. Chce podporovat investice domácností i obecní programy. Úkolem už není pouze udržovat v domech teplo v chladném období jako dosud, nýbrž uchovávat v nich celý rok stálou teplotu. Nepůjde už také jenom o dílčí projekty, ale systematickou proměnu měst. Stávající budovy projdou renovacemi, které v nich využijí co nejvíce z možných úspor energie (*deep renovation*). Součástí programu musí být kromě izolace také odstínění fasád, příčné provětrávání a podobně. Stavebnictví během příštích patnácti let víceméně bezzbytku přejde na nové budovy v pasivním standardu. Na trhu se objevují a budou objevovat nová řešení, včetně skladování energie nebo kogeneračních a trigeneračních technologií (elektřina, teplo i chlazení).

Městská energetika by se měla decentralizovat

442. Města by se měla z prostých spotřebitelů energie měnit také na výrobce a místní poskytovatele. Také do urbánního prostředí začne přicházet postupná decentralizace energetiky, chytré sítě a vyšší podíl obnovitelných zdrojů v energetickém mixu (viz odst. 223).⁸⁶ Rovněž lze očekávat rozvoj integrovaných projektů, které začnou kombinovat různá řešení v jednom městě či obci, včetně různých technologií – například využití momentálních přebytků solární energetiky pro dobíjení elektromobilů.

⁸⁴ Viz Cíl udržitelného rozvoje 11.7 Do roku 2030 zajistit všeobecný přístup k bezpečné, inkluzivní a přístupné městské zeleni a veřejnému prostoru, zejména pro ženy a děti, starší osoby a osoby se zdravotním postižením

⁸⁵ Fuller, R. A., Irvine, K. N., Devine-Wright, P., Warren, P. H., Gaston, K. J., 2007. Psychological benefits of greenspace increase with biodiversity. *Biology Letters* 3, 390–394.

⁸⁶ Viz Cíl udržitelného rozvoje 7.2 Do roku 2030 podstatně zvýšit podíl energie z obnovitelných zdrojů na celosvětovém energetickém mixu

Města se musejí naučit efektivně nakládat s odpadem a co nejvíce jej využívat

443. Proměny v energetice ovlivní nakládání s běžným komunálním odpadem. Stát chce nadále pracovat s městy a obcemi na lepší recyklaci, včetně návratu organických látek do půdy. Separace bioodpadu by se měla během příštích patnácti let stát samozřejmostí českých měst a obcí; měl by být využíván ke kompostování nebo výrobě bioplynu a digestátu.⁸⁷

Stát bude podporovat elektromobilu, nemotorovou a integrovanou veřejnou dopravu

444. Stát chce podporovat města v postupném odklonu od automobilové dopravy a zvýšit podíl elektromobility včetně infrastruktury pro dobíjení elektromobilů. Přeprava musí brát ohled na potřeby obyvatel, které vyvolá stárnutí i měnící se životní styl. Nové dopravní politiky ve městech se budou prostřednictvím plánů udržitelné městské mobility odklánět od jednostranné preference a zvýhodňování individuálního automobilismu. Místní správa by měla motivovat lidi ke změně dopravního chování směrem k udržitelnějším formám mobility, ale také sahat k výrazným administrativním restrikcím a zpoplatnění vjezdu či parkování osobních aut v některých částech měst. Musí také investovat do infrastruktury pro cyklistiku a pěší, podporovat sdílení dopravních prostředků či služeb a vytvářet sítě účelových komunikací (stezky pro pěší, cyklisty, in-line bruslaře, sjezdové chodníky atp.) a kompaktní, pěšky dostupná sousedství. Páteří přepravy v regionech bude spolehlivá a čistá veřejná doprava. Ač ji nadále budou poskytovat jednotliví dopravci, stát chce postupně integrovat krajské dopravní systémy do národního, s navzájem provázanými jízdními řády, sjednocenými podmínkami přepravy, vzájemným uznáváním jízdenek, minimálními přestupními vzdálenostmi a společným informačním systémem. Hodlá také propojovat veřejnou dopravu s individuální prostřednictvím systémů, jako jsou bike and ride, park and ride a kiss and ride.

4.6 Strategické cíle

15. Zlepšovat dostupnost veřejných služeb v území pro všechny obyvatele.

- 15.1 V roce 2030 bude koordinováno strategické a územní plánování na všech úrovních.
- 15.2 Stanovit závazné standardy základních veřejných služeb a jim odpovídajících veřejných infrastruktur občanského vybavení platné pro veškerou zástavbu.
- 15.3 Vytvořit předpoklady pro zajištění dostupnosti základních veřejných služeb již ve fázi územního a strategického plánování.
- 15.4 Zavést strategické a územní plánování na úrovni funkčních urbanizovaných území přesahujících úroveň místních a městských plánů.

⁸⁷ Viz Cíl udržitelného rozvoje 12.5 Do roku 2030 výrazně snížit produkci odpadů s pomocí prevence, redukce, recyklace a opětovného používání

16. Snižovat regionální nerovnosti tím, že poroste kvalita života v jednotlivých municipalitách.

- 16.1 V roce 2030 se dnešní venkovské a periferní oblasti nevylidňují a nedochází zde ke stárnutí populace ve větší míře, než v urbanizovaných oblastech.
- 16.2 Podporovat vysoce kvalifikované pracovní příležitosti v malých a středních podnicích využívajících místní a regionální potenciál.
- 16.3 Podporovat různorodé formy bydlení, především dostupné nájemní bydlení pro všechny segmenty společnosti.
- 16.4 V roce 2030 lokální integrované strategie snižují sociální disparity v území, posilují nekonfliktní soužití a zvyšují kvalitu života pro všechny.

17. Zajistit kvalitní urbánní rozvoj sídelních útvarů.

- 17.1 Snižovat zábor půdy ve městech a jejich zázemí. Recyklovat a revitalizovat *brownfields*.
- 17.2 V roce 2030 budou města přátelská ke všem věkovým skupinám.
- 17.3 Obce běžně plánují rozvoj společně se zástupci veřejnosti a s veřejností.

18. V roce 2030 jsou města a obce adaptovány na změnu klimatu.

- 18.1 Alespoň 10 % obcí sleduje svou uhlíkovou stopu. / Všechny obce III. stupně předcházejí dopadům změny klimatu či jsou schopny se jim přizpůsobit.
- 18.2 Snižovat počet a velikost městských tepelných ostrovů.
- 18.3 V roce 2030 nejsou v žádné obci překračovány imisní limity nejvýznamnějších látek přímo škodlivých pro lidské zdraví (PM_{2,5}, PM₁₀, benzo(a)pyren) ani hlukové limity.
- 18.4 Zvýšit podíl budov v energetické třídě a na celkovém počtu nových dokončených budov na 100 % a postupně renovovat existující budovy minimálně na úroveň energetické třídy C.
- 18.5 Do roku 2030 zvyšovat dostupnost veřejné zeleně v městských aglomeracích.
- 18.6 V roce 2030 bude významně navýšena délka cyklostezek a příp. komunikací vhodných pro cyklisty.
- 18.7 V roce 2030 bude v České republice významně navýšen počet bezemisních a nízkoemisních vozidel.

19. V územní veřejné správě cíleně využívat nástroje pro udržitelný rozvoj municipalit.

- 19.1 Na úrovni ústřední státní správy metodicky podporovat a rozvíjet nástroje pro udržitelný rozvoj municipalit.
- 19.2 Zajistit dostatečné institucionální kapacity územní veřejné správy.
- 19.3 Do roku 2030 zvýšit počet realizátorů MA 21 na 500.

5. Česká republika podporující udržitelný rozvoj v Evropě a ve světě

Vize

Česká republika jako sebevědomý a kooperativní člen mezinárodního společenství přispívá svou domácí i zahraniční politikou k prosazování hodnot a principů udržitelného rozvoje v EU a ve světě.

Úvod

Pozitivní působení České republiky v oblasti udržitelného rozvoje

501. Česká republika je silná v některých oblastech udržitelného rozvoje, a to i při mezinárodním srovnání. Důležitých výsledků dosáhla především díky koordinaci s ostatními státy Evropské unie. Nadstandardní je také její reakce na globální vývoj i na přijetí Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj a potažmo Cílů udržitelného rozvoje OSN (viz Analýza rozvoje). Této příznivé situace využije, aby podporovala plnění globálních i vlastních závazků udržitelného rozvoje a prosazovala národní priority v udržitelném rozvoji na globální úrovni. Česká republika umí v řadě oblastí přispět ještě více a prosadit své priority skrze budování koalic v Evropské unii a mezinárodních organizacích.

Vliv České republiky na udržitelný globální udržitelný rozvoj

502. Některé rozměry rozvoje České republiky a Evropské unie mají vliv na směřování k udržitelnému rozvoji ve třetích zemích. Proto bude Česká republika na globální úrovni působit na základě principu: silnější priorita, užší koordinace a větší koherence vnějších politik udržitelného rozvoje.

Průřezové zahnutí agendy udržitelného rozvoje

503. Česká republika bude podporovat, aby světové společenství k plnění svých závazků k udržitelnému rozvoji používalo stávající architekturu mezinárodních organizací. Nové mezinárodní organizace, instituce a mechanismy nejsou nutné; k úspěšnému a efektivnějšímu naplnění všech závazků globální integrované agendy udržitelného rozvoje lépe poslouží ty osvědčené.

Národní priority udržitelného rozvoje

504. Česká republika má jen omezené lidské i finanční kapacity. Proto si musí vybrat prioritní témata a svoji práci na mezinárodní úrovni na ně soustředit. Pro důvěryhodnost státu je nutné, aby tato témata vycházela z národních priorit, u kterých má komparativní výhodu a ke kterým zároveň dokáže připravit konkrétní opatření. Formulace národních priorit udržitelného rozvoje pro působení na globální úrovni bude vycházet ze strategického rámce *Česká republika 2030*. Důraz na koherenci politik pro udržitelný rozvoj

505. Jedním z hlavních principů, které zajistí splnění závazků na domácí i na globální úrovni, je zajišťování vzájemné koherence politik pro udržitelný rozvoj. Neobejde se bez ní dosažení udržitelného rozvoje v jednotlivých státech, které by nepoškozovalo jiné země, zejména rozvojové.

Partnerství sektorů

506. Účinná opatření na podporu udržitelného rozvoje vyžadují, aby se do nich zapojili aktéři a aktérky mimo veřejný sektor. Bez nich se nepodaří, aby měla skutečnou podporu. Vtažení musí být zástupci občanského sektoru, soukromých firem, akademici i široká veřejnost. Společenský konsensus musí vycházet z partnerské spolupráce.

Globální závazky
k udržitelnému rozvoji

5.1 Podpora globálního prostředí podporující udržitelný rozvoj

507. Česká republika chce působit jako odpovědný člen mezinárodního společenství, k tomu musí především dodržovat závazky v oblasti udržitelného rozvoje, ke kterým se přihlásila, včetně pravidelného výkaznictví. Kvůli vyšší demokratické legitimitě bude dlouhodobě podporovat řešení globální agendy udržitelného rozvoje zejména v rámci Organizace spojených národů. V Evropské unii hodlá jako otevřená ekonomika podporovat nové obchodní smlouvy s dalšími státy či bloky. Rovněž bude podporovat multilaterální dohody ve Světové obchodní organizaci. Chce prosazovat, aby obchodní smlouvy předcházely sociálnímu dumpingu a aby signatářským státům explicitně a účinně zaručily právo používat sociální, environmentální, spotřebitelské nebo hygienické regulace dle vlastního výběru. Dále bude podporovat vytvoření mezinárodního daňového orgánu OSN, který by všem členským zemím zajistil rovné postavení při rozhodování o reformách mezinárodních daňových standardů. Česká republika také bude aktivně a s vlastním přispěním podporovat zásadní revizi platných, ale již překonaných rámců a nástrojů.

Podpora Agendy 2030 pro
udržitelný rozvoj

508. Česká republika bude na globální úrovni prosazovat plnění Agendy 2030 a její promítnutí do činnosti mezinárodních organizací. Rovněž chce podporovat změnu v myšlení, kterou Agenda 2030 do globální agendy udržitelného rozvoje přináší. Zvláštní důraz hodlá věnovat Cíli udržitelného rozvoje č. 16 *Mír, spravedlnost a silné instituce*. Zaměření na něj vychází z dlouhodobé priority české zahraniční politiky: podpory demokracie a lidských práv. Tento cíl má průřezovou platnost. Účinné a dlouhodobé naplňování cílů ostatních se bez něj neobejde. Mírová a soudržná společnost je také nezbytným předpokladem bezpečnosti a stabilních mezinárodních vztahů.

Posilování přidané hodnoty
České republiky pro
působení v mezinárodním
prostředí

509. Součástí odpovědného působení v mezinárodních organizacích musí být konzistentní a koherentní vystupování při diskusích o udržitelném rozvoji na mezinárodních fórech. Pomáhá navíc šířit dobré jméno České republiky ve světě. Proto – a také aby posílila přidanou hodnotu, kterou má její působení v mezinárodních organizacích doma i navenek – bude stát rozvíjet meziresortní koordinaci k podpoře českých občanů a občanek při obsazování pozic v sekretariátech a zejména ve volených orgánech mezinárodních organizací.

Koordinace působení na
globální úrovni

510. Aby efektivně a konzistentně působila ve světě nebo v mezinárodních organizacích, bude Česká republika aktivně posilovat své koordinační kapacity v této oblasti. Hlavním koordinačním orgánem je Rada vlády pro udržitelný rozvoj, na pracovní úrovni její příslušné výbory. Koordinaci otázek spojených se zahraniční rozvojevou spoluprací zajišťuje Rada pro zahraniční rozvojevou spolupráci.

5.2 Koherence politik

Průběžné revize
konceptních dokumentů
a nástrojů pro oblast vnějších
politik

511. Česká republika promítne národní priority udržitelného rozvoje, principy a cíle Agenda 2030 i další mezinárodní závazky, které přijala, do hlavních nástrojů vnějších politik na mnohostranné i dvoustranné úrovni – do Koncepce zahraniční rozvoje spolupráce a Programu transformační spolupráce i do relevantních obchodních, daňových, energetických, migračních a jiných politik, které mají dopad na jiné země (viz Analýza rozvoje). Použije k tomu rovněž humanitární pomoc a příslušné programy nebo části programů v gescích jednotlivých resortů. Česká republika bude také usilovat o to, aby Evropská unie ve svých vnitřních politikách i nástrojích vnější politiky reflektovala Agendu 2030.

Budování kapacit pro
sledování koherence pro
udržitelný rozvoj

512. Veřejná správa bude usilovat o vytvoření dostatečných institucionálních i analytických kapacit pro zajištění koherence politik pro udržitelný rozvoj. Sledování dopadů politik na jiné země pomůže snižovat negativní stopu České republiky v těchto zemích (viz Analýza rozvoje). Zároveň posiluje přidanou hodnotu české rozvoje spolupráce. Kapacity pro sledování koherence politik vzniknou na úrovni centrální státní správy při Úřadu vlády České republiky – tak, aby měly potřebnou odbornost a tematicky se zaměřovaly na oblast udržitelného rozvoje.

Sledování koherence politik
na globální úrovni a úrovni
Evropské unie

513. Česká republika chce prosazovat, aby Evropská unie společně podporovala udržitelný rozvoj na mezinárodní scéně. Dále bude usilovat, aby pro Českou republiku klíčové principy se staly součástí unijních koncepcí, strategií a dokumentů a národní priority náležitě promítnuty do unijních priorit v oblasti udržitelného rozvoje. Také ve vztahu k Evropské unii hodlá Česká republika usilovat o průřezové zařazení agendy udržitelného rozvoje a využívání stávajících nástrojů. Rovněž zde bude jedním z prioritních témat koherence vnitřních a vnějších politik pro udržitelný rozvoj. V této souvislosti se Česká republika bude zasazovat o vyšší transparentnost vlastnických struktur, účetních zpráv a postupné odstraňování prvků, které firmám umožňují daňovou optimalizaci, na úrovni celé Evropské unie.

Koordinační mechanismy ke
sledování koherence politik

514. Základním koordinačním mechanismem pro řešení otázek spojených s koherencí politik pro udržitelný rozvoj je Rada vlády pro udržitelný rozvoj a na pracovní úrovni její výbory. V oblasti rozvoje spolupráce náleží koordinační úloha Radě pro zahraniční rozvojevou spolupráci. Pro sledování koherence politik Evropské unie probíhá koordinace ve Výboru pro Evropskou unii a resortních koordinačních skupinách. Pro oblast ostatních politik s vnějším dopadem může být využita koordinační role Pracovního týmu

Rady hospodářské a sociální dohody. Sledování koherence politik jako náplň činnosti bude (pokud již není) vtělena do statutů těchto orgánů.

5.3 Strategické cíle

20. Česká republika aktivně a s důrazem na národní priority spoluutváří prostředí podporující udržitelný rozvoj na globální úrovni a na úrovni Evropské unie.

- 20.1 Česká republika prosazuje globální implementaci mezinárodních závazků v oblasti udržitelného rozvoje, jejich implementaci na úrovni Evropské unie, jejich promítnutí do činnosti mezinárodních organizací a sama tyto závazky plní.
- 20.2 Česká republika na globální i na úrovni Evropské unie podporuje naplnění Cílů udržitelného rozvoje a specificky Cíle č. 16 *Mír, spravedlnost a silné instituce*.
- 20.3 Česká republika posiluje svou přidanou hodnotu pro působení v mezinárodních organizacích a Evropské unii.

21. Posílením koherence vnitřních politik s vnějším dopadem podporuje Česká republika globální udržitelný rozvoj.

- 21.1 Česká republika průběžně promítá do koncepčních dokumentů a nástrojů vnějších politik přijaté mezinárodní závazky a národní priority v oblasti udržitelného rozvoje.
- 21.2 Česká republika aktivně buduje institucionální kapacity pro sledování koherence vnitřních politik s vnějším dopadem a zamezuje nekoherencím, které negativně ovlivňují globální směřování k udržitelnému rozvoji.
- 21.3 Česká republika aktivně prosazuje sledování a naplňování koherence politik na úrovni Evropské unie, ve vnějších politikách Evropské unie a na globální úrovni.

6. Dobré vládnutí pro udržitelný rozvoj

Vize

V České republice se vládne demokraticky a současně dlouhodobě efektivně. Struktura rozhodování je odolná, pružná a inkluzivní. Občané a občanky participují na rozhodování o věcech veřejných a stát jim k tomu vytváří předpoklady. Veřejná správa prostřednictvím veřejných politik zvyšuje kvalitu života obyvatel České republiky a naplňuje cíle udržitelného rozvoje.

Úvod

Dobré vládnutí mění udržitelný rozvoj v čin

601. Sebelepší plány na udržitelný rozvoj České republiky zůstanou jenom na papíře, pokud si nebudeme schopni dobře vládnout. Kvalita vládnutí se zásadně podepisuje na kvalitě našeho života. Rozhoduje o tom, jak vypadají naše školy či nemocnice. Ovlivňuje také, zda budeme v zaměstnání znevýhodněni kvůli pohlaví, nebo věku (**Lidé a společnost**). Prostřednictvím mechanismů vládnutí určujeme, jak vysoké budou daně, nebo jaké jsou podmínky pro inovativní podnikání (**Udržitelný hospodářský model**). Zda v naší obci bude fungovat hromadná doprava, či zda na sousedním pozemku vyrostе nová stavba (**Udržitelný rozvoj území a sídel**). Ale zajišťujeme tím také, že nám první větší déšť neodplaví půdu z pole na náves, nebo že se můžeme projít stinnou alejí (**Ekosystémy**). O tom všem rozhodujeme nejen svou aktivitou v hranicích České republiky, ale také za jejími hranicemi (**Česká republika podporující udržitelný rozvoj v Evropě a ve světě**). Kvalitu vládnutí pociťujeme rovněž v tom, jak moc můžeme do veřejných věcí promluvit a jestli se nám snadno jedná s úřady.

Dobré vládnutí je věcí společnou

602. Stát může ve všech těchto oblastech učinit mnohé. Naplnit vizi dobrého vládnutí v České republice je ale nejen věcí státu, nýbrž všech občanů a občanek této republiky. Nepodaří se to přes noc, ani to nebude dílem jednoho názorového proudu. Nezačínáme však od nuly a společně se nám to může podařit.

6.1 Demokratičnost vládnutí

Inkluzivnější vládnutí

603. Česká republika zvýší inkluzivitu vládnutí, tedy reálnou možnost zapojení svých občanů a občanek do rozhodování o věcech veřejných. Žádná cesta k tomuto cíli není předem uzavřena. Mohou se zlepšovat dnešní dominantní demokratické formy, může se zvyšovat míra reprezentace. Nástrojů je mnoho. Např. pravidelné úpravy hranic volebních obvodů, aby volební právo zůstávalo rovné, či takové úpravy fungování politických stran,

keré zajistí jejich transparentnost apod. Zvyšovat míru reprezentace ale znamená také podporovat větší zastoupení žen v rozhodovacích funkcích. A nabízí se i jiné formy a pojetí demokracie, jako jsou demokracie participativní, která klade důraz na přímé zapojení do rozhodování a demokracie deliberativní, orientovaná k diskusi a vzájemnému přesvědčování. Můžeme např. zvážit různé další formy veřejné připomínkování legislativních návrhů, ať už je předkládá kdokoliv. Nebo můžeme zvát občany a občanky ke spolu-rozhodování o rozpočtových prioritách (participativní rozpočtování), zvláště na místní úrovni. Stát bude také pobízet občany a občanky k tomu, aby využívali svého práva a zapojovali se do občanského a sociálního dialogu na úrovni EU.

Deliberace veřejných politik

604. Široký prostor se však nabízí zejména v oblasti deliberace veřejných politik. Deliberace značí metodu diskuse, v níž se snažíme zdůvodnit své postoje a sladit své rozdílné názory. Tato diskuse je otevřená, každý v ní má možnost promluvit. Základní logikou diskuse je argumentace, nikoli mocenská převaha (např. počet hlasů, nebo výsadní postavení). Hlavním cílem totiž je navzájem se ujistit, že v rozhodování budou vzaty v potaz různé perspektivy a že budou brány vážně. Deliberace může probíhat ve všech fázích tvorby veřejných politik. Je k ní možné využít projednávání návrhů v zastupitelských orgánech na všech úrovních, ale neměla by zůstat omezena pouze na ně. Ve větší míře je třeba prvek deliberace vnést již do fáze přípravy politiky, volby jejích východisek a cílů. Technické řešení může být různé.

Překážky participace
a deliberace

605. Česká republika bude odstraňovat překážky, které participaci a deliberaci brání. Legislativních překážek není mnoho, pokud vůbec jsou. V tuto chvíli jsou závažnější překážky, jež omezují přístup k určitým informacím, k určitým dovednostem a k procesu rozhodování.

Snazší přístup k informacím

606. Snazší přístup k informacím může zajistit mnoho cest. V první řadě rozvíjení systému e-Government nebo obecně budování otevřené datové infrastruktury (open data). Ale také silná média veřejné služby, nebo podpora budování odborných zázemí politických stran.

Naučit se diskutovat

607. Participace a zvláště deliberace jsou „měkké“ dovednosti. Lze se jim naučit a ČR bude dbát na jejich zahrnutí do systému vzdělávání včetně vzdělávání dospělých. Nicméně zlepšují se hlavně užíváním. Čím více budou občané a občanky vtahováni do diskuse, tím smysluplnější bude jejich zapojení do diskusí dalších. Nejde jenom o fóra otevřeně politická. Jde také o jiná prostředí, ve kterých trávíme hodně času. Příklady pěstování těchto dovedností mohou být kolektivní vyjednávání v zaměstnání, nebo forma družstevního podnikání (**Udržitelný hospodářský model**). Obojí má vedle rozměru hospodářského právě rozměr participativní a deliberativní.

Rozhodování jde za občany

608. K účasti na rozhodování a především k diskusi občané a občanky potřebují také čas. Mít čas ale není jenom otázkou osobních priorit. Záleží také na podmínkách. Většina z nás se živí prací a tráví jí polovinu i více

svého času. Není snadné kvalitně participovat na věcech veřejných, není-li to vaše zaměstnání. Proto stát chce spolu s kraji a obcemi maximálně usnadňovat praktické podmínky participace. To znamená např. hlasovací urny dostatečně blízko bydliště; diskuse o důležitých rozhodnutích pořádané nejen v Praze, ale také v krajích; častější možnost elektronického připomínkování apod.

Snižování nerovností ve společnosti

609. K demokracii nestačí přidělit občanům a občankám formální práva. Musí mít rovněž skutečně příležitosti. Vždy samozřejmě budou panovat rozdíly. Máme různé osobní zájmy, nadání apod. Před mnoha lidmi však stojí také strukturální společenské překážky a jejich odstraňování je velký úkol státu. Snižování míry chudoby, odstraňování genderových nerovností, nebo nerovností ve vzdělávání **(Lidé a společnost)** má zásadní význam i pro vládnutí.

Demokratické myšlení je otevřené

610. Není ale možné přesně specifikovat všechny budoucí demokratické inovace. Musí tedy existovat široký prostor pro alternativní uvažování o tom, jak demokraticky vládnout, a podpora tomuto uvažování. Česká republika bude takový přístup podporovat přímo, formou podpory vědeckého výzkumu. Zdrojem inovací ale mohou být také návrhy různých think-tanků a NNO, práce tzv. politických institutů při politických stranách, aktivity obcí apod.

Dobrý úmysl nestačí

611. Každá konkrétní forma, kterou se bude inkluzivita vládnutí zvyšovat, musí být vždy dobře uvážena. Návrhy mohou být vedeny dobrými úmysly, je při nich ale nutné zohledňovat i dopady do jiných oblastí a dopady dlouhodobé. Pomoci mohou zkušenosti z jiných zemí, stejně jako experimentální provádění nových řešení na menších vzorcích.

6.2 Dlouhodobá efektivita vládnutí

Nároky na veřejnou správu a soudržnost veřejných politik

612. Dlouhodobá efektivita vládnutí záleží zejména na dlouhodobé efektivitě institucí veřejné správy. Očekávání vůči veřejné správě jsou proto velká. Všichni chceme, aby veřejná správa byla transparentní, předvídatelná a nezneužívala své moci. Chceme, aby byla účinná a prostředky vynakládala účelně. Chceme, aby byla schopná reagovat na změny a dokázala se poučit ze zkušeností. Každý z těchto aspektu je důležitý a žádný nesmí být soustavně opomíjen. Musíme mít ale současně na paměti, že mezi jednotlivými typy očekávání resp. nástroji k jejich naplnění existuje pnutí. Naplňování různých očekávání spojených s veřejnou správou je proto nutné vyvažovat v závislosti na aktuální situaci a poslání konkrétní instituce. Z hlediska dlouhodobé udržitelnosti je klíčová schopnost vyrovnávat se s komplexní povahou světa, reagovat na změnu a schopnost učit se. Výstupem takové veřejné správy by měly být veřejné politiky, které zvyšují kvalitu života obyvatel České republiky, ve svých účincích se spíše posilují, než by si protiřečily a berou ohled na své dlouhodobé dopady i dopady v jiných oblastech.

Horizontální a vertikální koordinace

613. Soudržnost veřejných politik posílí Česká republika intenzivnější horizontální i vertikální koordinací v jejich přípravě a vyhodnocování. Horizontální koordinace bude jak intra-, tak interinstitucionální (např. v rámci ministerstev i mezi ministerstvy, v rámci krajského úřadu a mezi kraji apod.). Podmínkou je dostatečné institucionální zázemí. Zužítkovat je možno existující komunikační kanály, či již existující síť strategických útvarů v různých institucích, budou-li vybaveny potřebnými kompetencemi, zaměstnanci a rozpočtem. Pomůže také systém cirkulace zaměstnanců a zaměstnankyň, jako např. stáže na jiných ministerstvech či v jiných krajích, podpora stáží v Evropské komisi, výměny v rámci různých sítí a sdružení měst a obcí či krajů. Vertikální koordinace by měla veřejnou správu obrátit z modelu hierarchického řízení shora k modelu obousměrné cirkulace návrhů, řešení a zkušeností (např. národní definice dobrých standardů a návrhy pro města s ohledem na velikost území – specifické komunitní řešení daného města – zkušenosti s realizací, s nimiž se město obrátí na příslušné ministerstvo jako základ pro úpravu národní definice dobrých standardů).

Zvažování dopadů předem a hodnocení výsledků zpětně

614. Druhým důležitým krokem k posílení soudržnosti politik bude větší důraz na odhad dopadů a zpětné hodnocení. U každého rozhodnutí třeba zvažovat dopady do jiných oblastí a zvláště dopady dlouhodobé. Na základě toho je možné vytvářet varianty řešení. Nevíme sice, co se přesně stane, ale jsme často schopni říci, co by se při určité kombinaci faktorů stát mohlo. Právě na takovém základě je také možno budovat tzv. kritickou infrastrukturu či vytvářet smysluplné strategie bezpečnosti. Konkrétními nástroji odhadu dopadů mohou být např. RIA (*Regulatory Impact Assessment*), TIA (*Territorial Impact Assessment*), SEA (*Strategic Environmental Assessment*), či HIA (*Health Impact Assessment*). Do budoucna lze očekávat i využití nástrojů, souvisejících přímo s udržitelným rozvojem (*Sustainability Impact Assessment*). Politiky však nestačí jen dobře vytvářet, musí se také zpětně vyhodnocovat a podle těchto hodnocení upravovat další postup. To umožní veřejné politiky vylepšovat a také lépe nakládat se zdroji, které k jejich naplňování jednotlivé instituce mají (kompetence, finanční prostředky, personál apod.).

Soudržnost nejen dovnitř, ale také navenek

615. Koordinace a soudržnost politik se netýká jen území České republiky. Uplatněna bude také ve vztahu k úrovni evropské a globální. Od přípravy podkladů pro jednání vlády v institucích EU až po koordinovanou aktivitu ve funkčně vymezených mezinárodních organizacích **(Česká republika podporující udržitelný rozvoj v Evropě a ve světě)**.

Soudržnost nejen moci výkonné, ale také zákonodárné

616. Soudržnost politik také není jenom věcí výkonné moci. Větší důraz na soudržnost a zvláště na odhad dopadů do jiných oblastí a dopadů dlouhodobých by měly klást i zákonodárné sbory. Kvalitě veřejné rozpravy by významně napomohlo, pokud by legislativní návrhy poslanců, senátorů a krajů využívaly nástroje k vyhodnocování dopadu alespoň v té míře, jako se to děje v případě návrhů vládních.

Člověk ve středu zájmu	617. Při poskytování veřejných služeb postaví Česká republika do středu své pozornosti jednotlivé obyvatele, jejich potřeby a jejich životy, nikoli vnitřní potřeby veřejné správy. Dobrým začátkem může být, rozšíří-li se v institucích veřejné správy např. principy TQM (<i>Total Quality Management</i>). Podoba konkrétní veřejné služby bude připravována přímo s těmi, jichž se má týkat, a zpětně se budeme ptát, zda a jak jim pomohla, nebo jaký nežádoucí dopad na ně měla. Zdrojem této zkušenosti a těchto inovativních řešení mohou být nejen jednotliví lidé, ale celé instituce.
Zahraniční inspirace, nikoli však kopírování	618. Bohatou studnicí inspirace pro taková řešení mohou být také zahraniční zkušenosti. Je třeba o nich mít přehled. Česká republika se však musí vyvarovat mechanického přejímání a zavádění sice dobře míněných, ale ve výsledku třeba málo efektivních či dokonce škodlivých veřejných politik.
Napřed testovat, potom zavádět	619. Dobrým nástrojem k prověření efektu zamýšleného řešení je testování na malých vzorcích, při důsledném vyhodnocování. Tyto pilotáže ovšem nemohou mít jen charakter objektivizujících vědeckých experimentů, musí mít také rozměr participativní a deliberativní.
Inovace veřejných politik a systém jejich podpory	620. Inovace mohou v omezené míře probíhat již nyní. Do r. 2030 však Česká republika vytvoří takové podmínky, aby uvedené postupy fungovaly systematicky a dobře plnily svůj účel. K tomu je nutná jistá míra autonomie pro nižší úroveň veřejné správy, určitý typ znalostí a dovedností a dostatečná informační základna.
Subsidiarita v poskytování služeb	621. Důsledného uplatnění nalezne princip subsidiarity, tedy rozhodování a zodpovědnost na nejnižší úrovni, na níž je řešení z hlediska občanů dlouhodobě efektivní. Jsou jistě veřejné služby, které lze nejlépe vytvářet z centra. Tváří v tvář individualizaci potřeb je ale stále důležitější role nižších úrovní veřejné správy, na kterých je většina služeb reálně poskytována a které mají také bezprostřední zkušenost s účinností služby. Nižší úroveň veřejné správy proto získají takovou míru autonomie, která jim umožní postupy inovovat a zároveň větší míru zodpovědnosti za inovativní řešení. Žádné řešení ale samozřejmě není věcí čistě jediné úrovně. Doplněním autonomie nižších úrovní a jejich možnosti inovovat proto musí být metodická podpora, poskytovaná z centra (např. metodické útvary ministerstev či na úrovni vlády, pravidelná setkání, společný informační systém apod.) a systém důsledného vyhodnocování (evaluace a audit prováděných inovací).
Dostatečné znalosti a dovednosti	622. Zvláštní pozornost věnuje Česká republika budování odborného zázemí tvorby veřejné politiky. Vedle hodnot a zkušenosti s dopady politik jsou právě odborné znalosti a dovednosti tím nejdůležitějším, co pro své rozhodování veřejná správa potřebuje. Týkat se to bude nejen institucí, které veřejné politiky primárně vytvářejí nebo realizují, ale i těch, které o nich rozhodují a tím jejich podobu významně spoluurčují (např. zákonodárné sbory). Z hlediska zaměstnanců a zaměstnankyň veřejné správy bude patrně nejdůležitějším nástrojem systém interního vzdělávání. Zpro-

středkuje nejnovější vědecké poznatky, kontakt se zkušenostmi z jiných zemí a vzhled do způsobu, jak s těmito poznatky pracovat. Bude zaměstnanci a zaměstnankyně veřejné správy rovněž pobízet k tomu, aby si uvědomovali možnosti a limity různých metod, dat a informací. K tomu účelu je možno využít forem již existujících, např. systém vzdělávání státních zaměstnanců dle zákona o státní službě, působení Institutu pro veřejnou správu Praha (MV) či vzdělávání v síti municipalit rozvíjejících MA21. Intenzivnějším se stane propojení s odbornými pracovišti (např. univerzity, Akademie věd ČR a jiné veřejné výzkumné instituce (v.v.i.)).

Dostupnost a kvalita dat
a informací

623. K dobré tvorbě veřejných politik jsou nezbytná dobrá data a informace. To znamená nejen to, že se budou data systematicky sbírat, ale také, že se usnadní jejich oběh. Některá data již shromažďuje veřejná správa nyní, sama nebo s pomocí jiných institucí (např. ČSÚ). Nabízí se ale ještě velmi široké spektrum domácích i zahraničních datových zdrojů, které by bylo možno využívat mnohem intenzivněji, než dnes (např. tzv. administrativní data veřejné správy, informace firem, NNO, informace z akademické sféry, data mezinárodních institucí atd.). Klíčovou informací pro rozhodování je také vyhodnocení politik dosavadních. Rozvine se proto systém, který datové a informační potřeby veřejné správy pravidelně aktualizuje a propojuje zdroje z různých oblastí, aby posílil soudržnost vytvářených politik. Chceme-li přitom, aby se občané na tvorbě politiky podíleli, a chceme-li, aby výsledkem byla smysluplná veřejná rozprava, musíme poskytnout data a informace také jim, nejen veřejné správě samotné. Nástroji mohou být projekty e-Government a obecně přístupné na principech otevřené datové infrastruktury (open data), obojí pochopitelně s ohledem k zachování práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromí.

6.3 Strategické cíle

22. Tvůrci veřejných politik mají znalosti a dovednosti, které jim umožňují plnohodnotnou účast ve veřejné rozpravě.

- 22.1 Systém vzdělávání zaměstnanců a zaměstnankyň veřejné správy reálně rozvine koncepční uvažování a zprostředkuje nejnovější vědecké poznatky, kontakt se zkušenostmi z jiných zemí a vzhled do způsobu, jak s těmito poznatky kriticky pracovat
- 22.2 Systém vzdělávání poskytovaný veřejnými vzdělávacími institucemi zajistí rozvoj participativních a deliberativních dovedností občanů a občanek
- 22.3 Státní systém podpory orientovaného a aplikovaného výzkumu zajistí soustavný příliv poznatků a inovací demokratičnosti a dlouhodobé efektivity vládnutí

23. Veřejné politiky jsou soudržné ve vztahu k cílům udržitelného rozvoje, jak jsou formulovány ve strategickém dokumentu ČR2030.

- 23.1 Veřejná správa na všech úrovních bude mít dostatečnou institucionální kapacitu k vytváření soudržných politik (kompetence, personál, finanční prostředky, komunikační kanály atd.)
- 23.2 Veřejné politiky budou brát ohled na dlouhodobé dopady a instituce veřejné správy budou tyto dopady sledovat v rámci vlastních strategických materiálů
- 23.3 Veřejné politiky budou systematicky posuzovány předem s ohledem na možné dopady na příjemce a na dopady v jiných oblastech, než je oblast primárního zájmu
- 23.4 Veřejné politiky budou systematicky vyhodnocovány zpětně (evaluace)

24. Tvůrci veřejných politik mají kvalitní a snadno dostupná data a informace pro potřeby rozhodování.

- 24.1 Uvnitř veřejné správy se dále rozvine systém sběru a sdílení dat a informací, které umožňují analýzu problémů, tvorbu variant a odhad dopadů
- 24.2 Data a informace veřejné správy budou občanům v maximální možné míře dostupný takovou cestou, která je z hlediska občanů nejpohodlnější
- 24.3 Bude rozvinut systém výměny zkušeností a návrhů mezi vyššími a nižšími úrovněmi veřejné správy a mezi různými sektory vládnutí

25. Inovace v tvorbě veřejných politik jsou progresivním řešením, které zvyšuje demokratičnost a/nebo dlouhodobou efektivitu veřejných politik. Takové inovace jsou trvalou součástí fungování veřejné správy na všech úrovních.

- 25.1 Rozvine se systém metodické podpory inovací veřejných politik a sdílení zkušeností na všech úrovních veřejné správy
- 25.2 Pilotáže veřejných politik budou pravidlem na úrovni centrální státní správy
- 25.3 Deliberace veřejných politik budou pravidlem na všech úrovních veřejné správy

26. Zvýšila se kvalita vládnutí z hlediska příjemcům veřejných politik.

- 26.1 Z hlediska občanů a občanek se zvýší inkluzivita vládnutí

-
- 26.2 Z hlediska občanů, občanek a firem se zvýší kvalita regulace
- 26.3 Z hlediska občanů, občanek, firem a NNO se zvýší efektivita veřejné správy

Monitoring a implementace

700. Strategický dokument Česká republika 2030 je zastřešujícím vládním dokumentem pro národní, krajskou a místní úroveň. Zároveň slouží jako převodní mechanismus pro české závazky vůči Evropské unii a globálnímu společenství v oblasti udržitelného rozvoje. Stanovuje šest z dlouhodobého hlediska prioritních oblastí pro rozvoj ČR a formuluje k nim strategické a specifické cíle. Konkrétní opatření k naplnění strategických cílů jsou v gesci příslušných resortů či Úřadu vlády dle aktuálních kompetencí.

701. V návaznosti na schválení České republiky 2030 bude v roce 2017 připraven a vládě k projednání předložen implementační dokument, který určí mechanismus sledování souladu a interakce strategických a specifických cílů České republiky 2030 a resortních strategií, koncepcí, programů a opatření. Soulad strategických cílů bude na základě implementačního plánu hodnocen u všech národních strategických dokumentů, strategií rozvoje krajů, koncepcí, programů a opatření, které mají strukturální dopad na dlouhodobý rozvoj České republiky. Výsledkem je zajištění obsahové návaznosti od zastřešujícího strategického dokumentu přes sektorové a resortní strategie na národní a krajské úrovni. Nástrojem pro sledování kompatibility strategických cílů na jednotlivých úrovních vládnutí je Databáze strategií. Databáze strategií by měla být propojována s datovými zdroji pro sledování indikátorů (např. VDB ČSÚ, RIS MMR, ad.).

702. Hodnocení souladu strategických dokumentů, programů a opatření s *Českou republikou 2030*, naplňování principů udržitelného rozvoje a pokrok v oblasti kvality života a udržitelného rozvoje bude hodnocen *Zprávou o kvalitě života a její udržitelnosti (Zpráva)*, která bude vládě předkládána v dvouletém intervalu na základě indikátorů schválených jako součást *České republiky 2030*. Základem této Zprávy bude analytická část, která hodnotí vývoj v jednotlivých prioritních oblastech s konkrétní vazbou na strategické a specifické cíle. Součástí zprávy budou rovněž doporučení k obsahu politik či strategických dokumentů, koncepcí, programů a opatření. Sběr dat a přípravu indikátorů zajišťuje příslušný výbor Rady vlády pro udržitelný rozvoj, návrh Zprávy zpracovává na základě těchto dat Oddělení pro udržitelný rozvoj, následně je Zpráva projednána ve výborech Rady vlády pro udržitelný rozvoj, poté schválena Radou a předložena k projednání vládě. Na jejím základě Úřad vlády vstupuje do dialogu s ministerstvy k zajištění souladu s *Českou republikou 2030*.

703. Oddělení pro udržitelný rozvoj v rámci výše uvedeného procesu rovněž zajišťuje soulad strategických cílů ČR 2030 se strategickými dokumenty na mezinárodní a evropské úrovni (Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj, Strategie Evropa 2020, Strategie udržitelného rozvoje Evropské unie).

704. Oddělení pro udržitelný rozvoj ÚV ČR bude plnit metodickou roli v oblasti aplikace principů udržitelného rozvoje, rozvoje nástrojů k podpoře udržitelného rozvoje a naplňování strategických cílů v oblasti Dobrého

vládnutí pro udržitelný rozvoj. Tuto roli bude naplňovat v úzké spolupráci s dalšími gestory jednotlivých nástrojů.

705. Oddělení pro udržitelný rozvoj ÚV ČR bude rovněž poskytovat metodickou podporu veřejným institucím, aby využíváním dobrovolných nástrojů a inovativních přístupů šly příkladem v oblasti udržitelného rozvoje.

706. Aktéři z neziskového a soukromého sektoru, kteří nejsou zastoupení v Radě vlády pro udržitelný rozvoj, budou v rámci přípravy Zprávy vyzváni ke zpracování stínové zprávy.

707. Naplňování strategických cílů ČR 2030 bude dále podpořeno vytvořením rámce pro tzv. dobrovolné závazky, které umožňují široké škále aktérů mimo veřejnou správu přihlásit se k cílům a principům strategie ČR 2030.

708. ČR 2030 je živým strategickým dokumentem, který reaguje na proměny kontextu a vývoj v prioritních oblastech. Revize strategického dokumentu bude probíhat podle potřeby na základě pravidelného hodnocení prováděného Oddělením pro udržitelný rozvoj ÚV ČR, nejméně však jednou za pět let.

Seznam literatury

AUTOR, D.; DORN, D. (2013): The Growth of Low-Skill Service Jobs and the Polarization of the U.S. Labor Market, *American Economic Review* 103, č. 5, s. 1553-97.

BELDA, M., PIŠOFT, P., ŽÁK, M. (2015) Výstupy regionálních klimatických modelů na území ČR pro období 2015 až 2060. Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy pro Glopolis, Praha 2015.

BRYNJOLFSSON, E.; MCAFEE, A. (2014) *The Second Machine Age: work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. London: W.W. Norton & Company, c2014. ISBN 978-0-393-23935-5.

CERGE-EI (2014) Srovnání oblíbenosti školy a matematiky pohledem mezinárodních šetření. [Discussion Paper Series] Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/files/DPuceni_muceni.pdf

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. (2016) [Tematická zpráva] Vzdělávání v globálních a rozvojových tématech v základních a středních školách.

ČSÚ. Šetření ENERGO 2004. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vysledky-z-roku-2004>

DRAHOKOUPIL, J.; FABO B. (2016). The platform economy and the disruption of the employment relationship. ETUI Policy Brief: European Economic, Employment and Social Policy 2016 (5). Dostupné z: <https://www.etui.org/Publications2/Policy-Briefs/European-Economic-Employment-and-Social-Policy/The-platform-economy-and-the-disruption-of-the-employment-relationship>

ERÚ (2015) Roční zpráva zpráva o provozu elektrizační soustavy ČR. Dostupné z: <https://www.eru.cz/elektrina/statistika-a-sledovani-kvality/rocnizpravy-o-provozu>

EVROPSKÁ KOMISE (2015) Growing the european silver economy. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/active-healthy-ageing/silvereco.pdf#view=fit&pagemode=none>

EVROPSKÁ KOMISE (2016) Gender Pay Gap factsheet. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/gpg_country_factsheet_cz_2015_en.pdf.

EVROPSKÁ KOMISE Sdělení č. 356 (2016). Evropský program pro ekonomiku sdílení, 2. 6. 2016. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16881>

EVROPSKÁ UNIE (2000) Dohoda 2000/483/ES [Dohoda z Cotonou] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV:r12101>

EVROPSKÁ UNIE (2015) [projekt] Cultural Heritage Counts for Europe, Dostupné z: www.enactc.org/culturalheritagecountsforeurope

EVROPSKÝ PARLAMENT (2015) [Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions] Improving competences.

EVROPSKÝ PARLAMENT (2015) Employment and Skills Aspects of the Digital Single Market Strategy. [Study for the EMPL Committee] s. 24. Dostupné z:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/569967/IPOL_STU\(2015\)569967_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/569967/IPOL_STU(2015)569967_EN.pdf).

FEDERAL MINISTRY OF LABOUR AND SOCIAL AFFAIRS, GERMANY. 2015. Green Paper Work 4.0. Dostupné z: <http://www.bmas.de/EN/Services/Publications/arbeiten-4-0-greenpaper-work-4-0.html>

FIALOVÁ, D. (2014) Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra, in. Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19. – 21. století, Praha: Togga 2014

FREY, C. B.; OSBORNE, M. (2013): The Future of Employment: How susceptible are Jobs to Computerisation? the Oxford Martin Programme on Technology and Employment <http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/publications/view/1314>

FULLER, R. A.; IRVINE, K. N.; DEVINE-WRIGHT, P.; WARREN, P. H.; GASTON, K. J. (2007) Psychological benefits of greenspace increase with biodiversity. *Biology Letters* 3.

HINTERKÖRNER, P. (2013) Veřejný prostor v jezerním městě Aspern. Veřejný prostor, veřejná prostranství: Sborník z konference AUÚP.

HRUŠKA, J., CIENCIALA, E. (eds.) (2001): Dlouhodobá acidifikace a nutriční degradace lesních půd – limitující faktor současného lesnictví. Ministerstvo životního prostředí, Praha.

<http://www.oecd.org/statistics/measuring-well-being-and-progress.htm>.

HUDSON, B.D. (1994) Soil organic matter and available water capacity. *J. Soil Water Conservation*. 49:189–194

INSTITUT UMĚNÍ (2016) Podpora internacionalizace a exportu kulturních a kreativních průmyslů v ČR.

KLEVEN, H.J.; LANDAIS, C.; SAEZ, E.; SCHULTZ, E. (2014). Migration and Wage Effects of Taxing Top Earners: Evidence from the Foreigners' Tax Scheme in Denmark, *The Quarterly Journal of Economics* (2014) 129(1): 333-378 doi:10.1093/qje/qjt033

LEKEŠ, V. (2015) Urbanismus a ekologie: Výstavba eko-měst ve Švédsku. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2015, XVIII.(6), s. 24-25.

MAIER, K. (2009) Polycentric development in the spatial development policy of the Czech Republic, *Urban Research & Practice*, 2:3, 319-331, DOI: 10.1080/17535060903319285.

MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE PRÁCE [ILO - International Labour Organization] (2012). From Precarious to Decent Work., s. 27. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---actrav/documents/meetingdocument/wcms_179787.pdf

MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE PRÁCE [ILO - International Labour Organization] (2009). Partnership for decent work. Dostupné z: https://www.rconline.undg.org/wp-content/uploads/2011/11/RC_brochure_Final_WEB_Feb111.pdf

MIČKA P., ed. (2016) Analýza občanské participace v České republice, s. 44. Dostupné z: <http://www.paktparticipace.cz/dokumenty/analýza>

MINISTERSTVO PRÁCE a SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR (2005) Národní koncepce politiky podpory rodin s dětmi, [Koncepce rodinné politiky schválená usnesením vlády ČR č. 1305 ze dne 12. října. 2005]

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR (2015), Vybrané údaje o bydlení

MINISTERSTVO PRŮMYSLU a OBCHODU ČR (2015) Národní akční plán pro chytré sítě

MINISTERSTVO PRŮMYSLU a OBCHODU ČR (2015) Státní energetická koncepce. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument158059.html>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE a TĚLOVÝCHOVY ČR (2014) Rámec rozvoje vysokých škol do roku 2020.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE a TĚLOVÝCHOVY ČR (2014) Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE a TĚLOVÝCHOVY ČR (2015) Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání.

MINISTERSTVO VNITRA ČR (2004) Strategie podpory dostupnosti a kvality veřejných služeb.

MINISTERSTVO VNITRA ČR (2010) Komplexní strategie ČR k řešení problematiky kritické infrastruktury.

MINISTERSTVO VNITRA ČR (2016) Cizinci 3. zemí se zaevidovaným povoleným pobytem na území ČR. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ (2013) Strategie působení ČR v Evropské unii. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Strategie-pusobeni-CR-v-EU.pdf>

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ (2014) Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/verejne/dokumenty/zdravi-2020-narodni-strategie-ochrany-a-podpory-zdravi-a-prevence-nemoci_8690_3016_5.html

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ (2015) Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/zmena_klimatu_adaptacni_strategie

MYSÍKOVÁ, M. (2012) Gender Wage Gap in the Czech Republic and Central European Countries. Prague Economic Papers. Praha, 2012, vol. 21, issue 3. <http://www.vse.cz/pep/427>.

OECD (2013) Risk and Resilience: From Good Idea to Good Practice. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/FINAL%20WP%2013%20Resilience%20and%20Risk.pdf>

OECD (2016) <https://www.oecd.org/gender/data/genderwagegap.htm>, OECD (2013) Measuring Well-being and Progress: Well-being Research

OECD (2016) Trends Shaping Education. Dostupné z: <http://www.oecd.org/edu/trends-shaping-education-22187049.htm> (16. 8. 216)

OECD 360 Česká republika 2015. (2015) Dostupné z: <http://www.oecd360.org/czechrepublic>

RINK, D.; COUCH, CH.; HAASE, A.; KRZYSZTOFIK, R.; NADOLU, B.; RUMPEL, P. (2014) The governance of urban shrinkage in cities of post-socialist Europe: policies, strategies and actors, Urban Research & Practice, 7:3, 258-277, DOI: 10.1080/17535069.2014.966511

SCHMEIDLER, K.; JIŘÍČKOVÁ, H.; ZÁMEČNÍK, P. (2011) Výzva shrinking cities u nás, v Evropě i ve světě, Urbanismus a územní rozvoj 6/2011, s. 21-27.

SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR (2015) Ekonomické dopady mateřství: co znamená odpovědnost za péči o dítě/děti pro ženy z hlediska jejich pracovního uplatnění a ekonomického postavení?

STANDING, G. (2014) The Precariat: The New Dangerous Class, Bloomsbury Academic.

ŠABATOVÁ, A. [Veřejná ochránkyně práv] (2016) Diskriminace v ČR: oběť diskriminace a její překážky v přístupu ke spravedlnosti. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/diskriminace_CZ_fin.pdf

ŠATAVA, J. (2015): Pracovní aktivita po dosažení důchodového věku: Institucionální pobídky v České republice. IDEA studie 9-2015. Národohospodářský ústav AV ČR. ISBN 978-80-7344-355-9

TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AKADEMIE VĚD ČR; CENTRUM PRO OTÁZKY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ UK (2015) Globální megatrendy pro aktualizovaný Strategický rámec udržitelného rozvoje: seznam globálních megatrendů [studie zpracované pro Úřad vlády].

TITMUSS, R. M.; ABEL-SMITH, B.; & TITMUSS, K. (1987). The philosophy of welfare: Selected writings of Richard M. Titmuss.

UNESCO (2016) Global Education Monitoring Report Summary.

ÚŘAD VLÁDY ČR (2014) Zprávy o rovnosti žen a mužů za roky 1998–2014.

ÚŘAD VLÁDY ČR (2015) [Agentura pro sociální začleňování] Strategie boje se sociálním vyloučením do roku 2020. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/strategie-boje-proti-socialnimu-vyloucenim/>

ÚŘAD VLÁDY ČR (2015) [Odbor lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády, Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny] Strategie romské integrace do roku 2020.

ÚŘAD VLÁDY ČR, Oddělení strategií a trendů (2015) Dopady digitalizace na trh práce v ČR a EU. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/analyzy-EU/Dopady-digitalizace-na-trh-prace-CR-a-EU.pdf>

VAN LIER, T.; DE WITTE, A.; MACHARIS, C. (2012) The Impact of Telework on Transport Externalities: The Case of Brussels Capital Region, *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 2012, s. 240-250

VISSER, E.-J.; LANZENDORF, M. (2014) Mobility and Accessibility Effects of B2C E-Commerce: a Literature Review, *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 2/2014, s. 189-205. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Martin_Lanzendorf/publication/46652639_Mobility_and_accessibility_effects_of_b2c_E-commerce_A_literature_survey/links/55c896a008aebc967df8eab8.pdf

Přehled Cílů udržitelného rozvoje

Cíle udržitelného rozvoje

- Cíl 1. Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě
- Cíl 2. Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství
- Cíl 3. Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku
- Cíl 4. Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělávání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny
- Cíl 5. Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek
- Cíl 6. Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení pro všechny a udržitelné hospodaření s nimi
- Cíl 7. Zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny
- Cíl 8. Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný ekonomický růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny
- Cíl 9. Vybudovat odolnou infrastrukturu, prosazovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a inovace
- Cíl 10. Snížit nerovnost uvnitř zemí a mezi nimi
- Cíl 11. Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce
- Cíl 12. Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu
- Cíl 13. Přijmout bezodkladná opatření na boj se změnou klimatu a zvládnání jejích dopadů
- Cíl 14. Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje
- Cíl 15. Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity
- Cíl 16. Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních
- Cíl 17. Oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj a posílit prostředky pro jeho uplatňování

Cíle udržitelného rozvoje včetně podcílů

Cíl 1. Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě

1.1 Do roku 2030 odstranit extrémní chudobu všude na světě; extrémní chudoba je v současnosti definována jako život za méně než 1,25 dolaru na den

1.2 Do roku 2030 snížit alespoň o polovinu podíl mužů, žen a dětí všech věkových kategorií, kteří žijí v chudobě tak jak je definována v národní legislativě

1.3 Zavést na úrovni států vhodné systémy sociální ochrany pro všechny včetně nejpotřebnějších, a do roku 2030 rozšířit jejich dosah na většinu chudých a ohrožených

1.4 Do roku 2030 zajistit, aby všichni muži a ženy, zejména chudí a zranitelní, měli stejná práva v přístupu k ekonomickým zdrojům i základním službám, na vlastnictví a možnost nakládat s půdou a stejná práva na další formy vlastnictví, dědictví, přírodní zdroje, příslušné nové technologie a finanční služby, jako například mikrofinancování

1.5 Do roku 2030 posílit odolnost chudých a zranitelných a zmírnit jejich zranitelnost před extrémními klimatickými jevy a jinými ekonomickými, sociálními a environmentálními otřesy a pohromami

1.a Zajistit výraznou mobilizaci prostředků z různých zdrojů, mimo jiné i dokonalejší rozvojovou spoluprací, a zajistit tak přiměřené a předvídatelné prostředky pro rozvojové země – zejména nejméně rozvinuté – na zavádění programů a politik na odstranění chudoby ve všech jejích formách

1.b Vytvořit výrazné politické strategie na národní, regionální i mezinárodní úrovni, založené na genderově citlivých rozvojových strategiích na podporu chudých, které povedou ke zrychlení investic do opatření na odstranění chudoby

Cíl 2. Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství

2.1 Do roku 2030 vymýtit hlad a zajistit přístup všem lidem, zejména chudým a ohroženým, včetně malých dětí, k bezpečné, výživné a dostačující stravě po celý rok

2.2 Do roku 2030 odstranit všechny formy podvýživy a do roku 2025 dosáhnout mezinárodně dohodnutých cílů ohledně zakrnění a hubnutí dětí mladších pěti let a vyřešit výživové potřeby dospívajících dívek, těhotných a kojících žen a starších osob

2.3 Do roku 2030 zdvojnásobit zemědělskou produktivitu a příjmy malých zemědělců – zejména žen, původních obyvatel, rodinných farmářů, pastevců a rybářů – pomocí zajištění bezpečného

a rovného přístupu k půdě, dalším výrobním zdrojům (a vstupům), znalostem, finančním službám, trhům a vytvářením příležitostí k vytváření přidané hodnoty a přístupu k zaměstnání v nezemědělském sektoru

2.4 Do roku 2030 zajistit/zavést systémy udržitelné výroby potravin a (zavést) odolné zemědělské postupy, které zvýší produktivitu a výrobu a pomohou zachovat ekosystémy posilující schopnosti půdy přizpůsobit se klimatické změně, extrémnímu počasí, suchu, záplavám a dalším pohromám, a které postupně zlepší kvalitu půdy

2.5 Do roku 2020 zajistit zachování genetické rozmanitosti osiv, pěstovaných plodin, hospodářských a domácích zvířat a jejich divoce žijících příbuzných druhů, mimo jiné pomocí správně spravovaných a diverzifikovaných semenných a rostlinných bank na národní, regionální i mezinárodní úrovni a zajistit přístup ke spravedlivému sdílení přínosů z využívání genetických zdrojů a tradičních poznatků, v souladu s mezinárodními dohodami

2.a Zvýšit investice, mimo jiné i prostřednictvím posílení mezinárodní spolupráce, do venkovské infrastruktury, zemědělského výzkumu a nadstavbových služeb, vývoje technologií a genových bank zvířat a rostlin za účelem zlepšení zemědělských výrobních kapacit v rozvojových zemích, zejména v těch nejméně rozvinutých

2.b Napravit a předcházet obchodním omezením a pokřivením na světových zemědělských trzích, mimo jiné prostřednictvím souběžného odstranění všech forem dotací na vývoz a dalších opatření s obdobným účinkem, v souladu s mandátem rozvojového kola v Dauhá

2.c Přijmout opatření k zajištění řádného fungování trhu potravinářských komodit a jejich derivátů a usnadnit včasný přístup k informacím o trhu, včetně informací o potravinových rezervách, s cílem přispět k omezení extrémní volatility cen potravin

Cíl 3. Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku

3.1 Do roku 2030 celosvětově snížit míru mateřské úmrtnosti na méně než 70 na 100 tisíc porodů

3.2 Do roku 2030 zabránit úmrtím novorozenců a dětí mladších pěti let, jimž je možné předejít. Všechny země budou usilovat o snížení novorozenecké úmrtnosti na úroveň maximálně 12 úmrtí na 1000 živě narozených dětí a snížení úmrtnosti dětí mladších pěti let na úroveň 25 a méně na 1000 živě narozených dětí

3.3 Do roku 2030 ukončit epidemii AIDS, tuberkulózy, malárie a zanedbávaných tropických nemocí a bojovat proti hepatitidě, vodou přenášeným nemocem a ostatním přenosným nemocem

3.4 Do roku 2030 snížit pomocí prevence a léčby o třetinu předčasnou úmrtnost na nepřenosné choroby; podporovat duševní zdraví a duševní pohodu

3.5 Posílit prevenci a léčbu užívání návykových látek, včetně užívání narkotik a škodlivého užívání alkoholu

3.6 Do roku 2020 celosvětově snížit na polovinu počet úmrtí a zranění při dopravních nehodách

3.7 Do roku 2030 zajistit všeobecný přístup ke službám pro sexuální a reprodukční zdraví, jako jsou programy plánovaného rodičovství, informace a vzdělávání nebo zahrnutí problematiky reprodukčního zdraví do národních strategií a programů

3.8 Docílit všeobecného zabezpečení zdraví, včetně ochrany finančních rizik, přístupu ke kvalitní základní zdravotní péči a přístupu k bezpečným, účinným, kvalitním a cenově dostupným základním léčivům a očkovacím látkám pro všechny

3.9 Do roku 2030 podstatně snížit počet úmrtí a onemocnění vlivem nebezpečných chemických látek a znečištěného vzduchu, vody a půdy

3.a Posílit uplatňování rámcové úmluvy Světové zdravotnické organizace (WHO) o kontrole tabáku ve všech zemích dle potřeby

3.b Podporovat výzkum a vývoj vakcín a léků na přenosné i nepřenosné choroby, které primárně postihují především rozvojové země, poskytnout přístup k cenově dostupným základním lékům a vakcínám v souladu s Deklarací z Dohá o Dohodě TRIPS a veřejném zdraví, která potvrzuje právo rozvojových zemí plně využít ujednání v Dohodě o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, pokud jde o flexibilitu v ochraně veřejného zdraví a zejména v přístupu k lékům pro všechny

3.c Podstatně zvýšit financování zdravotnictví a nábor, rozvoj, školení a retence pracovníků ve zdravotnictví v rozvojových zemích, zejména v těch nejméně rozvinutých a v malých ostrovních rozvojových státech

3.d Zvýšit kapacitu všech zemí, zejména rozvojových, pro včasné varování, snižování rizik a řízení národních a globálních zdravotních rizik

Cíl 4. Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělávání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny

4.1 Do roku 2030 zajistit, aby všechny dívky a chlapci ukončili bezplatné, rovnoprávné a kvalitní primární a sekundární základní vzdělání, které bude mít odpovídající a efektivní studijní výsledky

4.2 Do roku 2030 zajistit, aby všechny dívky a chlapci měli možnost kvalitního rozvoje v raném dětství, aby měli přístup k předškolní péči a vzdělání tak, že budou připraveni pro základní vzdělávání

4.3 Do roku 2030 zajistit rovný přístup všech žen a mužů k cenově dostupnému a kvalitnímu odbornému, učňovskému a vyššímu vzdělání, včetně univerzitního

4.4 Do roku 2030 výrazně zvýšit počet mladých a dospělých, kteří mají příslušné dovednosti včetně technických a odborných, které budou předpokladem pro zaměstnání, důstojné pracovní zařazení a pro podnikání

4.5 Do roku 2030 eliminovat genderové nerovnosti ve vzdělávání a zajistit rovný přístup ke všem úrovním vzdělání a odborné přípravy pro znevýhodněné – osoby se zdravotním postižením, původní obyvatelstvo či ohrožené děti

4.6 Do roku 2030 zajistit, aby všichni mladí a značná část dospělých mužů i žen dosáhli čtenářské a matematické gramotnosti

4.7 Do roku 2030 zajistit, aby všichni studenti získali znalosti a dovednosti potřebné k podpoře udržitelného rozvoje, mimo jiné prostřednictvím vzdělávání o udržitelném rozvoji a trvale udržitelném způsobu života, o lidských právech, genderové rovnosti, dále pomocí podpory kultury míru a nenásilí, globálního občanství i docenění kulturní rozmanitosti a příspěvku kultury k udržitelnému rozvoji

4.a Vybudovat a vylepšit genderově citlivá vzdělávací zařízení, která budou vhodná pro děti i lidi se zdravotním postižením, a poskytnout bezpečné, nenásilné, inkluzivní a efektivní vzdělávací prostředí pro všechny

4.b Do roku 2020 výrazně na celém světě rozšířit počet stipendií pro studenty z rozvojových zemí – zejména těch nejméně rozvinutých, malých ostrovních rozvojových a afrických států – pro zápis do vysokoškolského vzdělávání, učňovské přípravy a vzdělávacích programů v informačních a komunikačních technologiích, technologických, stavebních a vědeckých oborech v rozvinutých i rozvojových státech

4.c Do roku 2030 výrazně zvýšit počty kvalifikovaných učitelů, a to i prostřednictvím mezinárodní spolupráce pro vzdělávání učitelů v rozvojových zemích, zejména těch nejméně rozvinutých, a malých ostrovních rozvojových státech

Cíl 5. Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek

5.1 Celosvětově skoncovat se všemi formami diskriminace žen a dívek

5.2 Eliminovat všechny formy násilí vůči ženám a dívkám ve veřejné i soukromé sféře, včetně obchodu s lidmi a sexuálního či jiného vykořisťování

5.3 Odstranit všechny škodlivé praktiky jako jsou dětské, předčasné a nucené sňatky či ženská obřízka

5.4 Uznávat a oceňovat neplacenou péči a domácí práce pomocí zajištění veřejných služeb, infrastruktury a politik sociální ochrany a prosazování sdílené odpovědnosti v rámci domácnosti a rodiny podle zvyklostí dané země

5.5 Zajistit ženám rovné příležitosti a plnou a efektivní účast na rozhodování na všech úrovních v politickém, ekonomickém i veřejném životě

5.6 Zajistit všeobecnou dostupnost služeb sexuálního a reprodukčního zdraví a reprodukčního práva, jak bylo dohodnuto v souladu s Akčním programem Mezinárodní konference o populaci a rozvoji a Pekingskou akční platformou a závěrečnými dokumenty návazných konferencí

5.a Provést reformy, které ženám zajistí rovná práva k ekonomickým zdrojům, možnost vlastnictví a hospodaření s pozemky i dalších forem vlastnictví, přístup k finančním službám, dědictví a přírodním zdrojům v souladu s národní legislativou

5.b Rozšířit možnosti využívání moderních technologií, zejména informačních a komunikačních, pro posilování postavení žen

5.c Přijmout a posílit vhodné politiky a vymahatelné právní předpisy pro prosazování rovnosti žen a mužů a posilování postavení žen a dívek ve všech sférách

Cíl 6. Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení pro všechny a udržitelné hospodaření s nimi

6.1 Do roku 2030 zajistit univerzální a rovný přístup k bezpečné a cenově dostupné pitné vodě pro všechny

6.2 Do roku 2030 zajistit spravedlivě všem odpovídající sanitační a hygienická zařízení a skoncovat s vylučováním na volných prostranstvích, se zvláštním ohledem na potřeby žen, dívek a lidí v těžké situaci

6.3 Do roku 2030 zlepšit kvalitu vody snížením jejího znečišťování, zamezením vyhazování odpadů do vody a minimalizací vypouštění nebezpečných chemických látek do vody, snížit na polovinu podíl znečištěných odpadních vod a podstatně zvýšit recyklaci a bezpečné opětovné využívání vody v celosvětovém měřítku

6.4 Do roku 2030 podstatně zvýšit efektivitu využívání vody ve všech sektorech a zajistit udržitelný odběr a dodávky pitné vody tak, aby byl vyřešen nedostatek vody a podstatně se snížil počet lidí trpících jejím nedostatkem

6.5 Do roku 2030 zavést integrovanou správu vodních zdrojů na všech úrovních, a to i pomocí přeshraniční spolupráce tam, kde je to vhodné

6.6 Do roku 2020 zajistit ochranu a obnovu ekosystémů související s vodou, včetně hor, lesů, mokřad, řek, zvodní a jezer

6.a Do roku 2030 rozšířit mezinárodní spolupráci a podporu budování kapacit v rozvojových zemích v rámci programů a činností souvisejících s vodou a sanitačními zařízeními zahrnující zadržování, odsolování a efektivní využívání vody, čištění odpadních vod a využívání technologií pro recyklaci a opětovné využívání vody

6.b Podporovat a posilovat zapojení místních komunit do zlepšování správy vodních zdrojů a sanitačních zařízení

Cíl 7. Zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny

7.1 Do roku 2030 zajistit všem přístup k cenově dostupným, spolehlivým a moderním energetickým službám

7.2 Do roku 2030 podstatně zvýšit podíl energie z obnovitelných zdrojů na celosvětovém energetickém mixu

7.3 Do roku 2030 celosvětově zdvojnásobit energetickou účinnost

7.a Do roku 2030 zlepšit mezinárodní spolupráci ve zpřístupňování výzkumu a technologií čisté energie, včetně energie z obnovitelných zdrojů, energetické účinnosti a pokročilých a čistších technologií fosilních paliv; podporovat investice do energetické infrastruktury a technologií čisté energie

7.b Do roku 2030 rozšířit infrastrukturu a vylepšit technologie pro dodávky moderních a udržitelných energetických služeb pro všechny v rozvojových zemích, zejména v nejméně rozvinutých a malých ostrovních rozvojových státech

Cíl 8. Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný ekonomický růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny

8.1 Udržovat ekonomický růst na hlavu v závislosti na podmínkách jednotlivých zemí, zejména minimálně 7procentní růst HDP ročně v nejméně rozvinutých zemích

8.2 Dosáhnout vyšší úrovně ekonomické produktivity pomocí diverzifikace, technologického rozvoje a inovací, mimo jiné také zaměřením se na odvětví s vysokou přidanou hodnotou a s vysokým podílem lidské práce

8.3 Podporovat politiky orientované na rozvoj, které podporují produktivní činnosti, vytváření důstojných pracovních míst, podnikání, kreativitu a inovace, a podporují vznik a růst mikropodniků, malých a středních podniků, mimo jiné prostřednictvím zpřístupňování finančních služeb

8.4 Postupně až do roku 2030 zlepšovat efektivní využívání globálních zdrojů ve spotřebě i výrobě a učinit vše potřebné pro to, aby ekonomický růst nebyl spojen s poškozováním životního prostředí, v souladu s desetiletým rámcovým programem trvale udržitelné spotřeby a výroby, v jehož čele stojí rozvinuté země

8.5 Do roku 2030 dosáhnout plné a produktivní zaměstnanosti a zajistit důstojnou práci pro všechny ženy a muže, včetně mladých lidí a osob se zdravotním postižením, a zajistit stejnou odměnu za rovnocennou práci

8.6 Do roku 2020 podstatně snížit podíl mladých lidí, kteří nepracují ani nestudují

8.7 Přijmout okamžitá a účinná opatření k vymýcení nucené práce, skoncovat s moderními formami otroctví a s obchodováním s lidmi a dosáhnout zákazu a odstranění nejhorších forem dětské práce, včetně náboru a využívání dětských vojáků, a do roku 2025 odstranit dětskou práci ve všech jejích formách

8.8 Chránit práva a podporovat bezpečné a stabilní pracovní podmínky pro všechny pracující, včetně pracujících migrantů – zejména žen, a lidí s nebezpečným povoláním

8.9 Do roku 2030 navrhnout a realizovat politiky podpory udržitelného cestovního ruchu, který vytváří pracovní místa a podporuje místní kulturu a produkty

8.10 Posílit kapacitu domácích finančních institucí na podporu a rozšíření přístupu k bankovním, pojišťovnickým a finančním službám pro všechny

8.a Zvýšit podporu konceptu „Pomoc na podporu obchodu“ pro rozvojové země, zejména těch nejméně rozvinutých, mimo jiné prostřednictvím programu „Prohloubený integrovaný rámec obchodní technické asistence pro nejméně rozvinuté státy“

8.b Do roku 2020 rozvinout a uvést v život globální strategii pro zaměstnávání mladých a realizovat Globální pakt pro pracovní místa Mezinárodní organizace práce

Cíl 9. Vybudovat odolnou infrastrukturu, prosazovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a inovace

9.1 Rozvinout kvalitní, spolehlivou, udržitelnou a odolnou infrastrukturu, zahrnující i regionální a přeshraniční infrastrukturu, na podporu ekonomického rozvoje a zvýšené kvality života, se zaměřením na ekonomicky dostupný a rovný přístup pro všechny

9.2 Podporovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a do roku 2030 významně zvýšit podíl průmyslu na zaměstnanosti a HDP, a to s ohledem na podmínky v jednotlivých zemích, a zdvojnásobit jeho podíl v nejméně rozvinutých státech

9.3 Zlepšit přístup malých průmyslových a jiných podniků – zejména v rozvojových zemích – k finančním službám, včetně dostupných úvěrů, a jejich začleňování do hodnotových řetězců a trhů

9.4 Do roku 2030 zmodernizovat infrastrukturu a zdokonalit vybavení průmyslových podniků tak, aby byly udržitelné, účinněji využívaly zdroje; dále využívat více čistých a k životnímu

prostředí šetrných technologií a výrobních procesů; zapojí se všechny státy s ohledem na své možnosti

9.5 Posílit vědecký výzkum, zlepšit technologickou vybavenost průmyslových odvětví ve všech zemích, zejména rozvojových, a do roku 2030 podporovat inovace a významně zvýšit počet výzkumných a vývojových pracovníků na jeden milion obyvatel a výdaje na soukromý i veřejný výzkum a vývoj

9.a Napomáhat rozvoji udržitelné a odolné infrastruktury v rozvojových zemích prostřednictvím lepší finanční, technologické a technické podpory africkým, nejméně rozvinutým, vnitrozemským rozvojovým a malým ostrovním rozvojovým státům

9.b Podporovat rozvoj technologií, výzkumu a inovací v rozvojových zemích, včetně zajišťování příznivého politického prostředí mimo jiné pro průmyslovou diverzifikaci a výrobu zboží s přidanou hodnotou

9.c Výrazně zvýšit přístup k informačním a komunikačním technologiím a usilovat o poskytování všeobecného a cenově dostupného přístupu k internetu v nejméně rozvinutých státech do roku 2020

Cíl 10. Snížit nerovnost uvnitř zemí a mezi nimi

10.1 Do roku 2030 postupně dosáhnout a udržet růst příjmů spodních 40 procent populace na úrovni vyšší než je celostátní průměr

10.2 Do roku 2030 posilovat a podporovat sociální, ekonomické a politické začleňování všech, bez ohledu na věk, pohlaví, zdravotní postižení, rasu, etnický původ, náboženské vyznání a ekonomické či jiné postavení

10.3 Zajistit rovné příležitosti a snížit nerovnosti, zejména odstraňováním diskriminačních zákonů, politik a postupů, a podporou vhodných právních předpisů, politik a postupů

10.4 Přijmout politická opatření, zejména v oblasti fiskální, mzdové a v oblasti sociální ochrany a postupně dosáhnout větší rovnosti

10.5 Zlepšit regulaci a monitoring globálních finančních trhů a institucí a posílit uplatňování těchto regulací

10.6 Zajistit větší zastoupení a silnější hlas pro rozvojové státy v rozhodování v mezinárodních ekonomických a finančních institucích s cílem vytvořit efektivnější, věrohodnější, spolehlivější a legitimnější instituce

10.7 Usnadňovat řízenou, bezpečnou a zodpovědnou migraci a mobilitu lidí, zahrnující uplatňování plánovaných a dobře řízených migračních politik

10.a Uplatňovat zásadu zvláštního a diferencovaného přístupu k rozvojovým zemím, zejména k těm nejméně rozvinutým, v souladu s dohodami Světové obchodní organizace

10.b Podporovat oficiální rozvojovou pomoc (ODA) a finanční toky zahrnující přímé zahraniční investice do států, které to potřebují nejvíce, zejména nejméně rozvinuté, africké země, malé ostrovní a vnitrozemské rozvojové státy, v souladu s jejich národními plány a programy

10.c Do roku 2030 snížit náklady na převody remitencí migrantů na méně než 3 procenta a eliminovat transakční kanály s náklady vyššími než 5 procent

Cíl 11. Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce

11.1 Do roku 2030 zajistit všem přístup k odpovídajícímu, bezpečnému a cenově dostupnému bydlení a základním službám, zlepšit podmínky bydlení ve slumech

11.2 Do roku 2030 poskytnout všem přístup k bezpečným, finančně dostupným, snadno přístupným a udržitelným dopravním systémům zlepšit bezpečnost silničního provozu zejména rozšířením veřejné dopravy se zvláštním důrazem na potřeby lidí v těžké situaci jako ženy, děti, osoby se zdravotním postižením a starší osoby

11.3 Do roku 2030 posílit inkluzivní a udržitelnou urbanizaci a kapacity pro participativní, integrované a udržitelné plánování a správu měst a obcí ve všech zemích

11.4 Zlepšit úsilí na ochranu a záchranu světového kulturního a přírodního dědictví

11.5 Do roku 2030 výrazně snížit počet úmrtí a dalších negativních dopadů přírodních katastrof zahrnujících pohromy spojené s vodou. Týká se to také přímých ekonomických ztrát ve vztahu ke globálnímu HDP. Zvláštní pozornost je nutné věnovat ochraně chudých a zranitelných lidí

11.6 Do roku 2030 snížit nepříznivý dopad životního prostředí měst na jejich obyvatele, zejména zaměřením pozornosti na kvalitu ovzduší a nakládání s komunálním i jiným odpadem

11.7 Do roku 2030 zajistit všeobecný přístup k bezpečné, inkluzivní a přístupné městské zeleni a veřejnému prostoru, zejména pro ženy a děti, starší osoby a osoby se zdravotním postižením

11.a Podporovat pozitivní ekonomické, sociální a environmentální vazby mezi městskými, příměstskými a venkovskými oblastmi zlepšením národního a regionálního rozvojového plánování

11.b Do roku 2020 výrazně zvýšit počet měst a obcí, které přijímají a realizují integrované politiky a plány na podporu inkluze, účinného využívání zdrojů, zmírňování a adaptace na změnu klimatu, odolnost vůči katastrofám, a vypracovat a realizovat komplexní řízení

rizik katastrof na všech úrovních v souladu se Sendaiským rámcem pro DRR 2015 – 2030

11.c Podporovat nejméně rozvinuté země, mimo jiné prostřednictvím finanční a technické pomoci, při stavbě udržitelných a odolných budov s využitím místních materiálů

Cíl 12. Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu

12.1 Uplatňovat desetiletý rámec programů pro udržitelnou spotřebu a výrobu se zapojením všech států v čele s rozvinutými a s přihlédnutím k rozvoji a schopnostem států rozvojových

12.2 Do roku 2030 dosáhnout udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a jejich efektivního využívání

12.3 Do roku 2030 snížit v přepočtu na hlavu na polovinu globální plýtvání potravinami na maloobchodní a spotřebitelské úrovni a snížit ztráty potravin v celém výrobním a zásobovacím procesu, včetně posklizňových ztrát

12.4 Do roku 2020 dosáhnout k životnímu prostředí šetrného nakládání s chemickými látkami a odpady během celého jejich životního cyklu, v souladu s dohodnutými mezinárodními rámci, a výrazně snížit jejich uvolňování do ovzduší, vody a půdy tak, aby se minimalizovaly nepříznivé dopady na lidské zdraví a životní prostředí

12.5 Do roku 2030 výrazně snížit produkci odpadů s pomocí prevence, redukce, recyklace a opětovného používání

12.6 Podporovat podniky, zejména velké a nadnárodní společnosti, aby přijaly udržitelné postupy a začlenily informace o udržitelnosti do svých pravidelných zpráv

12.7 Prosazovat udržitelné postupy v zadávání veřejných zakázek v souladu s národními politikami a prioritami

12.8 Do roku 2030 zajistit, aby lidé v celém světě měli relevantní informace a povědomí o udržitelném rozvoji a životním stylu v souladu s přírodou

12.a Podporovat rozvojové země, aby posílily své vědecké a technologické kapacity, a přešly tak k udržitelnějšímu způsobu výroby a spotřeby

12.b Vytvořit a zavést nástroje pro sledování dopadů udržitelného rozvoje na cestovní ruch, který vytváří pracovní místa a podporuje místní kulturu a produkty

12.c Usměrnit neefektivní dotace na fosilní paliva podporující nadbytečnou spotřebu odstraňováním pokřivení trhu v souladu s podmínkami v jednotlivých státech, mimo jiné prostřednictvím daňové restrukturalizace a rušením těchto škodlivých dotací tam, kde existují, aby byl zřejmý jejich dopad na životní prostředí. Je

potřeba přitom brát plně v úvahu specifické potřeby a podmínky rozvojových zemí a minimalizovat možné negativní dopady na jejich rozvoj způsobem, který bude chránit chudé a dotčené komunity

Cíl 13. Přijmout bezodkladná opatření na boj se změnou klimatu a zvládnání jejích dopadů

13.1 Ve všech zemích zvýšit odolnost a schopnost adaptace na nebezpečí související s klimatem a přírodními pohromami

13.2 Začlenit opatření v oblasti změny klimatu do národních politik, strategií a plánování

13.3 Zlepšit vzdělávání a zvyšování povědomí o klimatické změně, rozšířit lidské i institucionální kapacity pro zmírňování změny klimatu, adaptaci na ni, snižování jejích dopadů a včasné varování

13.a Uvést do praxe závazek přijatý vyspělými zeměmi v Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu a do roku 2020 společně dát k dispozici ze všech zdrojů 100 miliard ročně na řešení potřeb rozvojových zemí v souvislosti se smysluplnými opatřeními na zmírňování a transparentností při jejich zavádění a plně zprovoznit Zelený klimatický fond v co nejkratší době

13.b Podporovat mechanismy pro zvyšování kapacit pro efektivní plánování a řízení v oblasti změny klimatu v nejméně rozvinutých zemích, se zaměřením na ženy, mládež, místní a přehlížené komunity

Cíl 14. Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje

14.1 Do roku 2025 předcházet a výrazně snižovat znečištění moří, zejména znečištění, které je způsobováno činnostmi na pevnině, včetně odpadků a znečištění z živin

14.2 Do roku 2020 udržitelně spravovat a chránit mořské a pobřežní ekosystémy, aby se zabránilo výrazným negativním dopadům, mimo jiné posilováním jejich odolnosti a opatřeními na jejich obnovu s cílem zajistit zdravé a produktivní oceány

14.3 Minimalizovat a řešit dopady okyselování oceánů, mimo jiné prohlubováním vědecké spolupráce na všech úrovních

14.4 Do roku 2020 dosáhnout účinné regulace rybolovu a skoncovat s nadměrným rybolovem, nezákonným, nehlášeným a neregulovaným rybolovem a nešetrnými metodami rybolovu, zavést vědecky podložené plány hospodaření s cílem obnovit populace ryb v co nejkratším možném čase přinejmenším na úroveň, která dokáže produkovat maximální udržitelný výnos podle biologických vlastností jednotlivých druhů

14.5 Do roku 2020 zakonzervovat alespoň 10 procent pobřežních a mořských oblastí v souladu s vnitrostátním i mezinárodním právem a na základě nejlepších dostupných vědeckých informací

14.6 Do roku 2020 zakázat některé formy dotací na rybolov, které přispívají k nadměrnému rybolovu, odstranit dotace, které přispívají k nezákonnému, nehlášenému a neregulovanému rybolovu a upustit od zavádění obdobných nových dotací s vědomím, že odpovídající a efektivní zvláštní a diferencovaný přístup k rozvojovým a nejméně rozvinutým zemím by se měl stát nedílnou součástí vyjednávání Světové obchodní organizace o dotacích na rybolov

14.7 Do roku 2030 zvýšit ekonomický přínos z udržitelného využívání mořských zdrojů, mimo jiné prostřednictvím řízeného rybolovu, akvakultury a cestovního ruchu pro malé ostrovní rozvojové a nejméně rozvinuté státy

14.a Rozšířit vědecké poznání, rozvíjet výzkumné kapacity a transfer námořních technologií s ohledem na kritéria a pokyny Mezivládní oceánografické komise o transferu námořních technologií a s cílem zlepšit zdraví oceánů a zvýšit přínos biologické rozmanitosti moří na rozvoj rozvojových zemí, zejména malých ostrovních rozvojových a nejméně rozvinutých států

14.b Zajistit malým rybářům přístup k mořským zdrojům a trhům

14.c Posílit ochranu a udržitelné využívání oceánů a jejich zdrojů prostřednictvím mezinárodního práva, jak je zapsáno v Úmluvě o mořském právu, která stanovuje právní rámec pro zachování a udržitelné využívání oceánů a jejich zdrojů, s odvoláním na článek 158 dokumentu *Budoucnost, jakou chceme (The Future We Want)*

Cíl 15. Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity

15.1 Do roku 2020 zajistit ochranu, obnovu a udržitelné využívání suchozemských a vnitrozemských sladkovodních ekosystémů a jejich služeb, zejména lesů, mokřadů, hor a suchých oblastí, v souladu se závazky z mezinárodních dohod

15.2 Do roku 2020 podpořit zavádění udržitelného hospodaření se všemi typy lesů, zastavit odlesňování, obnovit zničené lesy a podstatně zvýšit zalesňování a obnovu lesů na celém světě

15.3 Do roku 2030 bojovat proti rozšiřování pouští, obnovovat znehodnocenou půdu, včetně pozemků postižených rozšiřováním pouští, suchem či záplavami, usilovat o dosažení světa, ve kterém již nedochází k degradaci půdy

15.4 Do roku 2030 zajistit zachování horských ekosystémů, včetně jejich biodiverzity, aby se zvýšila jejich schopnost poskytovat výhody, které jsou nezbytné pro udržitelný rozvoj

15.5 Přijmout neodkladná a výrazná opatření na snižování degradace přirozeného prostředí, zastavit ztrátu biodiverzity a do roku 2020 chránit a zabraňovat vyhynutí ohrožených druhů

15.6 Zajistit spravedlivé rozdělování přínosů plynoucích z využívání genetických zdrojů a podporovat odpovídající přístup k těmto zdrojům

15.7 Přijmout neodkladná opatření ke skoncování s pytláčením a pašováním chráněných druhů rostlin a živočichů a řešit nabídku i poptávku po nelegálních přírodních produktech

15.8 Do roku 2020 zavést opatření proti zavlečení invazivních druhů do suchozemských a vodních ekosystémů a výrazně snížit jejich dopad na tyto ekosystémy, kontrolovat nebo vymýtit prioritní invazivní druhy

15.9 Do roku 2020 začlenit hodnoty ekosystému a biodiverzity do národního i regionálního plánování, rozvojových procesů a strategií na snižování chudoby

15.a Mobilizovat a významně zvýšit finanční prostředky ze všech zdrojů na zachování a udržitelné využívání biodiverzity a ekosystémů

15.b Mobilizovat značné prostředky ze všech zdrojů na všech úrovních na financování udržitelného hospodaření s lesy a poskytnout odpovídající pobídky rozvojovým zemím na zlepšení tohoto hospodaření, včetně ochrany a obnovy lesů

15.c Zvýšit mezinárodní podporu boji proti pytláčení a pašování chráněných druhů, mimo jiné zvyšováním schopností místních komunit věnovat se udržitelným příležitostem k obživě

Cíl 16. Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních

16.1 Výrazně snížit všechny formy násilí a související míru úmrtnosti všude na světě

16.2 Skoncovat se zneužíváním, vykořisťováním a obchodem s lidmi a všemi formami násilí na dětech a jejich mučení

16.3 Podporovat svrchovanost práva na národní i mezinárodní úrovni a zajistit rovný přístup ke spravedlnosti pro všechny

16.4 Do roku 2030 výrazně snížit pohyb nezákonných finančních prostředků a zbraní, usilovat o navrácení odcizeného majetku a bojovat proti všem formám organizovaného zločinu

16.5 Podstatně omezit korupci a úplatkářství ve všech formách

16.6 Vytvořit účinné, odpovědné a transparentní instituce na všech úrovních

16.7 Zajistit odpovědné, inkluzivní, participační a zastupitelské rozhodování na všech úrovních

16.8 Rozšířit a posílit zapojení rozvojových zemí do rozhodování v mezinárodních institucích

16.9 Do roku 2030 poskytnout všem právní subjektivitu, včetně registrace při narození

16.10 Zajistit veřejnosti přístup k informacím a ochranu základních svobod, v souladu s vnitrostátními právními předpisy a mezinárodními dohodami

16.a Posílit příslušné instituce státu, mimo jiné prostřednictvím mezinárodní spolupráce, pro budování kapacit na všech úrovních pro boj proti násilí, terorismu a trestné činnosti, zejména v rozvojových státech

16.b Podporovat a prosazovat nediskriminační zákony a politiku udržitelného rozvoje

Cíl 17. Oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj a posílit prostředky pro jeho uplatňování

Finance

17.1 Posílit mobilizaci domácích zdrojů, mimo jiné prostřednictvím mezinárodní podpory rozvojovým zemím, ke zlepšení domácích kapacit pro výběr daní a dalších příjmů

17.2 Plně realizovat závazky rozvinutých zemí v rámci Oficiální rozvojové pomoci (ODA), včetně závazku mnoha vyspělých zemích poskytnout 0,7 procenta ODA/HND rozvojovým zemím a 0,15 až 0,20 procenta ODA/HND nejméně rozvinutým zemím; poskytovatelé ODA by měli zvážit stanovení cíle poskytnout alespoň 0,20 procenta ODA/HND nejméně rozvinutým zemím

17.3 Mobilizovat dodatečné finanční prostředky z různých zdrojů pro rozvojové státy

17.4 Pomoci rozvojovým zemím při dosahování dlouhodobé dluhové udržitelnosti prostřednictvím koordinovaných politik zaměřených na podporu financování dluhu, oddlužení a restrukturalizaci dluhu dle potřeby, a zabývat se vnějším zadlužením silně zadlužených chudých zemí, aby se snížila jejich míra zadluženosti

17.5 Přijmout a realizovat režimy na podporu investic pro nejméně rozvinuté státy

Technologie

17.6 Posílit spolupráci sever-jih, jih-jih, trojstrannou regionální a mezinárodní spolupráci v přístupu k vědě, technologiím a inovacím, a posílit sdílení znalostí za vzájemně dohodnutých podmínek, mimo jiné prostřednictvím lepší koordinace stávajících mechanismů,

zejména na úrovni OSN, a prostřednictvím mechanismu mezinárodního zpřístupňování technologií

17.7 Podporovat rozvoj, transfer a rozšiřování technologií šetrných k životnímu prostředí do rozvojových zemí za výhodných podmínek, včetně koncesí a preferenčních podmínek na základě vzájemných dohod

17.8 Plně zprovoznit technologickou banku a mechanismy budování vědeckých, technologických a inovačních kapacit pro nejméně rozvinuté státy do roku 2017 rozšířit používání technologií, zejména informačních a komunikačních

Budování kapacit

17.9 Posílit mezinárodní podporu pro realizaci efektivního a cíleného budování kapacit v rozvojových zemích na podporu národních plánů naplňování všech cílů udržitelného rozvoje, a to i prostřednictvím spolupráce sever-jih, jih-jih a trojstranné spolupráce

Obchod

17.10 Podporovat univerzální, standardizovaný, otevřený, nediskriminační a spravedlivý multilaterální obchodní systém pod dohledem Světové obchodní organizace (WTO), a to i prostřednictvím závěrů vyjednávání v Rozvojové agendě WTO z Dauhá

17.11 Výrazně zvýšit vývoz rozvojových zemí, zejména s cílem zdvojnásobit podíl nejméně rozvinutých států na světovém vývozu do roku 2020

17.12 Umožnit nejméně rozvinutým státům bezcelní a bezkvótový přístup na trhy v dlouhodobém měřítku, v souladu s rozhodnutími Světové obchodní organizace, mimo jiné zajištěním toho, že preferenční pravidla původu vztahující se na dovoz z nejméně rozvinutých států jsou transparentní a jednoduchá a přispívají k usnadnění přístupu na trhy

Systémové otázky

Politika a institucionální soudržnost

17.13 Posílit globální makroekonomickou stabilitu, mimo jiné prostřednictvím koordinace politik a jejich koherence

17.14 Podporovat politickou soudržnost pro udržitelný rozvoj

17.15 Respektovat politiku jednotlivých států při zavádění a provádění politik pro vymýcení chudoby a udržitelný rozvoj

Mnohostranná partnerství

17.16 Posílit globální partnerství pro udržitelný rozvoj podporované mnohostranným partnerstvím ve prospěch mobilizace a sdílení znalostí, expertízy, technologií a finančních zdrojů na podporu

dosažení cílů udržitelného rozvoje ve všech zemích, zejména rozvojových

17.17 Podněcovat a podporovat efektivní partnerství veřejných institucí, partnerství veřejného a soukromého sektoru a partnerství v rámci občanské společnosti, a to na základě zkušeností a využívání zdrojových strategií partnerství

Data, monitorování a odpovědnost

17.18 Do roku 2020 zvýšit podporu budování kapacit rozvojových zemí, včetně nejméně rozvinutých a malých ostrovních rozvojových států, k výraznému zvýšení dostupnosti vysoce kvalitních, aktuálních a spolehlivých údajů členěných podle příjmů, pohlaví, věku, rasy, etnického původu, migračního statutu, zdravotního postižení, geografické polohy a dalších relevantních charakteristik v národním kontextu

17.19 Do roku 2030 stavět na stávajících iniciativách s cílem rozvinout prostředky pro měření pokroku v oblasti trvale udržitelného rozvoje, které doplní hrubý domácí produkt a podporou budování statistických kapacit rozvojových států

Indikátory Česká republika 2030

Příloha: Analýza rozvoje České republiky